గురుగోవిందుచరిత్ర.

ఇది

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారిచే

రచియింపఁబడి

రాజమండ్రి వాస్తవ్యులగు

మట్టే సుబ్బారావుగారిచే

ప్రకటింపఁబడియె.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ.

స్కేప్ అండ్ కో., ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1921.

 [వెల 0-12-0.

గురుగోవింద చరిత్రము.

సీకు మతమునకు స్థాపకుఁడైన నానకు తన్మతమునకు ప్రథమగురువు. ఈమతమునకు గురువులు పదిమందిఁగలరు. వారిలో గురుగోవిందుఁడు కడపటి గురువు. మొదటిగురువునకుఁ బదియవగురువునకు నడుమనుండిన గురువుల చరిత్రములఁ దెలియకపోయినచో గురుగోవిందుని చరిత్రము సమగ్రముగాఁ దెలియుటకు వీలు లేదు. కావున వారి చరిత్రములను గూడ సంగ్రహముగా నిందుఁ బొందు పరచెదము.

రెండవగురువు—అంగదుఁడు.

ఈయంగదుని పూర్వవృత్తాంతము చిత్రమైనది. ఈయతఁడు క్షత్రియుఁడు. పూర్వాశ్రమమం దితనిపేరు లెహనా: అతఁడొకనాఁడు తీర్థయాత్రాపరుఁడై పోవుచుండ నప్పుడు కర్తరపురమందు గురునానకు వసియించుచున్న వాఁడనియు నతఁడు మహాత్ముఁడనియు వానికిఁ దెలిసెను. తెలియుటయు నతఁడు ముందుగ నానకు దర్శనము చేయఁదలఁచి

మునకుఁ బోయెను. పోయి యమ్మహాగురుని మతవిషయకోపన్యాసములు విని లెహానా పరవశుఁడై నానకునకుఁ బరమభక్తుఁడై తాను పోవఁదలఁచిన స్థానము స్వస్థానము. స్వగృహము మఱచి వాని పాదసేవ జేయుచు నచ్చటనే యుండెను. గురునానకు శిష్యుని చిత్తనైర్మల్యము, భక్తి, విశ్వాసము, వినయము, యోగ్యత మొదలగు సద్గుణములకుం గడుంబ్రియుడై తన కుమారులయందలి పక్షపాతము విడిచి తనయనంతరము లెహానా సీకు మతాచార్యుఁడై పీఠ మధిష్ఠింప వలయునని యాజ్ఞాపించెను. నానకు భార్యయగు చూనీదేవియు గుమారులు దాని కొడంబడరైరి. చూనిదేవి పుత్త్రులలో నొకనికా పీఠాధిపత్యము నీయవలయునని పలుమాఱులు భర్తను బ్రార్థించెను. లెహానాయొక్క సుగుణ సంపద తనయిల్లాలికిం జూపి తనయేర్పాటు నామెచేత గూడ నొప్పింపవలయునని నానకు తనకుమారులను లెహానాను భార్యయెదుట బరీక్షించుచు లెహానాయొక్క బుద్ధికుశలతను జూపుచు వచ్చెను. చూనీదేవియు లెహానా మిక్కిలి బుద్ధికుశలుఁడని యొప్పుకొనియెను; కాని తనకొడుకులకా పదవి రాలేదని మనసులో విచారించుచు వచ్చెను. నానకు పరమ పదమునొందెడు దినమునఁ గూడ దారపుత్రులు తమ వంశమునందె పీఠాధిపత్యము నిలుపుమని బహువిధములఁ బ్రార్థించిరి. కాని గురువు వారి ప్రార్థనలను బెడ చెవినిఁ బెట్టెను. క్రొత్తవానికిఁ బీఠాధిపత్య ము

ర్పించినందుకు తన యాలు బిడ్డల పోరధిక మగుటఁ జేసి యతఁడు లెహానాకుఁ గొన్ని బాధలు కలుగునని తలంచి తన కతఁడు దూరముగా నుండుట మంచిదని భావించి లెహానాను వాని స్వగ్రామమునకే బంపెను. లెహానా యచ్చటనే యుండి గురు మరణానంతరమున నంగదుఁడను బిరుదు వహించి సీకుల రెండవ గురువయ్యెను. అంగదుఁడు తన గురువు చెప్పిన మార్గమునే యనుసరించెను. సీక్కుల వేదమగు నాదిగ్రంథమున నంగదుఁడు రచించిన భాగములు స్వల్పముగ గలవు. అవి యేకేశ్వరారాధనముం దెలుపుచు మనోహరములుగా నుండును. అమృతసరము మండలములోనున్న ఖాదూరు గ్రామ మతఁడు నివాసముగ నేర్పరచుకొని రేయుంబవళ్ళు భగవత్ప్రార్థనము ధ్యానముఁ జేయుటలోనే కాలము బుచ్చుచుఁ దన్ను సేవింపవచ్చిన వారికి పరిశుద్ధమైన యాస్తిక మతముం దెలుపుచు యెల్లర గౌరవమునకు బాత్రుఁడయ్యెను. అతఁడు గొప్పదాత. వానిగృహ మన్నాతులకు సత్రమై యుండెను. ఆతని మృదుభాషలను కఠిన నీమములను దానశీలమునులోకులందఱు వేనోళ్ళఁ బొగడుచు వచ్చిరి. అతఁడు మన గురుస్వాములవలె నేతి పిండివంటలు మొదలగునవి భక్షింపక కొయ్యరొట్టెమాత్రమే తిని దేహపోషణముఁ జేసికొనుచువచ్చెను. గురునానకు విధముననే యంగద గురువుఁ గూడ తనశిష్యులలో నొకనినే యనంతరగురువుగాఁ జేసెను. ఆయన కొడుకులగు

వాసుఁడు, దత్తుఁడు మహాచార్య పదమునకుఁ దగిన యోగ్యతలు లేనివారైనందున యతఁడు శిష్యునే యేర్పరచవలసి వచ్చెను. కుమారులుండి యీమహాపదము కాంక్షించుచున్నపుడు వారి కాపదవి నొసగక యర్హుఁడైన వానినే తత్పదవి నుంచిన నానకుయొక్కయు నంగదునియొక్కయు మనోధైర్యము నిష్పక్షపాతబుద్ధి మిక్కిలి శ్లాఘనీయములుగదా! సీకుల మతగ్రంథములు వ్రాయఁబడిన గురుముఖి లిపి నీయంగదుఁడే కనిపెట్టెనఁట. ఈలిపి ప్రస్తుతము సంస్కృతభాష వ్రాయఁబడుచున్న నాగర లిపినిఁ బోలియుండును. గురువు జీవించి యుండగనే యంగదుఁడు దానిని నిర్మించెనని కొందఱును వానిపరోక్షమునవిర్మించెనని కొందఱును జెప్పుదురు. ఈయంగదుఁడు 2 సంవత్సరముల కొన్నిమాసములు మతగురువై క్రీ॥ శ॥ 1552 సంవత్సరమున గాలధర్మమొందెను. అతఁడు మరణపూర్వ మనేక సంవత్సరములనుండి కాళ్ళమంటలబాధ పడుచు తుద కారోగము బారింబడియె.

మూఁడవగురువు——అమరదాసు.

అంగదగురుని యనంతరమున బీఠాధిపత్యమునువహించిన యమరదాసు క్షత్రియుఁడు. నానకుయొక్క మతబోధలు చెవినిఁ బడునప్పటికి వాని కఱువదియేండ్లు నిండెను. అతఁ

ను గురుపీఠము నధిష్ఠించు టక్రిందివిధముగా సంభవించెను.
సిక్కుగురువులందఱు సన్న్యాసులుగాక గృహస్థులయినందున నం
గదుని యింటి యాఁడుపడుచొక్కతె యమరదాసు కుటుంబ
ములోని బాలకునకుఁ బాణిగ్రహణము చేయఁబడెను. అమర
దాసు క్రొత్తచట్టమగు నంగదుఁడు పరిశుద్ధ జీవనముఁ గల
వాఁడనియు మహాభక్తుఁడనియు విని వానిదర్శనము చేయఁబో
యెను. అంగదుఁడు చుట్టమును గౌరవించి వానికిం గొన్ని కా
నుకలిచ్చెను. అమరదాసు తాను బాంధవ్యభావమున రాలే
దనియు శిష్యభావమున వచ్చెననియుఁ జెప్పి కానుకల గ్ర
హింపఁడయ్యె. అదివిని యంగదుఁడు శిష్యభావమున వచ్చిన
పక్షమున బాంధవ్యముమాట తలపెట్టక వెంటనే శుశ్రూష
జేయనారంభించు టుచితమని పల్కెను. అమరదాసు సంత
సించి తక్షణమే వానిశిష్యుఁడైనాఁడు మొదలు పరమభక్తుఁడై
యుండెను. ముసలివాఁడయ్యు నతఁడు మిక్కిలి విధేయుఁగురు
వుం గొల్చెను. అతనిభక్తి, యింతింతని వర్ణింప నలవికానిది.
ఎంతనీచసేవనైన నతఁడు మనసున లేశమైన సందేహముందక
గురునకుం జేయుచుండును. గురువునకుఁ బాములలో మంట
రోగముగలదని యీవఱకే చెప్పియుంటిమి. అతని పాదముల
పైచల్లనినీరుపోసి కడిగి వానిప్రాణము సుఖపెట్టుటకై యమర
దాసు తామువసియించు ఖాదూరునకు మూఁడు క్రోసుల
దూరముననున్న బియానునదికి బోయి కుండెడునీరు మూపు

నబెట్టి మోసికొని ప్రతిదినము నడచివచ్చుచుండును. ఈపని నతఁడు స్వయముగాఁ జేయ నిచ్ఛగించెనేకాని గురువాతనినందు నియోగింపలేదు. ఒకనాఁడు రాత్రిచీకటిలో నదినుండి వచ్చుచుండ గురుని బసపొరుగుననున్న సాలెవాని యింటియెదుట నమరదాసు కాలుజారి గుభాలున బడియెను. కుండపగిలెను. వానికి దెబ్బతగిలెను. సాలెవాఁడు చప్పుడువిని యదరిపడి యదియేమో కనుగొని రమ్మని భార్యతోఁ జెప్పెను. అమరదాసు ప్రత్యహముఁబడు శ్రమ యెఱిఁగినదే కావున వాని యిల్లాలు జరిగిన వృత్తాంతముఁజూచి భర్త కిట్లనియె. "ఈపని యిల్లువాకిలి లేని నిర్భాగ్యుఁ డమరదాసు చేసినది." ఈమాటలు ప్రక్కయింటనున్న యంగదుని చెవులం బడుటయు నతఁడు సత్వరమ శిష్యునికడకుం బోయి ప్రేమాతిశయమున వానిం గౌఁగలించి లోకుల యుల్లసోక్తులకు మనోవేదనమందకుము నేను నీపోషకుఁడను. నాకుఁగల భాగ్యమంతయునీదే' యని పలికి యోదార్చెను. ఈపలుకులంబట్టి గురువునకు వృద్ధశిష్యునిమీఁద నెంత వాత్సల్యముఁగలదో తేటపడును. ఇదిజరిగిన కొన్నినాళ్ళకే యమరదాసు భవిష్యద్గురువుగా నంగదునిచే నియుక్తుఁడయ్యెను.

అంగదుని మరణానంతర మమరదాసు గురువై యాపదవి కతఁడర్హుఁడేయని యెల్లరచే బొగడఁబడియె. అతఁడుసీకు మత సిద్ధాంతములను జనుల మనసున కెక్కునట్లు బోధించి

చాలమందిని తనమతమునం గలుపుకొనెను. అనేక మహారాజులు, జమీందారులు, భక్తితత్పరులై వాని బోధనల విని పూర్వమాధ్యమును విడిచి వాని శిష్యులై భాగుపడిరి. నానకు కుమారులలో నొకఁడగు శ్రీచంద్రుఁడు క్రొత్తగా దాసుల పేర గొందఱశిష్యులం జేరఁదీసి వారినొక తెగఁగాఁ నేర్పరచెను. స్థాపకుఁడు గురునానకు పుత్రుఁడగుటచే లోకులామతముఁగూడ నానకు కల్పించినదేయని భ్రమించుచు నచ్చిరి. ఆభ్రమ నివారింపఁదలఁచి యమరదాసు నానకుయొక్క సీకుమతస్థులను వానిపుత్రునియు దాసులనుండి వేరుపఱచెను. ఈపని యంగదగురువే చేయవలసినది. కాని యతఁడు నానకుమీఁదంగల గౌరవాతిశయమున వాని పుత్రుని మనసు నొప్పించుట కిష్టములేక యూరకుండెను. అందువలన నమ్మహాకార్య మమరదాసు పాలంబడియె.

అమరదాసునకొక కొడుకు నొక కూఁతురుఁగలదు. కొడుకుపేరు మోహనుఁడు • కూఁతురుపేరు భాని. కొడుకు పీఠాధిపత్యమున కనర్హుఁడని యమరదాసు తనయల్లుఁడురామదాసున కాపదవి నిచ్చెను. అమరదాసు కూఁతును రామదాసునకిచ్చి వివాహము చేయుటనుగూర్చి లోకులీకథను చెప్పుకొనుచున్నారు. అమరదాసు కూఁతురుమీఁద నధికానురాగముఁగలిగి యామెకుఁ దగిన వరునిఁ గూర్ప బహుప్రయత్నములు చేసెను. ఒకనాఁడతఁడు తన మనోరథమును దనవద్ద

పనిఁజేయుచుండిన యొక బ్రాహ్మణున కెఱింగించి మంచివరుని వెదుక నాజ్ఞాపించెను. ఆవిప్రుఁడు కొన్ని తావులకరిగి పెండ్లికొడుకుల ననేకులంజూచి యమరదాసు కడకుఁబోయి యన్నివిధముల భానికిం దగిన వరుఁడు లభించెనని విన్నవించెను. పెండ్లికొడుకెంత పొడవుండునని గురువు బ్రాహ్మణు నడుగుటయు నతఁడు చుట్టుప్రక్కల గుంపుఁగూడియున్న జనుల నందఱ బరికించిచూచి యందొక బాలునిఁజూపి పెండ్లికొడుకు సరిగా వీనియంత పొడుగుండునని' పలికెను. అదివిని గురువు లావణ్యమును గ్రక్కుచున్న యాబాలుని మొగము వంక తప్పక చూచి వానిం బలుకరించి "నీపేరేమి ? వంశమెద్ది? వృత్తియేమి" యని యడిగెను. ఆబాలుఁడు తనపేరు రామదాసనియు తాను క్షత్రియుఁడనియు గంద్వాలు గ్రామనివాసియనియు గౌరవముగా జీవనము జరుగుచుండెననియు గురువునకుఁ బదులు చెప్పెను. అమరదాసు వానివృత్తాంతము విని ముదితహృదయుఁడై బ్రాహ్మణుఁడు తీసుకొని రాఁదలచిన పెండ్లికొడుకును విడిచి యెట్టయెదుటనున్న బాలుఁడగు రామదాసు రూపురేఖా విలాసంబులంబట్టియు వంశముంబట్టియుఁ దనకూఁతునకుఁ దగువరుండని తలంచి వానికామె నిచ్చివివాహాము చేసెను.

అమరదాసు మతబోధ చేయునపుడు సర్వదా సంఘమునందలి దురాచారములను వెలిపుచ్చి ఖండించుచుం

డును. సహగమనము ఘోరకృత్యమని యతఁడు తలఁచుచు గర్హించుచువచ్చెను. ఢిల్లీచక్రవర్తియగు నక్బరు వానిమీఁద నిష్టముగలవాఁడై పలుమారు వానిని రావించి భాషించెను. అట్లు జగద్వినుతముగ నిరువదిరెండుసంవత్సరముల యైదుమాసముల పదునొకండురోజులు పీఠాధిపత్యము వహించి క్రీస్తుశకము 1575 వ సంవత్సరమున గండ్వాలగ్రామమున సిద్ధిపొందెను. అతని శరీరము దహనముచేసి శిష్యులాస్థలమున నొక గొప్ప గోరీని గట్టిరి. ఇప్పటికిని ప్రతిసంవత్సరము సీకు లాస్థలమునకు యాత్రచేయుదురు.

నాల్గవగురువు—రామదాసు.

రామదాసు తన మామగారి యాసల వ్యర్థపుచ్చలేదు. పీఠాధిపతి యగు గురువులయొద్ద నుండవలసిన సకలలక్షణములు వానియందు గలవు. అమరదాసుపై భానీదేవి కెంత భక్తియుండెనో రామదాసున కంతియ భక్తిగలదు. రామదాసునకు లోకోపకారపరాయణత దైవభక్తి యాత్మశుద్ధి వానికీర్తి నలుదెసల నలముకొన జేసెను. అందువలన వాని చుట్టు ననేకులుచేరి కొలిచి శిష్యులయిరి. అక్బరుచక్రవర్తివాని కీర్తివిని యొకసారి చూడగోరి వాని రావించెను. చక్రవర్తి విజ్ఞానసంపన్నుడగుటచేతను, సర్వమతాదరము గలవాఁడగుట

చేతను రామదాసు ప్రసంగములకు జాల ముదితహృదయుఁ
డై వానికిఁ గొంతభూమి బహుమానముగ నిచ్చెను. ఆనేల
గుండ్రముగ నుండినందున లోకులు దానిని రామదాసుచక్ర
మందురు. ఈభూమిలో రామదాసుకొలను నొకదానిని త్ర
వ్వించి యమృతసరమని దానికిం బేరుపెట్టెను. ఆసరస్సు
చుట్టు నొకపట్టణముతరువాత బయలుదేరెను. దానికి నమృత
సరమని పేరువచ్చెను. ఈగురువు స్వగ్రామమగు గాండ్వాలు
లోను, స్వనిర్మితమగు నమృతసరములోను గూడ నివసించు
చువచ్చెను. చక్రవర్తియగు నక్బరు కాశ్మీరమునుండి ఢిల్లీకిఁ
బోవుచు దారిలో గాండ్వాలువద్ద నొకనాడు విడిసి, రామ
దాసుతోఁ బ్రసంగింప నిచ్ఛగించి వానిని రావించెను. గురువు
వచ్చుటయుఁ, జక్రవర్తి వానిని మిక్కిలి గౌరవించి వాని
కావించిన వేదాంతచర్చల కలరి యేదే నొక కోరిక . గోరు
మనెను. రామదాసు తన కేకోరికలు లేవని లోకులపక్షమున
దానొక వరము చక్రవర్తినడుగ దలఁపుగలదని విన్నవించెను.
చక్రవర్తి యావరము తప్పక నొసంగునట్లు వాగ్దానము చేయు
టయు గురు విట్లనియె. "దేవరవారు లాహోరుపురమున
నున్న కాలమున సరకు విశేషముగ విక్రయమగుచుండినం
దున ధాన్యాదులకు మంచిధర లుండెను. ఇప్పుడు దర్బారు
లాహోరువిడిచినందున ధర మందమగును. దానివలన పంట
కాఁపులు ,చెడుదురు. కావున నీసంవత్సరము సిస్తువసూలు

చేయవలదని నేను వేడుకొనుచున్నాను. చక్రవర్తి వానియు
పదేశము నంగీకరించి దీనబంధువగు నాగురుని వచనప్రకార
మాయేడు కాఁపులవద్ద సిస్తుగైకొనఁగూడదని యానతిచ్చి,
పలు కానుకలిచ్చి గురువును వీడ్కొనెను. అట్లు రామదాసు
సీకుమతము లోకమున వ్యాపింపఁజేయుచు నేడు సంవత్సర
ములు పీఠాధిపత్యము వహించి క్రీస్తుశకము 1582 వ సంవ
త్సరమున బరమపద మొందెను. అతని గోరీ బియాసునది
యొడ్డున నున్నది.

ఐదవగురువు—అర్జునుఁడు.

రామదాసుతరువాత పీఠ మెక్కిన గురువులందఱు
రామదాసు సంతతివారే. ఈపీఠాధిపత్యము రామదాసు సం
తతియందే నిలుచుటకు నీక్రింది కారణము ముఖ్యమయినదని
లోకమున వాడుక కలదు. ఒక్కనాఁ డమరదాసు స్నానము
చేయుటకు నాలుగుకోళ్ళపీటమీఁద నెప్పటియట్ల కూర్చుండ
దానికో డొకటి కుంటఁజొచ్చెను. అది కనిపెట్టి గురువు తన
కుపచారము చేయుటకు స్నానవేళ దనవద్ద నిలిచియున్న
పుత్రికం బిలిచి కోడుక్రింద నేదైన నెత్తుపెట్టుమని చెప్పెను.
భాని రాయినెత్తు పెట్టవలయునని దానికొఱకు వెదకి యెచ్చట
దొరకమి తనహస్తమే కుంటుకోడుక్రిందఁ బెట్టెను. అపురభా

నది గనిపెట్టకయే కూఁతురు రాయి నెత్తుపెట్టినదనుకొని స్నానముచేసి చూచునప్పటికి పుత్రిక హస్తమునుంచి నెత్తురు దొరగుచుండెను. గారణమూహించి గురువు కాటికి కాళ్ళు చాపుకొనియున్న ముసలివాని నిమిత్త మట్టిసాహసము చేయ వచ్చునాయని కూఁతును మందలించి, యసాధారణమగు నామె యుపచారమునకు మెచ్చి, వర మడుగుమని యామెను బలవంతము చేసెను. బాలికయు "పితృవిషయమున నేను జేయవలసిన పూజయే చేసితినిగాని, యతిశయ మేమియు లేదు. మీరు నన్నుం గడుపున గనుటచేత నేగాక యనేకవిధంబుల మీరు నాకు గురువులరుగదా" యని వినయగర్భితముగ బలికి, వరమడుగ బలవంతముచేసినందున జనకున కిట్లనియె. నాకు వరప్రదానము చేయఁదలతు రేని బీఠాధిపత్యము నాసంతతిలో నుండునట్లనుగ్రహింపవలయు" నది విని యమరదా సట్లె యగుగాక యని వరమిచ్చెను. నాటగోలె గురుగోవిందుని వఱకు బీఠాధిపత్యము భానీసంతతియందె యుండెను.

రామదాసునకు భానీవలన మహాదేవుండు, పృథివి చంద్రుఁడు, నర్జనుఁడు నను మువ్వురు కొడుకులు కలిగిరి. పెద్ద వాడు బైరాగులలో గలిసెను. రెండవవాడు లౌకికవ్యవహార తత్పరుడగుటచే దండ్రి, మూడవపుత్రుఁడగు నర్జునునకు బీఠ మిచ్చెను. అందువలన పృథివిచందున కర్జునునిమీఁద నీర్ష్య పొడముటయు, నతఁడు మతబోధ జేసికొననీయక సుఖముగ

బ్రతుకనీయక తమ్మును బాధింపఁబూని తురకలతో మైత్రి జేసి వారిని వానిమీఁద కేసకొల్ప జొచ్చెను. గురువగు నర్జనుఁడు శాంతముదాల్చి సోదరునివలన గలిగిన కష్టముల సరకు సేయకుండెను. అంతియ కాక పృథివిచంద్రుఁడు కపటోపాయములచేత గురువునకు వచ్చు కానుకలు, మాన్యముల మీఁద వచ్చు సిస్తులను దానె స్వీకరించి యనుభవింపఁ జొచ్చె. గురువు కన్న దానె యెక్కువవాఁడయినట్లు సీకుమతస్థుల నమ్మింపఁదలంచి పృథివిచంద్రుఁ డాడంబరముగా నొక్క పెద్దమందిరము కట్టింపఁబూని ధనమార్జింపసాగెను. కాని యామందిరము ముగియక, ధననష్టహేతువయ్యెను. సోదరుఁడు చేసిన యీ ప్రయత్నములచేత గురువుకూడ నిర్ధనుఁడయి మిగుల నిబ్బంది పడవలసి వచ్చెను. అయినను గాలక్రమమున స్థితిగతులించుక బాగుపడియెను. శిష్యులు పృథివిచంద్రుఁడు దురాశాపాతకుఁడని తెలిసికొని కానుకలు వానికీయక స్వయముగ గురువు కడకు బోయి సమర్పింప జొచ్చిరి. అందుచేత నర్జనునకు ధనలాభ మధికమయ్యెను. ఆయనను గాంధారము, పిషావరు మొదలగు దూరప్రదేశములయందు సైతము శిష్యులు బయలుదేరి విశేషముగ ముఁడుపుల నంపజొచ్చిరి. ఇట్లు బహుధనప్రాప్తి యగుటచే నర్జనుఁడు రాజయోగంబున మెఱయుచుండె. పృథివిచంద్రుఁడును సోదరునితో సఖ్యము సంపాదించెను కాని యానెయ్య మల్పకాలమే యుండెను. అర్జనుని కంతన

అకు సంతానము లేమి యతఁడు పృథివిచందుని కుమారులలో నొకని దగ్గఱదీసెను. కాబట్టి పీఠాధిపత్యము తనవంశముననే యుండునని పృథివిచందు డువ్విళ్లూరుచుండె. అట్లుండ నాశాపిశాచగ్రస్తు డయిన పృథివిచందునకు బుద్ధిచెప్పుటకో యనదైవ మర్జునుని సంతానవంతుని జేసెను. గురువునకు సుందరుడగు కుమారుడు కలిగెను. ఆబాలుఁడు నానాట నభివృద్ధిజెంది జ్ఞానసంపదచేత, సద్గుణసంపదచేత బృథివిచందుని పుత్రునికన్న మిన్నయై పీఠాధిపత్యమున కర్హుడై యుండెను. పృథివిచందునకు గడుపుమంట తొంటికన్న హెచ్చెను. ఎట్టకేలకర్జునుడు పిత్రార్జితములగు భూములు, ధనములు సోదరునకిచ్చి పీడానివృత్తి జేసికొనెను.

జ్ఞాతి శత్రుత్వము వదలించుకొని యర్జునుడు సుఖంబున నుండదలప సోదరునికంటె నెక్కుడు బలవంతుడు వానికంటె నెక్కువ హానిచేయగలవాడునగు చందూషా గురువునకు శత్రుడయ్యెను. ఈచందూషా లాహోరునగరములో ఢిల్లీచక్రవర్తియొక్క మంత్రియై యుండెను. గురువునకువానికిగల వైరకారణమిది చందూషాకు నొక్కతె చక్కని కూఁతురుండెను. ఆమెకు దగు వరునిదెచ్చి వివాహముసేయ నతడు సంకల్పించి యల్లునికొఱకు వెదకుచుండ నర్జునుని కుమారుడగు హరిగోవిందుడు సకలలక్షణ సంపన్నుడని యర్హ వరుడని వానికిం దెలిసెను తెలియుటయు నాతడు వాని సంబంధమున

కంగీకరింపక బాలుడు లక్షణ సంపన్నుడైననేమి అర్జనుడు పకీరుకాడా? నేను వానితో వియ్యమొంది నీచపడుదునా ? నేనొక మేడమీది పైయంతస్థువంటివాడను. అర్జనుడు దాని యడుగుననుండు మురికినీళ్ళ కాలువవంటివాడు గదా" యని సమీపవర్తులతో బలికెను. అనంతరము కొన్నాళ్ళకు తన పుత్రికకు మంచివరుడు లభింపమి చందూషా హరిగోవిందుడే యనుకూలవరుడని వానికి గూతునీయదలచి ప్రధానము చేసికొనుట కర్జనుని వద్దకు వెలలేని కట్నములు కానుకలు పంపెను. చందూషా యంతకుమున్ను పలికినపలుకులు గురువున కొక్కపరిచారకుడు విన్నవించినందున గురువు కోపభూయిష్టుడై తనకుమారుడు చందూషాపుత్రికను పాణిగ్రహణము చేసికొనుటకు దగడని కానుకలం ద్రిప్పివేసి వెండియు నిట్లనియె. " చందూషా చాలగొప్పవాడు నేను పకీరును. నాతో వియ్యమందుట కతనికి మతిపోయినదా యేమి."

అని సంబంధము నిరాకరించుటయు నావార్తలు విని చందూషా స్వయముగ బోయి గురునిదర్శనముజేసి బాంధవ్యమున కంగీకరింపుమని బహువిధముల వానిం బ్రార్థించెను. ఎన్ని విధముల ప్రార్థించినను గురువు తన మనోనిశ్చయమును ద్రిప్పుకొనక వానిం గసరికొట్టెను. చందూషా మహాకోపోద్దీపితుడై గురునిపై మనమున నక్కసు బూని వాని కేదేని నపకారముజేయ సమయము వెదకుచుండి జహాంగీరు చక్రి

వర్తివద్దకుబోయి సీకు గురువు దేశములో నుండుట రాజ్యమునకు నష్టకరమని వానికి నచ్చజెప్పెను. చక్రివర్తి వానికొండెములు విని యర్జునుని దనయెదుటికి రావించి వానివలనరాష్ట్రమునకు భంగము లేదనిగ్రహించి విడిచిపుచ్చదలంచుటయు చందూషా వానిని విడువగూడదని పట్టుబట్టి యర్జునుని దనస్వాధీనము చేసికొని తనయిచ్చవచ్చినట్లు వానిం జేయుటకు ఫాదుషా సెలవు గైకొనెను. ఫాదుషాయట్లు సెలవిచ్చుటయు జందూషా యర్జునుని బ్రతికియుండగ దగులబెట్టింపనలయునని నిశ్చయించుకొనెను. గురువగు నర్జునుఁడు తనకు రాదలచిన ఘోరమరణము విని చెక్కు-చెదరక భయపడక క్షమియింపుమని చందూషాను ప్రార్థింపక సర్వసిద్ధుడై తగులబెట్టకమునుపు నదిలో స్నానముచేయనిమ్మని వానికి వర్తమాన మంపెను.

చందూషా యర్జునుని కడపటి గోరికఁ దీర్పఁదలఁచి రావినదిలోస్నానార్థము వాని నరుగనిచ్చెను. గురువు నదిలో మునిఁగియదృశ్యుఁడయ్యెను. ఇది క్రీ॥ శ॥ 1607 సంవత్సరమున జరిగెను. గురువు దారుణమైన యగ్నిమరణముకంటె జలమరణమెక్కు-వ సహ్యముగ నుండునని తలంచి లోఁతునీట దిగి చచ్చియుండును. అనంతరము శిష్యులు వెదకి గురుని శవముం గనుఁగొని తెచ్చి దహనముచేసిరి. లాహోరు కోటవద్ద సుందరమైన సమాధియొకటి శిష్యులచే నిర్మింపబడి యిప్పుడొక పుణ్యక్షేత్రమయి యున్నది. ఈయర్జునుఁడే సీక్కు-ల వేదమని

చెప్పఁదగిన యాదిగ్రంథమును బ్రస్తుతమున్న విధముగా బయటికిఁ దెచ్చెను. ఈగ్రంథ మీయన రచియింపలేదు. నానకు మొదలగు పూర్వగురువులు రచియించిన గ్రంథములను సంస్కరించి తాను కొన్ని భాగముల రచియించి యందు జేర్చి దాని కాదిగ్రంథమని పేరుపెట్టెను. ఈగ్రంథ రచన మిక్కిలి యుత్కృష్టము. శ్లాఘనీయము. ఏలయన సీకుమతమున కాధారమయిన ప్రధానగ్రంథమేదియు లేక పోవుట యొక్క గొప్ప వెలితగనుండెను. మఱియు నాలుగక్షరములు కూర్పజాలిన జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులు కొందఱు అదివఱకే బయలువెడలి యర్థములేని పిచ్చిగీతములఁ గొన్నింటి నల్లి వాని కర్తృత్వము నానకున కారోపించి లోకమున నవి వ్యాప్తముఁ జేయుచుండిరి. అందుచేత నిజముగా గురువులు రచించిన భాగము లేవో తదితరులు వ్రాసిన భాగములేవో నిరూపించుట యప్పటికే కష్టసాధ్యముగ నుండెను అది కారణముగా శిష్యులు గురువగు నర్జునుని సన్నిధికిం బోయి వానితో నిట్లు మనవి యొనర్చిరి. “స్వామీ! గురునానకు రచియించిన గీతములు వినినప్పుడు మనస్సు ప్రశాంతమై భక్తి తత్పరమగును. ఇతర సాధువులనేకులు చాలపద్యములను స్వయముగ వ్రాసి వానికి నానకుపేరుఁ జేర్చిరి. ఆపద్యములం జదువువారి హృదయముల భక్తి జనియింపదు సరేకదా మీఁదు మిక్కిలి గర్వముకూడ నంకురించును కావున భక్తులకవిత్వభేదములఁ దెలిసికొనుటకు నానకు ప

ద్యములకేవైన నానవాళ్ళు వేయుట సముచితము." అర్జునుఁడు వారివిజ్ఞాపన మాలకించి యట్టికార్య మావశ్యకమని తలంచి యాగ్రంథమును గూర్ప నారంభించెను. ఈగ్రంథము గూర్చుటలో నర్జునునకు భాయి గురుదాసు భల్లుఁడనుకవితా ప్రౌఢిమగల సీకుమతస్థుఁడొకఁడు చాల సాయముఁ జేసెను. ఆదిగ్రంథమునందు మొదటి యైదుగురు గురువుల భాషితములుఁ జేర్పఁబడియుండి యొకరి కవిత్వము మఱియొకరి కవిత్వమని బనులు భ్రమింపకుండునట్లు చక్కఁగా నొనర్పఁబడెను. అర్జునుఁడు నానకు రచియించిన పద్యములు మహల్లఫలుని పద్యములనీ ప్రత్యేకముగా గురుతులు పెట్టి వ్రాసెను. మహల్లఫలుఁడనఁగా ప్రథమగురువని యర్థము. అర్జునుఁడు, కబీరు మొదలగు నీశ్వరభక్తులచే రచియింపఁబడిన భక్తిరసప్రధానములగు గీతములఁ గొన్నిఁటి నాదిగ్రంథమునందుఁ జేర్చి యట్టివానికిఁ గృతికర్తల నామములు గురుతులుగా నదికెను. అనేక సంవత్సరములు పాటుపడి యర్జునుఁడు గ్రంథమును ముగించిన పిదప సీకుల రావించి యిట్లుపదేశముఁ జేసెను. "సోదరులారా! ఈయాదిగ్రంథమునం దేదిగలదో యది యంతయు మీకాదరణీయము. ఇందులేనిది గురునానకు చేసినాఁడని నమ్మిక గలవారు మీకు దృఢముగాఁ జెప్పినను మీకగ్రాహ్యమేయగును" ఆదిగ్రంథ నిర్మాణమే యర్జునుని జీవితమునందుఁ బ్రధానమయినది. అతఁడు కావించిన తదితర లోకోపకారములలో ముఖ్య

ముగాఁ జెప్పఁదగినవి తరంతమను గ్రామమున దర్శించి న కోనేరొకటి రెండవది యమృతసరమందుఁ దర్శించిన చెఱువు. తరంతర గ్రామమమృతసరమున కేడుమయిళ్ళదూరమున నున్నది. అర్జునుఁ డమృతసరమే తనకుఁ గాఁపురముగఁ జేసికొని యందు హరిమందిరమును పేరఁ జక్కని భవన మొకటి కట్టించెను. అతనికి నివాసస్థానమైనదాదిగ నమృతసరముతోంటియట్ల గుడిసెలతో నిండియుండక క్రమక్రమంబున మేడలకు మిద్దెలకు నిలయమై సిరులకు నెలవై యమృతసరనామము సార్థకముఁ జేసికొనెను.

ఈగురువునుఁగూర్చి చిన్న చిత్రకథ యొకటి కలదు. ఆ కథఁ జదివినవారికి సిక్కుమతాచార్యులు పూజ్యులైన పురుషుల యెడ నెంత వినయసంపత్తిఁ గలిగి మెలఁగుచుండిరో సులభముగఁ దెలియఁగలదు. ఈగురువు పీఠాధిపత్యముఁ జేయు కాలమున నానకుయొక్క కుమారులలో నొకఁడగు శ్రీచంద్రుఁడు బ్రతికియుండెను. అర్జునుఁడు గురుపుత్రుని దర్శనమునకుఁ బోయి కాంచి వానియెడ మిక్కిలి ప్రపత్తినెఱపి గౌరవించెను. ప్రసంగవశమున శ్రీచంద్రు డర్జునునితో నీగడ్డ మింతపొడుగుగాఁ బెంచితి వేమనెను. అనవుఁ డర్జునుఁడు నీపాదరక్షలమీఁది దుమ్ముఁ దుడుచుటకు బెంచితి నని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. వినయగర్భితమయిన యామేలిపలుకువిని కడునక్కజపడి శ్రీచంద్రుఁడిట్లనియె. "ఈవినయసౌజన్యములే నీకును నీపూర్వాచా

ర్యునకును నానకుయొక్క పీఠమునిప్పించినవి. మాగర్వమే మ మ్మాపదవికి దూరముచేసెను."

ఆఱవగురువు—హరిగోవిందుఁడు.

అర్జునుని యనంతరము వాని పుత్త్రుఁడగు హరిగోవిందుఁడు గురువయ్యెను. పీఠమెక్కునప్పటికి హరిగోవిందుఁడు పదునొకండేండ్ల ప్రాయము కలవాఁడు. అతిక్రూరమయిన పితృమరణమునకు నతఁడు తద్దయు శోకించితత్కారణుఁడయిన చందూషాయెడలఁ బగఁబూని, తగు సమయము వచ్చినపుడు కసి దీర్చుకొనుటకుఁ గృతనిశ్చయుఁ డయ్యెను. అతని పినతండ్రియగు పృథివిచందుఁడు తాను గురువు కావలయునని మఱియొక సారి ప్రయత్నించెను; కాని సీకులందఱుఁ గట్టుకట్టి యైకకంఠ్యముగ వాని యాధిపత్యము వలదని నిరాకరించుటచే వాని యత్నములు వ్యర్థములయ్యెను. అయినను బృథివిచందుఁడు తన పట్టినపట్టు విడువక చలపాదితనమూని తన యన్నను బీడించినట్లు యన్నకుమారునిఁ గూడ నానాబాధలుఁ బెట్టఁదలఁచెను.

హరిగోవిందుఁడు తండ్రివలె మెత్తనివాఁడు గాక దేహబలము మనోబలముఁ గలవాఁడు కావున వెఱపులేక పీఠాధిపత్యమున కడ్డుపెట్ట సంకల్పించిన వారితో సంధిజేసికొనక తు [illegible] దలఁచెను. అతనియందు మహాచార్యునియం

దుండవలసిన పవిత్రిత ప్రజ్వలితభక్తి పట్టుదల మొదలగు లక్షణములకుఁ దోడుగ శూరజన చిహ్నములైన బలసాహసము లుండుటచేత హరిగోవిందుఁడు స్వమతమును బోధనాధికముచేత వృద్ధిఁజేయుటయె గాక నానకుయొక్క మతవ్యాప్తికి దేశకాలవిపర్యయములచేతఁ గావలసిన శౌర్యాదిలక్షణములను సిక్కులకుపదేశించి తన్నుఁజూచి వారు నేర్చికొనుట కవసరమై నప్పుడు పగవారితో మొరలుదీర్చి పెనంగొనుచు వీరవిహారములు సేయఁజొచ్చెను. వయసు ముదిరిన కొలఁది హరిగోవిందుఁడు మంచిగుఱ్ఱపురౌతయి బల్లెమును బట్టుటలోను ఖడ్గమును త్రిప్పుటలో సాటిలేని నేర్పరియై యుద్ధములలో మొనలుదీర్చుటలో గూఢోపాయములం బన్నుటలోఁ బ్రోడయైకడు వేఁటతమకముఁ గలిగి యనుచరులకు హృదయానందము గలుగఁ జేయుచుండెను. వేఁటయందు వానికెంత తమకమో కాని యతఁడు స్వహస్తములతోఁ జంపిన జంతువుల మాంసమును దినునపుడు మహానందభరితుఁడై యుండువాఁడఁట. అట్టి తేజశ్శాలి యనుచరుల హృదయములలో శౌర్యాగ్ని పొడమి ప్రజ్వలించుట యొక యాశ్చర్యములోనిది కాదుగద. హరిగోవిందుని శిష్యులగు సిక్కులు మొదటనుండియు మతమే ప్రధానముగాఁ జూచుకొను భక్తులయ్యు గురువుమార్గము ననుసరించి క్రమక్రమమున వీరరస పూరితులై రణరక్తులై మెలంగఁజొచ్చిరి.

జహాంగీరు చక్రవర్తికి గురువునందు మిక్కిలి గౌరవము జనించెను. ఊరక గౌరవము కుదురుటయెకాదు ఆచక్రవర్తి హరిగోవిందునకు వశవర్తియై మెలంగెను. అట్లు మెలంగుటచేతనే గురువు తండ్రిని బలవన్మరణము పాలుచేసిన చందూషా యల్పకాలములోనే చక్రవర్తి యాగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడై యాతని రక్షణము లేనివాఁడై దిక్కుమాలిన వాఁడయ్యెను. అనఁగా హరిగోవిందుఁడు చందూషాను దనయిచ్చవచ్చిన తెఱంగునఁ జేయుటకు వీలు కలిగెను. అంతట కొద్దికాలమునకె దురాత్ముఁడగు చందూషాగృహముఁ దోఁచుకొనఁబడెను. అతఁడు నీచమైన మరణము నొందెను.

జహాంగీరు కాశ్మీరమునకుఁ బోవుచు దనవెంట నీసిక్కు గురువును దోడ్కొని పోయెను. హరిగోవిందుఁడు స్వతంత్రుఁడు నిర్భయ చేతస్కుఁడు నైనందున జక్రవర్తితో నప్పుడు సయితము నదురుఁ బెదురులేక మాటలాడుచు వచ్చెను. ఆమొగలాయి దర్బారులో నున్నపుడు, వానికి మహమ్మదీయ మతగురువులతో సిక్కు మహమ్మదీయ మతముల మంచిచెడ్డలు గూర్చి వాదములు సంభవించుటయు నతఁడు చక్రవర్తిని సరకుసేయక తురక గురువులకు జంకక తనయభిప్రాయమును నిర్భయముగఁ జెప్పుచువచ్చెను. అందుచేత జహాంగీరునకు వాని మీఁద నాగ్రహము బొడమెను. అదియునుం గాక యాగురువు తనకు ముడుపుల కానుకల రూపమున వచ్చుధనమున కెవ్వ

రడిగిన లెక్క సెప్పక యథేచ్ఛముగా వ్యయము సేయుచుండు
ను. వేఁటయందలి తమకము నానాటికి వానికి హెచ్చుఁజొచ్చె
నేకాని డిందుపడదయ్యె. మతాభిప్రాయభేదములచేత గలిగిన
కోపమున కీరెండు కారణములు నెపములు కాఁగా జహంగీరు
గురుగోవిందునిఁ జెఱసాలలో బంధింపవలసినదనియు రెండుల
క్షల రూపాయలు ధనదండన మెప్పుడిచ్చు నప్పుడు విడుదల
కావలసినదనియు నానతిచ్చెను. అంత మొత్తము లేనందున
హరిగోవిందుఁడు గ్వాలియరు కోటలో బద్ధుఁడయ్యెను. ఈకోట
లో గురువు పండ్రెండు సంవత్సరములు బందెయై యనేకకష్ట
ములనుభవించెనని చెప్పుదురు. కడుపునిండ నన్నము లేదు. పం
డుకొనుటకు పానుపు లేదు. మాటలాడుటకు మనుష్యుఁడు లేడు.
ఎంత పీడగలిగినను గురువు తొల్లిఁటి యట్లు పూనిక స్వతంత్ర
భావము విడువక యుండెను. చక్రవర్తి దేహము మాత్రమె
గ్వాలియరుకోటలో బంధించి శిష్యులగు సీకులకు వానినిగానఁ
బడకుండఁ జేయఁగలిగెనే కాని వారికి మహాగురువు నెడగల
తీవ్రమయిన భక్తిని గౌరవమును లేశమైనను రూపుమాపఁజా
లఁడయ్యె. గురువు కారాగృహ బద్ధుఁడయ్యెనను వార్త చెవి
సోఁకుటతోడనే దేశమందలి నానాభాగముల నుండి సీకులు
గ్వాలియరునకుఁ బోయిరి. పోయి నయనానందకరముగాఁ ద
మగురువు మూర్తిఁజూడ లేకపోయినను వారు వాని యున్న
కోటకు దూరమునుండి సాష్టాంగ నమస్కారములఁ జేసి వాని

పాదముల మనంబుల ధ్యానించి వాని విమోచనమున కనేక విధముల భగవంతునిఁ బ్రార్థించి స్వదేశముల కరుగుచు వచ్చిరి. ఎట్టకేలకు జహంగీరున కేమితోఁచినదో దెలియదు. కాని యతఁడు సిక్కుగురువును బంధవిముక్తునిఁ జేసెను. ఆ కాలమున రాజకీయవ్యవహారములు సరిగానుండనందున ఫానుషాసిక్కులకు నుపకారముఁ జేసిన పక్షమున వారు శత్రువులలోఁ గలియక తనపక్షమున నుందురని నమ్మి వారి గురువును విడిచి వారి చిరాభిలాషముఁ దీర్చెను. ఆదినములలో మొగలాయి సేనల కధిపతియైన యుసాఫుఖాను మొదలగు నుమ్మరావులుకొందఱు చక్రవర్తి కహితులయి వానిపై ధ్వజమెత్తఁ జూచుచుండిరి. ఇవి మనంబునం బెట్టుకొనియే చక్రవర్తి యీఘనకార్యముఁ జేసెను. విముక్తుఁడై గురువు మాళవదేశమున కరిగి తన పూర్వవ్యాపారములె చేయ నారంభించెను. ఈయారంభములోఁ గొంద అనుచరులే బలంగముగాగల యీమతగురువు మహాసముద్ర తరంగములవలె తరుగని సేనలుగల ఢిల్లీశ్వరుఁతోఁ బోరవలసివచ్చెను.

ఇంతలో జహాంగీరు మృతినొందుటయు షాజహాను సింహాసన మెక్కుటయు సంభవించెను. షాజహానుని పెద్దకొడుకగు దారా పంజాబుదేశమునకు పరిపాలకుఁడుగ నియమింపఁబడెను. అప్పుడు హరిగోవిందుని శిష్యుఁడొకఁడు తురుష్కస్థానమునుండి తన గురువునకు సమర్పింప నుత్తమజాతిగుఱ్ఱము

లను గొన్నిఁటిఁ దెచ్చెను. కాని యవి గమ్యస్థానమునకుఁ జేరకముందే చక్రవర్తిగారికి గావలసియుండినవను నెపమున మార్గమధ్యమున మహమ్మదీయసేవకులచే నపహరింపఁ బడెను. గురువు దుస్సహమైన యీపరాభవమును భరింపఁజాలక తీవరపడి దానికిఁ దగుప్రతీకారముం జేయఁదగిన యదనువెదకజొచ్చె తురకలచేతఁ బట్టువడిన గుఱ్ఱములలో నొకటిలాహోరు న్యాయాధిపతియైన ఖాజీకి సమర్పింపఁబడెను. మహమ్మదీయ ప్రభుత్వములో ఖాజీలే మనకు జడ్జీలుగా నుండిరి. ఆగుఱ్ఱము కుంటిది అయినను గురువు విశేషధన మిచ్చి దానింగొనఁ బ్రయత్నించెను. బేరము ముగిసినపిదప గురువు వెలయిచ్చి దానినిఁ దీసికొనఁడయ్యె. అప్పుడు సిక్కుగురువు తన్నెగతాళి సేయుటకై కుంటిగుఱ్ఱమునిమిత్త మంతధనము నిచ్చునట్లు బేరమాడెనని ఖాజీ తెలిసికొని వానియెడ నలుక వహించెను. ఈయలుక మఱియొక కారణముచే ద్విగుణీకృత మయ్యెను. ఖాజీకుమార్తెయగు కవెళాన్ బీబీహరిగోవిందునిమోహించెను. అది తండ్రి యెఱింగి నివారింపఁ బ్రయత్నింప నామె హరిగోవిందుని శరణువేఁడెను. ఖాజీ మహాకుపితుఁడై తనపరాభవముదీర్పుమని చక్రవర్తిని వేఁడుకొనెను. ఆయన యేడువేల సైనికులను హరిగోవిందుని బట్టుకొను నిమిత్తమంపెను. ఆసైన్యముయొక్క రాక విని గురువు తన సిక్కుమూఁకలఁ గలియగట్టుకొని యెబ్బైటో యైక వేలమందిని చేర్చి మొగలాయిసే

నతోఁ యుద్ధసన్నద్ధుఁడయ్యెను. అమృతసరమువద్ద నుభయ సేనలకు సంకులసమర మయ్యెను. అతిసాహసులగు సీక్కుల పరాక్రమము ముందర మహమ్మదీయుల ధైర్యస్థైర్యములు ఝంఝానిలముముందరి మేఘములట్లయ్యెను. పరాజితులైన మొగలాయిసైనికులులాహోరునకుఁ బాఱిపోయిరి. విజయులైన సీక్కులు వారిని వెన్నంటి తరిమితరిమి యనేకుల దుత్తునియలుగా ఖండించిరి. కలహహేతువైన కవలాన్ బీబీ హరిగోవిందునికడనే మరణాంతమువఱకు నుండెను. ఆమె నతఁడు వివాహమయ్యెనని తోఁచెడిని. అందుచేతనే గాఁబోలతఁడు ప్రియురాలిపేర కవలాన్ సరస్సను నొక కోనేరు నమృతసరపట్టణమున త్రవ్వించెను. ఇదియైన కొన్నిదినములకే హరిగోవిందుని శిష్యుఁడొకఁడు చాలకాలము దేశద్రిమ్మరియై తిరుగుచు మున్ను చక్రవర్తి తన గురువు గుఱ్ఱములను హరించినందుకు ప్రతీకారముగా మరల చక్రవర్తి గుఱ్ఱముల రెంటినపహరించి తెచ్చెను. దైవవశమున నీరెండుగుఱ్ఱములు దొల్లిగురువు నిమిత్తము తురుష్కస్థానమునుండి శిష్యుఁడొకఁడు తెచ్చిన హయములలోనివే యయ్యెను.

ఈవార్త వినినతోడనే మొగలాయిదర్బారు కోపాగ్నిచే ప్రజ్వరిల్లెను. వెంటనే యిరువురు తురకసేనాపతులు మహాసేనాసమేతులై గురువునకు బుద్ధిచెప్పుటకు వచ్చిరి. అది యెఱింగి హరిగోవిందుఁడును సమరసన్నాహముఁ జేసెను.

రెండుమొనలకు సందడికయ్యమయ్యె. మరల మొగలాయిలకుఁ బరాజయము సీకులకు జయముఁగలిగెను. తురకసేనలు సీకులకు వెన్నిచ్చి ప్రాణభీతిని లాహోరునకు బరుగెత్తెను. సేనానులిరువురు సీకులచే రణనిహతులైరి. అనంతరముగురువు తనపేర నిర్మింపఁబడిన హరిగోవిందపురమునకుఁ జనియె. అక్కడ చందూషా బంధువుఁడొకఁడు గురువును గడతేర్పఁ బ్రయత్నించెను. ఈప్రయత్నములో నతఁడె యమపురమున కతిథియయ్యెను.

అనంతరము హరిగోవిందుఁడు కొంతకాల మిక్కడ నక్కడతిరిగి యమృతసరమునకుఁ బోయెను. వెంటనే వానికిఁ బగతురతోఁ బోరాటము సిద్ధమయ్యెను. ఈగురుని యనుచరులలో ముఖ్యుఁడు పైండాఖానను నొక పఠానుతురక వానితల్లి చిన్నపుడు గురువును బాలిచ్చి పెంచెను. అది కారణముగా గురువు వానిని నమ్మినబంటుగ నేలుకొని తద్దయు నాదరించె. పఠానుఁడు నట్లు గురువునెడ బ్రియభృత్యుఁడై వానికనుసన్నల మెలఁగుచుండెను. అటులుండ నొక్కనాఁడు హరిగోవిందుని పెద్దకుమారుని పెంపుడుడేగ పఠానునియింట వ్రాల నతఁడు దానింబట్టి దాఁచె. గురుపుత్త్రుఁడు దానికడకుఁబోయి దాని నిమ్మని యడిగెను. అక్కఱకుతురక మొదట డేగ తన కడలేనే లేదని నొక్కి పలికి యెట్టకేలకు తనకడ నుండెననియుఁ దానినిచ్చుటలేదనియు గరువముతోఁ బలికెను. హరి

గోవిందుఁడు తురకను దౌర్జన్యమునకు దండింపవలయునని సంకల్పించెను. కాని యీతలంపు నెరవేరకమున్నె పటానుఁడుఁ ఢిల్లీకి బోయి చక్రవర్తితో దనపరాభవము విన్నవించుకొని కొంతసేన నిచ్చిన గురువునుం బట్టితెచ్చునట్లుఁ బ్రతినఁజేసెను. చక్రవర్తి వాని కోర్కను దీర్చి కొంతసేన నిచ్చె. హరిగోవిందుఁ డాసేన నెదుర్కొనెను. ఆదళంబులకు పోరు ఘోరంబుగ జరిగెను. ఎప్పటియట్ల విజయలక్ష్మి హరిగోవిందుని యధీనమయ్యెను. నాఁడు తురకలసేకులు గురుని ఖడ్గమున కెరవైరి. అందు పైందాఖానుముఖ్యుఁడు. ఈయుద్ధమున శత్రుసైనికుఁడొకఁడు భయంకరముగఁ గత్తిదూసి గురునిమీఁదఁ బడియె. గురు వాయేటుందప్పించుకొని నవ్వుచు ఖడ్గమెత్తి యోరీ దెబ్బ కొట్టుట యట్లుగాదు ఇదిగో నిట్లు సుమీయని యొక్క-యేటున వానిని రెండు తునియలుజేసి తన పాదముల ముందరబడనేసెను. ఈగురుని చరిత్రమును వ్రాసినవారిలో నొకఁడీ సందర్భమున హరిగోవిందుఁడు కోపావేశమున శత్రువును జంపలేదనియు శిష్యుల కన్నివిద్యలు నేర్పుటయే గురుధర్మమగుటచే గురువైన యాతఁడు ఖడ్గకళలక్రమమును శిష్యులకు నేర్పుటకే యట్లు చేసెననియు వ్రాసెను. క్రొత్తగాఁ గలిగిన యీజయమునకు గురువుసంతసింపక చక్రవర్తివలన మఱిమఱి యుపద్రవముల కది హేతువగునని గనిపెట్టి యాదారుణ కర్మముల నేవగించి ప్రశాంత చిత్తుఁడై చరమావస్థ నిర్మల ప్రదే

శమున భగవత్కైంకర్యమునందు వేదాంతగోష్ఠియందు గడు
పఁదలంచి కొంతకాల మొకగ్రామమున నుండి యచ్చోటు
వాసి పర్వత ప్రాంతముల కరిగెను. అచ్చట శతద్రునదికిం
దూర్పుటొడ్డున నున్న కీర్తిపురము దనకుఁ గాపురముఁ జేసి
కొనియెను. ఆయూరనే హరిగోవిందుఁడు జీవితాంతము వఱకు
గాఁపురముండి సీకుమతము వ్యాపింపఁజేసి నలువది యొనిమిది
యేండ్ల ప్రాయమున క్రీ॥ శ॥ 639 వ సం॥న సిద్ధిపొందెను.

అతనిఁగొందఱు వేదాంతియందురు. కొందఱు వానిని
బహుదేవతాభక్తుఁడందురు. ఎవ్వరే మనుకొన్న నతఁడు సీకు
మతమందు దృఢమైన విశ్వాసము కలవాఁడనియుఁ దనజీవిత
ము దానికే ధారపోసెననియుఁ జెప్పవచ్చును. హరిగోవిందున
కైదుగురు కుమారులుండిరి. వారి నామధేయములివి. 1 గురుద
త్తుఁడు. 2 తేజబహదూరు. 3 సూరతసింగు. 4 అనిరుద్ధుఁడు.
5 ఉత్తులరావు పెద్దకొడుకు హరిగోవిందుఁ డుండగానే కాలధ
ర్మము నొందెను. ఆతని కొక్క కొడుకు కలఁడు. వానిపేరు
హరరావు. తండ్రిలేని,బిడ్డయగుటచేత హరిగోవిందుఁడు వాని
నెక్కువ గారాబముతోఁ బెంచి వానికే యనంతరముఁ బీఠ
మిచ్చెను.

ఏడవగురువు — హరరావు.

గురుహరరావు శాంతస్వభావుఁడు. నిరంతర మీశ్వర ధ్యానతత్పరుఁడు. ఎల్లవారితో మైత్రియే పాటించెను గాని కలహమున కిష్టపడఁడు. తన జీవితకాలములో నొక్కసారి మాత్రమే యితఁడు లౌకికవ్యవహారములఁ బ్రవేశించెను. ఢిల్లీసింహాసనము కొఱకు షాజహానుని పెద్దకొడుకు ధర్మస్వరూపుఁడునగు దారా మీఁదికి దుష్టశీలుఁడగు నౌరంగజీబు దండెత్తినప్పుడు హరరావు దారాకు సహాయముఁ జేసెను. యుద్ధములో దారా యోడిపోయిన పిదప నౌరంగజీబు రాజ్యప్రతిష్ఠితుఁడయి హరరావును బెదరించి వాని పెద్దకుమారుఁడగు రామారావును తనవద్ద జామీనుగా నుంచవలసినదనియాజ్ఞాపించెను. చక్రవర్తి నెదిరించుటకుఁ దగిన మనోధైర్యము గాని, ధనము గాని సైన్యముగాని లేనందున హరరావు విధిలేక తనజ్యేష్ఠపుత్రుని ఢిల్లీదర్బారునకు బంపెను. రామారావు దర్బారునకుఁ బోయినప్పుడు చక్రవర్తి వానిమాటల పొందికకు సౌజన్యతకుఁ జాల సంతసించి యాగ్రహమువిడిచి హరరావు మతగురువే కాని యుద్ధప్రియుఁడైన వీరుఁడు కాఁడని నమ్మి యాకుమారునకు విలువగల వస్త్రాలంకారములు బహుమానముచేసి తగిన పీఠమిచ్చి దర్బారులో నిలిపి గౌరవించెను. హరరావు క్రీస్తుశకము 1863 సంవత్సరమునఁ గీర్తిపురమందు గాలధర్మమునొం

చెను. అతఁడు మృతినొందకమునుపే తనకనిష్ఠపుత్రుని హరికృష్ణునిఁ (హరికిషన్) పీఠాధిపత్యమున నియమించెను.

ఎనిమిదవగురువు—హరికృష్ణుఁడు.

తండ్రిపోవునప్పటికి జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు రామారావు ఢిల్లీలోనే యుండెను. జ్యేష్ఠుని దన్ను విడిచి కనిష్ఠునకు గురుపదవి తండ్రియిచ్చినందుకు రామారావు మిక్కిలి కినిసి తనకుజరిగిన యన్యాయమునుఁ జక్రవర్తితో మొఱబెట్టుకొన నతఁడు వానియందనుగ్రహము కలవాఁడై తత్క్షణము తనదర్బారునకు రావలసినదని గురువగు హరికృష్ణున కాజ్ఞాపించెను. గురుపదము నందుట ప్రపంచక భోగము లనుభవించుటకు, నధికారములు చేయుటకు ననుకొని, యది తనకు లభింపలేదని విచారించి దానివిషయమై విశ్వప్రయత్నము చేయుటచేతనే రామారావట్టి పదవి కనర్హుఁడని చెప్పవచ్చును. అతని కాపదవి నీయక చిన్నకొడుకున కిచ్చుటలో దండ్రి న్యాయముగా నడచుకొనెననియే మన మూహింపవలయును. హరికృష్ణుఁడు పీఠ మెక్కినప్పటి కేడేండ్ల ప్రాయమువాఁడయినను వాని మొగము కలకలలాడుచు జ్ఞానతేజస్సుతో నిండియుండెను. అతఁడు వచ్చి యెదుట నిలువ నౌరంగజీబు చక్రవర్తి వానిముద్దుమొగమును జూచి, ముద్దులుమూటఁగట్టు మాటలను విని, వాని

యందు పక్షముగలవాఁడయ్యెను. ఈపక్షపాతమునకుఁ దోడుగా హరికృష్ణుని తెలివియే వానికి గొప్పసాయముఁ జేసెను. ఈతఁడు బాలుఁడగుటచేఁ జక్రవర్తి వానినొకసారి యంతఃపురమునకు బిలిపించి యంతఃపురస్త్రీల నందఱఁ జూపి తనపట్టపుదేవి యెవ్వరో చూపుమని యడిగెను. హరికృష్ణుఁ డదివఱ కెన్నఁడు జూడకపోయినను జక్రవర్తిభార్యను దప్పక చూపెను. తనయంతిపురమైన నెన్నఁడు చూడనీ యాబాలుఁడు బుద్ధి సంపదచే దనపట్టపు దేవిని నిరూపించినందు కాశ్చర్యమునొంది చక్రవర్తి యితఁడే పీఠాధిపత్యమునకుఁ దగినవాఁడని శాశించెను. ఇట్లు చేయుటకుఁ గారణాంతరముఁగూడ కలదు. ఏదియన హరికృష్ణుని తల్లివలె రామారాయుతల్లి సత్కులసంజాత కాదు. ఢిల్లీశ్వరున కనుగ్రహము గల్గినను జగదీశ్వరునకు వానిమీఁద ననుగ్రహము లేకపోయెను. ఆకాలములో ఢిల్లీనగరములో బ్రబలియుండిన మశూకచివ్యాధి యాబాలగురువునకగపడి యచిరకాలమున వానిఁ దనపొట్ట బెట్టుకొనియె. అతని శరీరము ఢిల్లీలోనే యమునాతీరమున దహనము చేయఁబడెను. ఆచోట నిపుడొక చిన్నసమాధి యున్నది. చనిపోవునప్పటికి హరికృష్ణుఁడు తొమ్మిదిసంవత్సరములవాఁడు.

తొమ్మిదవగురువు—తేజబహదూరు.

ఈయన సీకుల యాఱవగురువగు హరిగోవిందుని రెండవ కుమారుఁడు. ఈతఁడు బుకాలాయను గ్రామమున వాసము సేయుచుండెను. ఎనిమిదవగురువగు హరికృష్ణుఁడు మృతినొందునప్పుడు తదనంతరగురు వెవ్వఁడని యడుగఁగా నాబాలుడు "బాబాబుకాలా" యని పల్కెనఁట. బుకాలాగ్రామమందు కాఁపురముండు జనులందఱు సీకులే. బాలగురువుయొక్క కడపటిపలుకులు తెలిసినతోడనే యాగ్రామమందున్న ప్రతి సీకుమతస్థుఁడు గురుపీఠముఁ దనకే హరికృష్ణుఁడీయ నుద్దేశించినాఁడని చెప్పి తక్కినవారితో వివాదపడఁజొచ్చెను. గ్రామమంతటఁ గలవరము బయలుదేఱెను. తేజబహదూరప్పటికే చాల వయసుగడచినవాఁడయినందునను, మొదటినుండియు నతఁడు లౌకికవ్యాపారములయందు విశేషముగా మనసు నిలుపక యీశ్వరభక్తితత్పరుఁడయినందుననుఁ దక్కినసీకులవలెఁ దాను పీఠ మాక్రమించుకొనుటకు ప్రయత్నములు సేయక నిర్మల మనస్కుఁడై యుండెను. మతమునకు గురు వేర్పడలేదని నానాభాగములనుండు సీక్కులు విచారింపఁ జొచ్చిరి. అప్పుడు ఢిల్లీలోఁ గాపురముండెడు మఖానుషాయను సీకుఁ డొకఁడు వివాదముఁ బరిష్కరింపఁదలఁచి యెవరు గురువగుదురో వారికిచ్చుటకు విలువగల కాను

కలను దీసికొని బయలువెడలి బుకాలాగ్రామమునకుఁ బోయెను. అక్కడ సీకులందఱు వానిచుట్టుం జేరిరి. "పీఠాధిపత్యము నాకు రావలయు నాకు రావలయు. బాబా బులాకా యనగా నేనే నేనే" యని ప్రతిమనుష్యుఁడు తనమాటనే చెప్పుకొన సాగెను. ఆవినాదముల కంతము లేకపోవుటచే మఖానుషా 'వెనుకటిగురువు కడపటి పలుకులు సరిగా జెప్పుడు. అవి విని నేను పరిష్కరించెద'నని పలికి యాపలుకు లప్పుడు సన్నిధానవర్తులగు మనుష్యులవలన విని యిట్లనియె. "వెనుకటి గురువుమాటల కర్థము మీకు తెలియలేదా? బాబా బుకాలా యనఁగా దన పినతాతయగు తేజబహద్దూరుఁడని వెనుకటి గురువుగారి యర్థము. కాఁబట్టి యతఁడే మనకు గురువు." అని వెంటనే తేజబహదూరునికడకుఁ బోయి మఖానుషా "నీవ మాగురువు" వని వానితోఁ జెప్పి తాను తెచ్చిన వెలలేని కానుకల వానికి సమర్పించెను. అతఁడా కానుకలను గ్రహింపక పీఠాధిపత్యము తన కక్కర లేదనియెను. కాని మఖానుషా తనపట్టువదిలక యాతని నెట్టకేల కొడంబరచెను. అనంతరము పట్టాభిషేకమహోత్సవము మహా వైభవముతో జరిగెను. దేశమందలి సీకులందఱు వానిని గురువుగా నంగీకరించి కానుక లంపిరి. పూర్వగురువునకుఁ బరమశత్రుఁడైన రామారా వప్పటికి ఢిల్లీలోనే యుండి తేజబహదూరు పీఠమెక్కుట విని మహాదుఃఖము నొంది ధీరమాలుఁడను మిత్రుని

సాయముబడసి తేజబహాదూరునిమీఁద నక్కస్సుఁ బూనెను. అట్లుండి యొకసారి యాతఁడు మిత్త్రసహితముగా నొక చిన్న సేనం గూర్చుకొని తేజబహాదూరుని గృహము దోఁచుకొనఁ బోయెను. కయ్యముఁ జేయుట కిష్టము సామర్థ్యముఁగూడ లేనందున గురువగు తేజబహాదూరు తనయూరు విడిచి యమృతసరముఁ బాఱిపోయెను. పూర్వీకులచేత స్థాపింపఁబడిన దేవాలయ మొకటి యక్కడ కలదు. ఆకోవెల యధికారులు సహితము తేజబహాదూరునిపై నిష్టములేనివారై వానిని గుడి ప్రవేశింపనీయరయిరి. అంతలో మఖానుషా మరల గురుదర్శనార్థము వచ్చినందున గురువు వానింజూచి యీర్ష్యచేఁ గొందఱుసీకులు తన్ను బాధించి దోఁచుకొని ప్రాణములఁదీయ నుద్యుక్తులై యుండిరనియు నందుచేఁ దనకు స్వదేశము విడిచి కొంతకాలము దేశాటనముఁ జేయఁదలంపు కలిగినదనియు నాతనితోఁ జెప్ప నాతఁడును మంచిదని కొంతపరివారమును వెంటఁబెట్టుకొని గురువుం దీసికొని ఢిల్లీనగరమునకు బోయెను.

అక్కడ రామారావు చక్రవర్తి యగు నౌరంగజీబు ననుగ్రహంబునకుఁ బాత్రుఁడై యుండి గురువుమీఁద నేవో కొండెములు చెప్పి యాతని మనసు విరిచెను. అంతట చక్రవర్తి తేజబహాదూరు తన సన్నిధికి రావలసినదని యుత్తరువు వ్రాసి పంపసిద్ధముగ నుండఁగొందఱు కొలువుకాండ్రిది యెఱింగి "నీకు గురువు మతబోధకుఁడే కాని లౌక్యుఁడు కాఁడు.

నిరపరాధి"యని విన్నవించి యప్పటి కాపదఁ దొలఁగించిరి. ఈయాపద గడువంబెట్టిన మహాత్ముఁడు రాజపుత్రశిఖామణి యగు జయపురమహారాజు. ఆమహారాజు తదవసరమున నా సాముదేశమునకు సేనాసమేతుఁడై చక్రవర్తిపనిమీఁదఁ బోవుచు నీకు గురుపునుఁ దనవెంట రమ్మని పిలిచెను. తేజబహాదూరు తనకుటుంబమునుఁ బాటలీపురమున విడిచి యామహారాజుతోఁ జని కొంతకాల మాసాముదేశమునఁ గొంతకాలము బంగాళమునఁ దిరిగి క్రీ. శ. 1667 వ సంవత్సర ప్రాంతమున, మరల స్వదేశమున కరిగెను. పాటలీపురమున నున్నపుడే, తేజబహాదూరు భార్య గురుగోవిందను కొడుకుం గనియెను. అక్కడ నుండగా నెండియు రామారావు ప్రేరణమున నౌరంగజేబు తన్ను హాజరు కమ్మని యుత్తరుపు పంపినట్లు విని తేజబహాదూరు స్వగ్రామము విడిచి సట్లెజి (శతద్రువు) నదీ తీరమందు నొక చిన్నగ్రామము నైదువందలరూపాయల వెలకుఁగొని యందుఁ గాఁపురమ్ముండెను. అతఁడా గ్రామమునకు ముఖోదేవి యని పేరు పెట్టెనుగాని యిటీవల దాని కానందపురమను నామము కల్గెను.

ఆయూరఁ గాఁపురమున్నది మొదలు తేజబహాదూరు తనపూర్వశాంతబద్ధతిని విడిచి, తండ్రియగు హారిగోవిందునివలెనే 'ఇదంబ్రాహ్మ్య మిదంక్షాత్ర" మను మాటనిజముగా బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తికిఁ దోడు పౌరుషముఁ జూపఁజొచ్చెను. ప్రాఁత

పగతుఁడగు రామారావు కతమునను, మాటిమాటికి వేఁధించు మహమ్మదీయుల కతమునను గురువు సహజశాంతమును విడువనలసివచ్చె. అటులుండ రామారాయ ప్రేరితుఁడై చక్రవర్తి మరల దన సమ్ముఖమునకు రావసినదని యాతని కుత్తరువు పంపెను. గురువు వెళ్ళుటకు వీలు లేదు. వెళ్ళకుండుటకు వీలు లేదు కదా! వెళ్లినచో సహజముగా సిక్కుమతముపై నతిద్వేషము కలిగి నిరంతరము రామారావు చెప్పుకొండెముల నాలకించుటం జేసి యతిక్రోధముం బూనియున్న చక్రవర్తి తన్నుం బ్రతుకనీయఁడని యాతఁడు స్పష్టముగ నెఱుఁగును. వెళ్లకున్నచోఁ దొలుదొల్తనే చంపించునని యంతకుమున్నె యెఱుఁగును. కాబట్టి యాతఁడు భయపడుట బ్రతిమాలుకొనుట యనుచితములనుకొని శిష్యులం జేరఁబిలిచి "మనలో కొందఱు ప్రాణత్యాగములు చేసినంగాని యీచక్రవర్తి దారుణ పరిపాలనము తుదముట్ట" దని వీరరసావిష్టుఁడై పలికెను. అప్పలుకులు విని దాపుననున్న పుత్త్రుఁడు గోవిందసింగు తండ్రి కిట్లనియె. "దేవా! అంతటిసత్కార్యమునకు దేవరవారి ప్రాణత్యాగమే వినియోగించునుగాని తదన్యుల ప్రాణపరిత్యాగము కార్యకారియగునా"! అప్పలుకులు విని తేజబహదూరు తత్క్షణమే బయలుదేఱి సపరివారంబుగ ఢిల్లీకిఁజని క్రీ॥శ॥ 1680 వ సంవత్సరమున స్వమతసంరక్షణార్థము మహమ్మదీయ చక్రవర్తి క్రోధానలంబునకుఁ దనశరీర మాహుతిగాఁ జేసెను. గు

రువు దారుణమరణము నొందినను స్వల్పకాలమునందే యా మహాత్ముని శరీరత్యాగము ఫలించినదో యనునట్లు మొగలా యిచక్రవర్తుల దుష్పరిపాలన మడుగంటెను.

పదియవగురువు.

గురుగోవిందుఁడు—బాల్యము.

తేజబహాదూరు రాజపుత్రులతోఁగలిసి యాసాముదేశములోఁ దిరుగు నాపదలోనున్నను దనకర్మకృత్యముల మఱవక జనుల మానసక్షేత్రములు సారవంతములై యున్నవని తోఁచినచోట్లఁ దన మతబీజముల నాటుచుఁ గృషి చేయుచుండ నాతనిభార్యయగు 'గుజరీదేవి' గోవిందసింగను పుత్రునిం గనియె. ఈకుమారసింహమె పంజాబుదేశమున మత, సాంఘిక, రాజకీయవిషయములందు వెనుకస్థితినిఁ దలక్రిందుచేసి సీకుమతసౌధము మహమ్మదీయుల మహాద్వేష వాయువులచేఁ బడకుండ నిలిపిన శిలాస్తంభములలోఁ నొకఁడయ్యెను. స్వసౌఖ్యపరిత్యాగము, కావలసివచ్చినయెడల ప్రాణత్యాగము జేసి ధర్మమార్గముల విడువని మహాపురుషులు దేశమును విపత్సముద్రమునుండి యుద్ధరింపఁగలరని యీమహాత్ముని చరిత్రము చదివినవారందఱకుఁ జేటతెల్లమగును.

గురుగోవిందుఁడు క్రీ॥ శ॥ 1666 సంవత్సరమున నొక శనివారము రాత్రి నాలుగవజామునఁ జన్మించెను. ఆసామునకుఁ బోవునప్పుడు తేజబహదూరు నిండుచూలాలగు భార్యను పాటలీపురమున విడిచి తనకుఁ గుమారుఁ డుదయించెడు పక్షమున నాతనికి గోవిందుఁడని నామకరణముఁ జేయవలయునని యానతిచ్చెను. నానకు జననకాలమున కానఁబడినట్లె గోవిందుని జన్మసమయమునం గూడ ననేకమహాద్భుతములు పొడగట్టెనఁట. ఆయనచరిత్రములు వ్రాసినభక్తు లామహాద్భుతములను పరమాణువును బ్రహ్మాండముగఁ జేసి వానిని నమ్మ విశేషముగా వర్ణించియుండిరి. కాని మన మాకథలను నేమ్మనక్కఱలేదు. నమ్మకపోయినను గోవిందసింగుచరిత్రము నందుమాత్రము గానఁబడునవి లోకసామాన్యములు ననన్యసాధ్యములునగు మహాకార్యములను జూచి నవనాగరికులమయిన మనముగూడ లోలో నాశ్చర్యము నందకపోము. తలిదండ్రులు దృఢశరీరులగుటచే నాతఁ డారోగ్యముగల దృఢకాయముఁ గలిగి పుట్టియేపుగాఁ బెరిఁగెను. తల్లిపాలు విడిచి తోడిబిడ్డలతో నాడుకొన నేర్చినది మొదలు గోవిందుఁడు తనవంశమునకు ననురూపములగు తెలివితేఁటలను సుగుణసంపదను వ్యక్తముచేయ సాగెను. ఆడుకొనునప్పుడే యతఁడు తన సహకారులను రెండుకక్షలుగాఁ దీర్చి పుఁకొల్పి యొకనితో నొకరి పోరాడించుచుండును. ఈకృత్రిమ యుద్ధములలోఁ దఱచుగాఁ

పోరాటములు తీవ్రముగానె జరుగుచు వచ్చినను గోవిం
దుఁడే యెల్లపుడు విజయము నందుచు వచ్చె. ఒకప్పు డతఁడు
విల్లు బాణములు తుపాకులు లేకపోయినను స్వయముగా నట్టి
విచేసికొని తోడి బాలకుల వెంటఁబెట్టుకొని వారికా యాయు
ధములిచ్చి యడవికిఁజని వేఁటసేయును. గోవిందుఁడు తఱుచు
గా నుపయోగించునది వడిసేల. అతఁడు చేతికొలఁది దాని
ద్రిప్పి రాయి విడిచెనా యాదెబ్బ తగిలి యొకటిరెండుపక్షు
లు నేల రాలవలసినదే. వేరొకప్పుడు గోవిందుఁడు ధర్మాధిప
తిగఁ గూర్చుండి బాలకుల వివాదములఁ బరిష్కరించి తప్పు
లు చేసినవారికి దండనలు విధించి మెప్పులుగన్నవారికి బహు
మానము లిచ్చుచుండును. బాల్యచాపలముచేత నాతఁడు కా
వించిన యాసాహసకృత్యము లప్పుడప్పుడు దుండగములగు
చు వచ్చినందున యిరుగుపొరుగు వారికి బాధలు కలుగుచు
వచ్చెను. అతనివడిసేల దెబ్బ నెత్తినిఁబెట్టి తెచ్చుకొను నీటికి
డవలకు తగులుటయు నవిపగిలిపోవుటయు సంభవించుచు వ
చ్చినందునఁ బొరుగువారు గోవిందుని తల్లికడకుఁబోయి జగడ
ములాడుచువచ్చిరి. గుజిరీదేవి కుమారునిఁ గఠినముగా మందలిం
చి వారిం బ్రతిమాలుకొని పంపుచుండును. గోవిందుఁడు భీతి
యనుమాట నెఱుఁగని ధైర్యశాలి. అతనిధైర్యమెట్టిదో తెలు
పుటకొక చిన్నకథగలదు. అతఁడొకనాఁడు సంగడికాండ్రంగ
లిసి యాడుకొనుచుండ నక్కడికిఁ బాటలీపురమేలు ప్రభువు

వచ్చెను. ఆప్రభువు సేవకులుమునుముందు పరుగుపరుగున వచ్చి బాలకులతో నిట్లనిరి. "ప్రభువుగారు వచ్చుచున్నారు. అందఱు సలాములు సేయుఁడు." అప్పలుకులువిని గోవిందుఁడు "వద్దువద్దు వెక్కిరించుఁడు వెక్కిరించుఁడని యానతిచ్చెను. యుక్తాయుక్తమెఱుంగని బాలకులందఱు తత్క్షణమే వానియాజ్ఞాప్రకారము జేసిరి. ఆప్రభువు తనయెడలనంత బండతనముజూపిన యాబుడుతల నేమిసేయనగునని యోచించుచుండఁగనే నిమేషకాలములో వారందఱు నానాభాగములకుం బరుగెత్తిరి. చిన్నపిల్లలేకాలమందైనఁ జిన్నపిల్లలేకదా. ఔచిత్యము వయసు వచ్చినకొలఁది హెచ్చును. ఎవని గుణాగుణంబులను కాని బాల్యక్రీడలంబట్టి మనము నిర్ణయింపరాదు. విద్యాబుద్ధు లబ్బినపిదప మనుష్యుని నడత యిట్టిదని నిర్ణయింపనగును.

వివాహము.

గోవిందసింగున కేఁడవయేటనే వివాహమయ్యెను. ఈ వివాహమునకు తేజబహద్ధూరు తనరాఁబడికి మించిన సొమ్ము వ్యయముచేసి యతివైభవము జరిపెను. గోవిందునిమామ క్షత్రియుఁడు. ఆయనపేరు హరజీమల్లుఁడు. పెండ్లికూఁతురుపేరు జేతు. వివాహము వేదమంత్రపఠనపూర్వకముగా బ్రాహ్మణులచేతనే చేయింపఁబడెను. ఇది యతిబాల్యవివా

హాము. పెండ్లికొమారునకే యేఁడేండ్ల వయస్సున్నపుడు పెండ్లికుమార్తె నాలుగేండ్లదో, మైదేండ్లదో యయి యుండును గదా. అందుచేత నీవివాహము బొమ్మలపెండ్లియని భావింపనగును కాని నిజమయిన పెండ్లిగా భావింపఁగూడదు. అనేకవిషయములలో సంస్తవనీయములగు మార్పులు చేసిన సిక్కు గురువులు బాల్యవివాహ దురాచారమునేల యడుగంట ద్రొక్కలేదో తెలియకున్నది. ఈదురాచార పిశాచమిప్పటికి మనదేశమున స్థిరముగ నిలిచియుండి దేశమునకు మితిమీఱిన నష్టమును జేయుచున్నది. ఇది యడుగంటినగాని దేశము మంచిస్థితిలోనికి రానేరదు. గోవిందసింగు కాలక్రమమున మఱి యిద్దఱు కాంతలఁ బెండ్లియాడెను. అందొకర్తుక పేరు సుందరీదేవి. రెండవయామె పేరు దేవీజీ. ఈయాచారము పూర్వకాలము విశేషముగాను, నేఁటికాలమున విరళముగాను గానఁబడుచున్నది. ఉత్తరదేశమున నీయాచారము ప్రబలముగా నుండెను. సంపన్నులగువారు మదోన్మత్తులయి తఱుచుగా ననేకభార్యలఁ బరిగ్రహింపుచు వచ్చిరి. బంగాళాదేశమున, నీదురాచారము మొన్నటివఱకు—మొన్నటివఱకననేల కొన్నితావుల నేఁటివఱకుఁ జరుగుచున్నది. నాగరికులైన పురుషులందఱు దీనిగర్హింపవలసినదే. గోవిందుఁడు తననాఁటి యాచారమునుఁబట్టి యది దోషము కాదని యట్లాచరించి యుండవచ్చును.

విద్యాభ్యాసము.

తేజబహాదూరు తనకుమారుని విద్యాభ్యాసమును గురించి హెచ్చు శ్రద్ధచేసెను. గోవిందుఁడు కుశాగ్రబుద్ధియై యద్భుతమగు జ్ఞాపకశక్తికలవాఁడయ్యెను. అది కనిపెట్టి తండ్రి యాకాలమున నేర్పఁదగిన విద్యయంతయుఁ గొడుకునకు నేర్పింపవలయునని సంకల్పించెను. ఆ కాలములో సీకుమతాచార్యుఁడు కావలసిన పురుషుఁడు మంచిపాండిత్యము, బాహుబలముఁగలవాఁడు కాక తప్పదు. ఏలయన నొకప్రక్క సీకుమతద్వేషులయిన మహమ్మదీయుల దుండగములు నానాఁటికిఁ బ్రబలుచుండెను. ఒకప్రక్క నెన్నటికీ నారక జ్ఞాతివైరమహాగ్ని రవులుచుండెను. తేజబహాదూరుని మహోన్నతపదవి రామూరావునకు, రామూరావు పినతండ్రియగు ధీరమాలునకును హృదయవ్రణమయి యుండుటం జేసి వారిరువురు తేజబహాదూరు వనంతరమందు వానికొడుకును నెమ్మదిగా బీఠ మెక్కనీయరను మాట సిద్ధాంతమే. అందుచేతనే తేజబహాదూరు కుమారున కాత్మసంరక్షణ సాధకములయిన శస్త్రవిద్యలను మతాచార్యత్వమునకుఁ గావలసిన దేశభాషాగీర్వాణ భాషలను నేర్పించుటతోఁ దనివినొందక తమమీఁద విరోధులు చెప్పెడు కొండెములకుఁ, బన్నెడు కుతంత్రములకు స్వయముగఁబోయి చక్రవర్తులతో మాట్లాడి ప్రతిక్రియలు నెఱపుటకు వీలుగా నుండునని రాజభాషలగు నరబ్బీ ఫారసీలనుఁ

గూడ నాతనికిఁ జెప్పించెను. గోవిందునియందు గ్రహణశక్తి ధారణశక్తి యద్భుతముగా నుండినందున నతఁ డచిరకాలములోనే యీ రెండుభాషలలోఁ బండితుఁడయి కవిత్వముఁ జెప్పఁ జొచ్చెను. ఆతఁడు కాలాంతరమందు చక్రవర్తియగు నౌరంగజేబునకుఁ బద్యరూపకముగ వ్రాసిన పారిషీ జాబులంబట్టి చూడ నతనికిఁ గవిత్వ మెంత వశవర్తియై యుండునో తేటపడును. గోవిందుఁడు పదునెనిమిదేండ్ల ప్రాయమువాఁడయియునప్పుడు పితృమరణమహాపద సంభవించినందున నతఁడు విద్యాభ్యాసము ముగించి పీఠాధిపత్యమును వహింప వలసిన వాఁడయ్యెను.

పితృమరణము.

గురుగోవిందుని పితృమరణము మిగుల దారుణమైనది. ఆపదలుఁగూడ నొకప్పుడు ప్రయోజనకారులగునని పెద్దలు చెప్పు మాట యీతని చరిత్రమువలనఁ గొంతవఱకు సత్యమని తోఁచుచున్నది. ఏలయన తేజబహదూరు దుర్మరణము సీకులకు రోసముఁ దల కెక్కించి వారిం బౌరుషవంతులఁ జేసి సీకుమతము నిల్పుటకుఁ గారణమై మహమ్మదీయ రాజ్యవిధ్వంసమునకుఁ బ్రధానహేతువులలో నొకటియయ్యెను.

అప్పటిఢిల్లీచక్రవర్తియగు నౌరంగజేబు తనబిడ్డలం దక్క- దక్కిన కుటుంబమంతయు నిర్మూలముచేసి గద్దెయెక్కి

తానుచేసిన పాపములకు భగవత్ప్రీత్యర్థమయిన ప్రాయశ్చిత్త
మో యనునట్లు గాటమయిన స్వమతాసక్తి కలిగి హిందువుల
మీఁద హిందూమతముమీఁద నిష్టములేనివాఁడై సాధారణ
ముగ గొప్పయుద్యోగములన్నియు మహమ్మదీయులకే యిచ్చు
చు హిందువులకు మనోవ్యథ కలుగునట్లుఁ బ్రవర్తింపఁ దొడఁ
గెను. అందుచేత పూర్వచక్రవర్తులగు నక్బరు, జహాంగీరు,
షాజహానులమీఁద నున్నంతభక్తి విశ్వాసములు హిందువుల
కౌరంగజీబుమీఁద నుండవయ్యె. స్వమతావేశము ప్రబల
మగుటచే నీచక్రవర్తి క్రీ॥ శ॥ 1680 సంవత్సరమునఁ దన
యధికారము మహోన్నతదశలో నున్నపుడు కాశ్మీరదేశబ్రా
హ్మణులను మహమ్మదీయ మతములో గలియవలసినదని బల
వంతపెట్టెను. ఆబ్రాహ్మణులు సీకు గురువగు తేజబహదూరు
కలిసినపక్షమున దాముఁగూడ గలియుట కొడంబడిరి. ఆవి
ప్రులిట్లనుటకుఁ దగినంత కారణము కనఁబడదు. ఏలయన
తేజబహదూరు బ్రాహ్మణులకు గురువు కాఁడు. మీఁదమిక్కి
లి బ్రాహ్మణుల మతాచారములకు విరుద్ధములైన కొన్నివిష
యములను నానకు మొదలుకొని సీకుగురువు లుపదేశించుటం
జేసి బ్రాహ్మణులకు వారొక విధముగా ననిష్టులై యుండిరి.
చక్కఁగా విచారింపగా బ్రాహ్మణు లాతెఱంగున బలుకుట
కొక్క కారణము కలదు. తేజబహదూరు తురకయగుట కొ
డంబడఁడని వారెఱుంగుదురు. అతని తరువాత తాము మ్లేచ్ఛ

మత స్వీకారముఁ జేయ నొడంబడిరి; కావున నది యెన్నఁడు జరుగదని వారికి నమ్మకము గలదు. విశేషించి తురకలకు సీకులకు మహాయుద్ధములు జరిగిన జరుగవచ్చును. ఆపోరాటముల సందడిలో. నౌరంగజేబు బ్రాహ్మణులమాట మరచిపోవచ్చును. అదియునుంగాక యుద్ధములో సీకులచేత దురకలు నశించినను దురకలచేత సీకులు నశించినను వారుభయులుఁ గొంచెము హెచ్చుతగ్గుగాఁ దమమతమునకు విరుద్ధవర్తనులే యగుటచేత నెట్లైనను బ్రాహ్మణులకు సంతోషమే. ఈకపటభావము లోనిలుపుకొని బ్రాహ్మణులా తెలంగునఁ జక్రవర్తితోఁ జెప్పియుందురు. చక్రవర్తియు వారిమాటలు సత్యములుకావగచి తత్‌క్షణము ఢిల్లీకిరమ్మని తేజబహదూరునకుత్తరువంపెను. అంతలోఁగొందఱు కాశ్మీరబ్రాహ్మణులు తేజబహద్దూరు దర్శనముఁజేసి తమయాపద నివారణ సేయుమని ప్రార్థించిరి. అప్పుడు తేజబహద్దూరు విపన్నివారణార్థము ప్రాణత్యాగ మావశ్యకమన్నట్లు, కుమారుఁడగు గోవిందుఁడప్పుడు సన్నిధినుండి ప్రాణపరిత్యాగము సేయుమని. తండ్రిం బురికొల్పినట్లు వెనుక వ్రాసియుంటిని.

రోస మెక్కించునట్టి కొడుకుపలుకులువిని గురువు "భగవత్సంకల్పము జరుగుగాక" యనిఢిల్లీలోఁ దనకు విరోధులు ప్రబలులై యుండుటచేత దననాశన మనివార్యమని యెఱింగి గోవిందును గురుపదమున నియోగించి ప్రయాణోన్ముఖుఁ డై

కుమారు నుద్దేశించి యిట్లనియె. "నేను భగవంతుని సంకల్ప
ము నెరవేర్పఁదలఁచి ధర్మమునిమిత్తము నాప్రాణముల విడువ
నుద్యుక్తుఁడనై ఢిల్లీకిఁ బోవుచున్నాను. మరణానంతరము నా
శరీరమున కవమానము గలుగకుండ నీవు దానికి యథావిధిగ
నగ్నిసంస్కారముఁ జేసి నన్నుఁ జంపువారిమీఁద తప్పక పగఁ
దీర్చుకొందువేని నాయాత్మ సంతుష్టిఁజెందు. హిందూమత
ము యొక్క పక్షము నవలంబించెడు భారముఁగూడ నీకే విడు
చుచున్నాను. నీప్రాణములుపోయినను సరే మతధర్మముమా
త్రి మెన్నఁడు విడువవద్దు," చైతన్యములేని పదార్థముల కైన
శౌర్యమును గొలుపు నావీరాలాపముల విని గురుగోవిందుఁడు
తండ్రిపలుకుల కిట్లని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

"ఏయాపద వచ్చిన రానిండు. ఏమైనఁగానిండు. నేను
మీయాజ్ఞాప్రకారము స్వదేశమునిమిత్తము స్వమతమునిమిత్త
ము నారక్తము ధారవోయవలసివచ్చినను మది నేసందేహము
లేక నట్లు చేయుదు" కొడుకటు ప్రతిజ్ఞఁజేసినతోడనే తేజబ
హదూరు సంతుష్టహృదయుఁడై ఢిల్లీకిఁ బోయెను. ఔరంగ
జీబు గురువును గౌరవించినట్లభినయించి మహమ్మదీయమత
ము నవలంబింపవలసినదని కోరెను. తేజబహదూరు నిర్భ
యముగా వానికోరిక నిరాకరించెను. అనంతరము చక్రవర్తి
యాతనిని మెత్తనిపలుకులతో లాలించి కొంతసేపు గొప్పబ
హుమానము నిచ్చునట్లు వాగ్దానముచేసి కొంతసేపు స్వమత

స్వీకారముఁ జేయుమని యడిగెను. కాని గురు వెంతమాత్ర ము లొంగనందున నౌరంగజీబు కాఠిన్యము వహించి "నీవు మహమ్మదీయమతమును స్వీకరించినను సరే లేక నీమతమే సర్వోత్తమమైన పక్షమున నీవాదము బలపఱచుట కేవియైన మహాద్భుతములు చేసినను సరే. ఈరెంటిలో నేదోయొకటి చేయవేని మరణమునకు సిద్ధముక"మ్మని పలికెను. గురువు చక్రవర్తితో వాదముచేసి యాతని మనోనిశ్చితము మార్పఁ దలఁచెను కానియది వ్యర్థమయ్యె. ఔరంగజీబు తేజబహాదూరునకుఁ బదునైదుదినములు గడువిచ్చియాగడువులోపల నేదో యొక పనిఁజేయవలయునని చెప్పియాదినములలోనైన నాతని స్వేచ్ఛగానుండనీయక చెరలోఁ బెట్టించెను. ఆయన చెరకు మిక్కిలి సంతోషముతో దైవముమీఁద భారమువేసి వెళ్ళి యాగడవుకాలమంతయు నీశ్వరధ్యాన సంకీర్తనములతో గడపెను. పదునయిదు దినములు ముగిసినతోడనే చక్రవర్తి యాతనిఁ దన సన్నిధికిఁ బిలపించి మహమ్మదీయమత మంగీకరింతువా యద్భుతమేదేనిఁ జేయుదువాయని యడుగ నాతడే దియుంజేయననియె. అదివిని చక్రవర్తి తనక్రోధము ప్రశాంతిఁ జెంద చిరకాలమునుండి తేజబహుదూరు నాశనమునకై యెడతెగక పాటు పడుచున్న రామరాయ కన్నులు చల్లబడ సీకు మతస్థులు శోకసముద్రమున మునుగ నామహాత్మునకు మరణదండన విధించెను. చక్రవర్తి యాజ్ఞ నెరవేర్చుటకు

ఖడ్గము చేతబట్టుకొని హంతకుఁడు వచ్చినప్పుడు తేజబహద్దూరు వాని సంకల్పమెఱిఁగి తలవొగ్గి భగవత్పాదారవిందముల మనస్సుననిలిపితన్మయుఁడై క్షణములో నానృశంసునికత్తి వేటునఁ దనసృష్టికర్తృ సాన్నిధ్యమును జెందును. ఈమహాత్మునకు మరణమెంతతృణ ప్రాయమో కదా! దేశాభిమానులకుమతాభిమానులకు నీతిమంతులకు మరణము జనసామాన్యమునకుం బలెదుఃఖావహముగాక సౌఖ్యావహము. గృహముకారాగృహముఁ గూడవారికి సమానమే. వారు మృతి నొందియు జీవించినవారే.

ఇద్దరు మహాభక్తులు.

తండ్రి శిరచ్ఛేదమగునప్పటికి గురుగోవిందుఁడు ఢిల్లీకైదుక్రోసుల దూరమున నొక యడవిలో విడిసియుండినందున నీఘోరవార్త జరిగిన కొలఁదిసేపటికే కొందరు భక్తుల వలన నాయనకు తెలిసెను. దారుణమయిన యాపితృమరణము గురుగోవిందుని దుఃఖపూరితునిం జేసెను. అయిన నది దుఃఖమునకు నుదాసీనతకు సమయము కాదుగదా! తేజబహదూరు, మరణానంతరము తన శరీరమును తురకల యధీనమునుండి తెచ్చిదానికి యథావిధిగా నగ్ని సంస్కారముఁ జేయవలసినదని కుమారుని కాజ్ఞాపించినందున నాయాజ్ఞ వెంటనే జరుగవలసి యుండెను. కాని యాయన కళేబరము సంపాదించుట

దుస్సాధ్యము. చక్రవర్తి యాగ్రహము తేజబహాదూరు వచ్చినను దీర లేదు కావున నాయన శరీరమును సీకుల కియ్య కూడదనియు జచ్చినచోటనే యది కుళ్లి పోవలయుననియు నాజ్ఞ ప్రభువు శాసించెను. ఏలయన హిందూమతమునుబట్టి చూడగా నాతఁడు వర్ణభ్రష్టుఁడు కావున నగ్ని సంస్కారము నకుఁ దగఁడట. మహమ్మదీయమతమును బట్టి చూడఁగా నతఁడందు విశ్వాసము లేనివాఁడు కావున పూడ్చి పెట్టబడుట కనర్హుఁడట కావున మొదట నెక్కడ తలనరకబడెనో యచ్చటనే యాకళేబరము పడియుండెను. దరికెవ్వరు రాకుండ చెరసాలతలుపులు మూయబడెను. కావలివాండ్రు పరుల నెవ్వరిని రానియ్యక వేయికన్నులఁ గాచుచుండిరి. కొంతమందిసి కూడగట్టుకొని కావలివాండ్రతోఁ బోరి చెరసాల తలుపుల బలిమిం దెరచి కళేబరముం దెచ్చుట యసాధ్యము. అందుచేత నేగడబిడయు లేకుండ రహస్యమున గురు కళేబరమునవ్వలకు దాటించుట కర్తవ్యమని గురుగోవిందుఁడు దక్కన సీకులుఁ దలంచిరి. అట్టికార్యము సాధించువారెవ్వరని గోవిందుఁడు తలపోయుచుండ తండ్రి కొడుకులు రంగిరీతవంశస్థులు నగు నిద్దరు సీకులు గురుసన్నిధికిఁ జోయి పవిత్రమైన యమ్మహాకార్యము సాధించు భారము దమపయిఁ బెట్టుమని వినయమున నతనిం బ్రార్థించిరి. అదివిని గోవిందుఁడొక్క నిముసమాలోచించి " సరే పోయిరండు మీకార్యమున కీశ్వరుఁ

డు దోడు పడుగాక ” యని పలికెను. ఈమహోపకారము తమకుం జేసినందుకు రంగిరీతులు కృతజ్ఞులై మహాభక్తితో గురువునకు నమస్కరించి యాశీర్వచనముల వడిసిపోయిరి. ఏ విధముగా నాకళేబరమును నీవలకు తీసికొని రావలయునో యావిధము నించుకయు వారువిచారింప లేదు. ఇది సత్కార్యము గదా యీశ్వరుఁడీపనికిదోడుపడక పోవునా యను ధైర్యమున నే వారు బయలుదేరిరి. బయలుదేరి సగముదూరము వచ్చునప్పటికి వారికి గుర్రపు బండిదోలు మనుష్యుఁడొకడగపడెను. అతనితో నించుక మాటలాడునప్పటి కతఁడు పంజాబుదేశస్తుఁడనియు ఢిల్లీలో నొకగొప్పయుద్యోగస్తునకు బండిదోలువాఁడనియు విశేషించి సీకు గురువుల సిద్ధాంతములయందుగాఢమయిన నమ్మికగలవాడనియు గురుకార్యము నేబాములైనం బడి సాధింప నిచ్చగలవాఁడనియుఁ దెలిసెను. అంతట రంగిరీతులు తమ మనోరథమును వానికెఱింగించిరి. ఎఱింగించుటయు నతఁడు పరమానందభరితుఁడై గురువు కళేబరము పడియున్న తావున్నకుఁ బోవుటకుఁ గావలసినన్ని యుపాయములు గుర్తులు జెప్పుటయేగాక కళేబరమీవలకు వచ్చినతోడనే దానిం దన బండిమీాద పెట్టుకొని యెవ్వరికను మానముఁ జనింపకుండవారు కోరినప్రదేశమునకుఁదీసికొనిపోవుటకుదోడ్పడునట్లువాగ్దానము జేసెను. రంగిరీతులాతని పలుకులు విని మహానందభరితులయిరి. ఏలయన గురుకళేబరము తీసుకొనిపోవుట కట్టి శకటము

దొరకుట మిక్కిలి యదృష్టము. ఏమన నతఁడు సీకుల భక్తుఁడు అతఁడు బండిదోలునేని నెవ్వరికి ననుమానము పుట్టదు. పట్టణమందలి తలారులు వానికిం జిరపరిచితులు. అర్ధరాత్రిమందు నపరరాత్రిమందు నతఁడు తనయజమానునకు బండిఁదోలఁగా వారు చాల సారులు చూచినవారు కావున నేవేళ బండితోలినను దానిని శోధింపరు. మరియుఁ బట్టణమందలి సందులు గొందులు మారుమూలలు నెఱిఁగిన వాఁడగుటచే నతఁడు నిరపాయములగు మార్గముల బండిఁదోలుకొనిపోయి గమ్యస్థానమును జేర్పగలఁడు. ఇట్టి యాసల నెన్నో మనంబున బెట్టుకొని యయ్యిరువురు వానితో మాటలాడుచు బట్టణము జేరిరి. రంగిరీతులెట్టెటో కష్టపడి గురు కళేబరమును దెచ్చునట్లును దానిం దెచ్చువరను బండివాఁడు చెరసాలకు సమీపమున నొక సందులో బండి కట్టుకొని సిద్ధముగా నుండునట్లును కళేబరము బండిలోఁ బడినతోడనే ముగ్వురు బయలుదేరి పోవునట్లును వారేర్పాటుఁ జేసికొనిరి. ఆయేర్పాటును బట్టి బండివాఁడు తానెక్కడ బండి నిలిపి కనిపెట్టుకొని యుండవలెనో యాస్థానమును గురుకళేబరమున్న నెలవును వారికి జూపెను. ఢిల్లీపట్టణము చూడఁదగిన మహానగరమైన మనరంగిరీతుల మనస్సులు పురసౌందర్యముమీఁదికిఁ బోక యే గోడదాటిన బాగుండు, నితరుల కనుమానముఁ జనింపకుండ నేమూలనుండి యెక్కవలయు నేప్రక్కనుండి కళేబరము దింపుటకు వీలగున

ను యోజనలతోఁ నిండియుండెను. అట్లు తలఁచుచు రెండుజాముల రాత్రి కడచువఱకు వారు చెఱసాలకెదురుగా నొకమూల నక్కియుండిరి. అంతటఁ జంద్రాస్తమయమయ్యెను. అగుటయు వారు చెఱసాల వెనుకప్రక్కనుండి మెల్లఁగ గోడమీఁది కెగఁబ్రాకఁజొచ్చిరి. పడుచువాఁడగుటచేఁ గొడుకు గోడ నవలీలగ నెక్కెను. వృద్ధుఁడు కావున తండ్రి దిగజారెను. కుమారుఁ డంతట లోపలనుఱికి యొక దిడ్డిగుమ్మము తలుపు తెఱవ జనకుఁడుగూడ లోపల ప్రవేశించెను. అంత నయ్యిరువురు, బండివాఁడు తమకిచ్చిన చిన్నదీపపు వెలుతురున బలుతావులం వెదకి యెట్టకేలకు గురుకళేబరమును గనిపెట్టిరి. దుర్వాసనతోఁగూడి ధూళిధూసరితమైన యాకళేబరమును జూచి రంగిరీతులు పట్టరాని దుఃఖమునఁ బరవశులై కొంతసేపు వగచి గురుపాదములకు నమస్కరించి కన్నుల నద్దుకొని దీవన లిమ్మని యాయనయాత్మను బ్రార్థించి కావలివాండ్రు మేలుకొన్న పక్షమునను నడియేమయిన నయినపక్షమునను దమకార్యము భగ్నమగునని సత్వరమే పనికిం దొరఁకొనిరి. ఆకళేబర మెత్తబోవ వారిమనసున నొక్క తలంపు బాఱెను. ఆశరీరము నెత్తుకొనిపోవుటలోఁ గష్టము లేదు. కాని కావలివాండ్రు మేలుకొన్న వెనుక కళేబరము లేకపోవుటచే ననుమానపడరా ? పడి నలుదెసలకు బంట్లంబంపరా ? బండి రాజభటుల కందకపోయినను వారు గురుకళేబర మెక్కడనున్నదో శోధించి తె

లుసుకొని పూర్తిగ తగులబడకముందె దానింబట్టుకొని రెట్టించిన కోపముచేత జరపవలసిన యవమానమును జరపరా? ఒకవేళ నట్టియిబ్బంది తటస్థింపక నిరాటంకముగా నగ్నిసంస్కారమైనను, ఔరంగజేబు సీకులే యీసాహసకార్యమును జేసిరని తెలిసికొనకపోవునా? తెలిసికొని గురుభక్తులను గుమారుని నానాహింసల పాలుసేయకపోవునా? అనుతలంపులు మనస్సులందు మల్లడిగొన నయ్యిరువురుఁ జక్రవర్తి కెంత మాత్రము ననుమానము పొడమకుండునట్లు సీకులకు నిరపాయమగునట్లుఁ, గళేబరముఁ గొంపోవుట యుచితమని నిశ్చయించిరి. దానికొక్కటే యుపాయముగలదు. అది యేదన గురుకళేబరమును దీసి దానిస్థానమున మఱియొక శవము నక్కడ బెట్టుటయేయని వారనుకొనిరి. అనుకొనుటయే తడవుగఁ గుమారుఁడు భక్తితత్పరుఁడై మొగమంతయు నుత్సాహమున జేవురింప „నన్నుజంపి యిక్కడ పడవేయు" మని తండ్రితోఁ బలికి తలయొగ్గెను. ఒగ్గినతోడనే కొడుకు తల ద్రెవ్వనేయక తండ్రి యాతని శిరస్సుపై హస్తమువేసి యాశీర్వదించి "బిడ్డా నీవు కావు. గురువు ననుసరింపదగినవాఁడనునేను నిలు నిలు" మని వారించి తనశిరస్సు ఖండింపుమని కొడుకు నెన్నోవిధముల బ్రతిమాలెను. కుమారుఁ డాపనిఁజేయుట కొప్పుకొనఁడయ్యె. అందుచేత గురుకార్యార్థము మృతినొందు గౌరవము సంపాదించు విషయమునఁ దండ్రికొడుకుల కప్పుడు వివాద

ము కలిగెను. పుత్త్రస్నేహమున దండ్రి కొడుకుం జంపనొల్లడు. పితృభక్తిచేఁ గొడుకు తండ్రిం జంపనొల్లఁడు. ఇరువుర హృదయముల గురుభక్తి యతిశయముగ నెలకొని యుండుటచే "నేనుబోవుటమంచిది నేనుబోవుటమంచి"దని తగవులాడిరి. కొంతతడవట్లువాదమైనపిదపతండ్రియిట్లనియె. "నీవునాకంటెబలముగలవాఁడవు. నేనుబోయినను నీవీకార్యము నెక్కువసులభముగాఁ జేయగలవు. మఱియు నేను గురుపుత్త్రసమాన వయస్కుఁడను. నాకళేబర మిక్కడ పడియుండెనా యదిగురువుదేయని భ్రమపడి యనుమానపడరు. ముసలిశరీరమునకు బదులు ముసలిశరీరమే యుండవలయునుగాని, పడుచుశరీర ముండుట యనుమానమునకు హేతువు" అనపుడు తండ్రియుక్తులు, ముఖ్యముగా నందలి చివరపలుకులు కార్యసాధనమే ప్రధానముగాఁగల కుమారునకు నచ్చెను. నచ్చుటయు నతఁడేమియుఁ బలుకక యూరకుండెను. అంతట వృద్ధుఁడు నఱుకుమని తనతల వొగ్గెను. కుమారుఁడు చేయునదితోఁచక వెఱ్ఱివెఱ్ఱిచూపులఁ జూడసాగెను తండ్రి శిరస్సు ఖండించుటకు వానిచేతు లాడవయ్యె. కుమారునిమనస్సు కరఁగిపోవుట దెలిసికొని వృద్ధుఁడు భగవంతునిఁ బ్రార్థించి ఖడ్గము చేతఁబూని యొక్కపెట్టున తనతలఁ దానె నఱుకుకొనెను. ఆదెబ్బతోఁదల తెగి నేలబడెను. అంతటఁ గుమారుఁడు తండ్రినిమిత్తము కన్నీరు విడిచి పితృపాదములకుఁ బ్రణామముఁజేసి ముద్దుపెట్టుకొని

గురు కళేబరము నెత్తుకొని యా యమూల్యపదార్థమును బండిలోఁ బడవేసెను. అనంతరము పట్టణము దాఁటువఱకు బండి మెల్లమెల్లగ నడచి యవ్వల వేగమునబోయి గమ్యస్థానమును జేరెను. కావలివాండ్రుకాని చక్రవర్తికాని యెన్నటికా రహస్యమును దెలిసికొనఁజాలరైరి. ఆహాహా! వృద్ధరంగిరీతునియొక్కయుఁ బడుచురంగిరీతునియొక్కయు భక్తి, కార్యనిర్వాహణాశక్తి ప్రాణములయందలి నిరపేక్ష తనకుండవలయునని యేమనుష్యుఁడు కోరఁడు.

మనోనిర్ధారణ.

జనకునిధైర్యము, కార్యశూరత బాలుఁడగు గురుగోవిందుని మెత్తని మనసుమీఁద నాఁటుకొని యాతని కధికోత్సాహముఁ గలిగించెను. ఆయుత్సాహమునందు గురుగోవిందుఁ డిట్లు పలికెనఁట. ,, ఇవ్విధంబున ధర్మసంరక్షణార్థ మాత్మబలి యిచ్చిన మహాత్ముఁడు, ప్రాణమిచ్చి, యిచ్చినందుకు విచారింపఁడు. మతమునిమిత్తము ప్రాణత్యాగముఁ జేసిన మహాయోగి, శిరస్సును బాసెనేకాని తన మనోనిశ్చయమును బాయలేదు. తేజబహాదూరు స్వమతరక్షణార్థము ప్రాణములు విడువ ఢిల్లీకి బయలుదేఱినది మొదలు గురుగోవిందుఁడు భవిష్యత్కాలమునఁ దాను చేయవలసినకార్య మేదో యది చక్కఁగా గుర్తెఱిఁగియుండెను. ఆకార్యమేమనఁ జిరకాలము

నుండి యన్యమతస్థులచేత నణగద్రొక్కబడియున్న హిందువు
ల నుద్ధరించి తన్మతమును గాపాడి వారికి జరుగు పరాభవంబు
లకుఁ దగిన ప్రతీకారముల వీలగునపుడెల్లఁ జేయుట, పితృప
రాభవమునిమిత్తము మహమ్మదీయులమీఁద పగదీర్చుకొనుట
యీయన ముఖ్యోద్దేశమైనను గురుగోవిందుఁడు కేవలము తన
పంతమే నెగ్గించుకొనుటకు చూడక యార్యమతమునిమిత్తము
హిందూజాతినిమిత్తముఁ దననెత్తురు ధారవోయఁదలంచెను.
కాని మహమ్మదీయుల యధికారము దేశమునందు సర్వవ్యా
ప్తమై దుర్నిరీక్ష్యమై యుండుటచే నది యసాధ్యమని యతఁ
డెఱుంగును. తురకసేనలు తెఱపిలేని సముద్రతరంగము లని
యు నతఁ డెఱుంగును. హిందూరాజులు లేశమైన సిగ్గుఁగాని
యాత్మగౌరవముగాని లేక తమ మతాచారములకు విరుద్ధపద్ధ
తుల నవలంబించి విదేశీయులగు మ్లేచ్ఛులకే సాయమై వత్తు
రనియు నతఁ డెఱుంగును. సామాన్యులగు హిందూజనులు
మతముకొఱకుగాని మతసంస్కర్తయగు తనకొఱకుగాని యిం
చుకయు విచారింపరనియు వారి కేగొడవ లక్కఱలేదనియు
నెఱుంగును. అంతఢిల్లీశ్వరునితోఁ బగసాధింపఁదలంచిన తాను
మొగలాయిరాజ్యమందున్న చిన్నజమీందారునైన నెదురిం
చుపాటి ధనముగాని బలముగాని లేని బాలుఁడనుమాట మఱి
యుఁ బాగుగ నెఱుంగును. ఇవియే కావు. మఱియు ననేక
విషయముల నతఁడు బాగుగ నెఱుంగును. ఎఱిఁగియు నెఱ

పాచిక వేసి చూడవలయునని సంకల్పించెను. రాజకీయవ్యవహారములలోఁగాని సాంఘిక సంస్కరణములలోఁగాని మతవిషయికములగు మార్పులలోగాని చొరబడి పోరాడఁదలఁచునతఁడు దానికిం దగుప్రయత్నముల ముందుచేసి స్వబలపరబలంబుల గణియించి నేర్పుతో మెలగవలయుకాని తొందరపడగూడదుగదా ! అట్లుచేయు నతఁడు తనకుగల బుద్ధియు బలంబును నొక్కచోఁ జేర్చి పోసుగడపినచో కృతకృత్యుండగును. ఈసాధక బాధకములను స్థిమితముగ విచారించి తన యాలోచనలను జక్కఁగాఁ బొందుగుటకు గురుగోవిందుఁడు మఖోవాలను నామాంతరముగల యానందపురమున వసియింపఁబోయెను. అప్పటి కాయనను సీకులందఱు తేజబహదూరుని వారసునిగా దముకుం బరమగురువుగా నంగీకరించిరి. . అంగీకరించినను గురువునకు దేశమం దుండవలసినంత పలుకుబడియు బలమును నుండవయ్యె. యుద్ధములలో యోధులకు బ్రతియోధు లుండవలయు. అట్టి యోధులను సంపాదించుటకు గొండలనడుమ నున్న యానందపురమున నివసించుట గురువునకుఁ బ్రయోజనకారియే యయ్యెను. ఏలయన నచటనుండఁగా శూరులనేకులు కాలక్రమమున నాయనచుట్టుం జేరిరి. అందుచేత క్రమక్రమంబున దనపక్షము బలపడుననియు గార్యసాధక మగుననియు నతఁడాశపడఁజొచ్చెను. ప్రపంచముతో విశేషసంబంధము లేని మాఱుమూల కొండలలో నతఁడున్నను గురుగోవిం

దుని యీనాఁటిజీవిత మాయనకు విసువు పుట్టింపలేదు. ఏమన గురుగోవిందుఁడు నిరంతర మొక్క యీశ్వరధ్యానముతోనే కాలక్షేపము సేయలేదు. శిష్యులకు గేవలము మతబోధయే సేయుచు ప్రొద్దుగడపలేదు. ఎల్లయప్పు డనుచరులనే సంపాదించుటకు బ్రయత్నములు చేయలేదు. ఇందేపని ప్రత్యేకముగా నొనర్చినను విసువుపుట్టించునని యతఁడామూఁడుపనులంగూడ నప్పుడప్పుడు సేయుచు వచ్చెను. ధ్యానము వలసినప్పుడు ధ్యానము చేసికొనును. తనదేశస్థుల పునరుజ్జీవనము సేయుమార్గంబుల నెడనెడఁ దలపోయుచుండును. భక్తితోఁ వినదలంచు శిష్యులకు నానకుయొక్క మతసిద్ధాంతములను విగ్రహారాధనముం దిరస్కరించి పరమేశ్వరారాధనమును స్థిరపరచు తన సిద్ధాంతముల నెడనెడ బోధించుచుండును. కత్తిఁగట్టి మహమ్మదీయులతోఁ బోరనోపిన వీరు లగపడినప్పుడు స్వసైన్యమునఁ జేర్చుచుండును. ఇన్నిఁటిని జరపుచు గురుగోవిందుఁడు చిన్ననాటనుండియుఁ దనకభిమానక్రీడయైన వేఁటలోఁ గొంత ప్రొద్దుపుచ్చుచు వినోదించుచుండును. గుఱ్ఱపుసవారుఁ జేయుటలో నతఁడా కాలమం దసమానుఁడు. అతని లాయమునందు శ్రేష్ఠజాతి గుఱ్ఱము లనేకములుండునవి. వేఁటసేయునపుడు పులులు సింగములు మొదలగు ఘోరసత్త్వములతో నతఁడు కలియఁబడి పోరాడి యెట్టకేలకు వానిం జంపుచు వచ్చెను. ఇన్నివిధములుగ వేఱువేఱు కృత్యములం ద

గిలియున్నను గురుగోవిందుఁడు విద్యావ్యాసంగము మానలేదు. మహమ్మదీయ మతగ్రంథములు వ్రాయఁబడిన అరబ్బీ, పారసీ భాషల నేర్చికొని యాతఁ డంతతోఁ దనివినొందక యార్యుల జ్ఞాననిక్షేపములున్న సంస్కృత భాషనుగూడ నభ్యసించెను. తీరికగా నున్నపు డాయనకు రామాయణము, మహాభారతము మొదలగు గీర్వాణ గ్రంథములఁ జదివి వినిపించుటకుఁ గొప్పపండితులు చాలమంది యాయనకడనుండిరి.

ప్రథమ ప్రయత్నము.

గురుగోవిందుఁడు కొండలనడుమ నొక పల్లియలోఁ గూర్చుండి దేశస్థితినిఁ బరికించుచుఁ దనబలంబు నభివృద్ధిఁ జేసికొనుచు నుండఁగా ముందుముందు చేయవలసిన గొప్ప యుద్ధములకు నభ్యాసముంబోలె నాకస్మికముగాఁ బ్రథమ ప్రయత్నము సేయవలసి వచ్చెను. అది యీవిధమున సంభవించెను. ఆసాము దేశపురాజు, తేజబహాదూరుని ప్రియశిష్యుఁడు నగు రత్నరాయలను నతఁడు గురుగోవిందుని దర్శనము సేయఁ దలఁచి వెలలేని యనేక బహుమానములం దీసికొని పంజాబునకుఁ బోయెను. గురునినిమిత్త మతఁడు తెచ్చిన కానుకలలోఁ దెల్ల యేనుఁగొకటి; యరబ్బీ గుఱ్ఱమొకటి, తెల్లడేగయొకటి, ఖడ్గమొకటి, బంగరు స్తంభములుకల గుడారమొకటి

యుండెను. చుట్టుప్రక్కలనున్న జమీందారు లీయపురూపపు గానుకలం జూచి ముచ్చటపడి యవియెట్లయినఁ దాము హరియింప వలయునని తలంచిరి. విలాసపుర ప్రభువగు భీమచంద్రుఁడు తెల్లయేనుఁగును, గుడారమును జేకొనఁదలఁచె. హిందారు ప్రభువగు హరిచంద్రుఁడు డేగ, ఖడ్గము, గుఱ్ఱముఁ దనకుఁ గావలయునని మనసుపడియె. హరిచంద్రుఁడు తాను కోరిన పదార్థముల స్వీకరించుట కెంతో తొందరపడి, వస్తువులు తెచ్చిన రత్నరాయలను గాని, వస్తువుల యజమానుఁడగు గురుగోవిందునిగాని యడుగక యూరక కత్తినాదియనిచేతఁ బట్టుకొనెను. సూక్ష్మబుద్ధిగల గురుగోవిందుఁడు వారి యుద్దేశముఁ గనిపెట్టి తగినట్లు వారికి బుద్ధిచెప్ప సంకల్పించెను. అందుచేత హరిచంద్రుఁడు ఖడ్గముఁ జేకొనఁగానే యతఁడు పరిహాస గర్భితమైన చిఱునవ్వు నవ్వి యాతని కిట్లనియె. ,,అవి నా శిష్యుఁడు తెచ్చిన వస్తువులు కావున నావి. అవి మీకుఁ గావలసిన మీరు పుచ్చుకొనవచ్చును. కాని నేజెప్పిన నిబంధనల కొడంబడవలయును. ఆ నిబంధనలివి. 'మొట్టమొదట నేను ఖడ్గము నడుమునకుఁగట్టుకొని, డేగను జేతఁబట్టుకొని తెల్లయేనుఁగుమీఁద నంబారీలోఁ గూర్చుండి, యరబ్బీ గుఱ్ఱ మెదుట నడువ నూరేగవలయును. ఊరేగింపు ముగిసిన వెనుక గుడారములోఁ గొలువుండెదను." అప్పలుకువిని, గురువనుకొన్నట్ల జమీందారులు కోపోద్దీపితులయిరి. అయిన యాతఁడు తమ

యెడఁ జూపిన ధైర్యస్థైర్యముల కచ్చెరువొంది, కోపము పట్టరానిదగుటచే నెట్టయెదుట నాతనిఁ దిట్ట నారంభించిరి. ఆతిట్లను సరకుసేయక గురువు నిశ్చలుఁడై యుండి వినుచు ‘నేను చెప్పినపద్ధతులువినినారుకదా. నేనుపయోగించినపిదప మీరా వస్తువుల నుపయోగించుకొనవచ్చు’ నని మరల బల్కెను. ఈ పలుకులు వారిని శాంతింపఁజేయుటకు మాఱు, కోపాగ్నిం బ్రజ్వలింపఁజేయు సమిథలయ్యెను. అందుచే నా జమీందారులు తమ యనుచరులతోఁ గూడి ఖడ్గములెత్తి గురువుపైఁ బడ నుద్యమించిరి. కాని రెండు మూఁడడుగులైన వేయకమునుపే యదివఱ కెంతో కష్టముమీఁద నోపిక పట్టియున్న సీకులు తత్క్షణమే యాయుధపాణులయి ‘గురువునకు జయము, గురువునకు జయ’ మని కేకలు వేయుచు కసిఁదీర్చుకొనుటకు గురువునుఁ బరాభవించిన కొండరాజులపై గవిసిరి. అంతట గొప్ప కళవళము పుట్టెను. ఉభయ పక్షములవారి కంఠధ్వనులు నింగిముట్టెను. కొండదొరల ప్రాణములు మిక్కిలి యపాయములో నుండెను. కాని, కార్యము పాకము తప్పనిచ్చుట కిష్టము లేనందున గురువు తన యనుచరుల నొక్కమాటతో నివారించెను. గురువుయాన శిరసా వహించి సీకులుఝుళిపించినకత్తుల మరల నొఱలలోఁ బెట్టిరి. అంతట సద్దడఁగెను. జమీందారులు బుద్ధి తెచ్చుకొని యచ్చోటువాసిపోయిరి. కాని, పోవునప్పుడు కనుపుమంట తీఱక గురువును నోటికివచ్చినట్లుతిట్టి, బె

దిరించిరి. సీకు లాఠీట్లను, వెఱపింపులను వడ్డితో నప్పచెప్పిరి.

జమీందారు లచ్చోటు వాసి చన్నపిదప గురుగోవిందుఁడు తన యనుచరుల కిట్లనియె. "మీరు నాయెడలఁ గలపక్షపాతమునకుఁ బరులు నన్నవమానింప సంకల్పించినపుడు మాగౌరవముఁ గాపాడుటలో మీకుఁగల పూనికకు నాకు మిక్కిలి సంతోషముగా నున్నది. మీవిశ్వాస మింతింతయని నేను పొగడఁజాలను. అయినను నేను మీక్షేమముఁ గోరువాఁడను. మతగురువు నగుటచేత జమీందారుల యెడల మీరు నోటరానిచ్చిన దుర్భాషలను విని నేనెంతమాత్రము సంతోషింపలేదు. ఇది నాకు బొత్తుగ నిష్టములేదు. ఇఁక ముందైన మీరు పరుష వాక్యము లాడకుండ జాగ్రత్తగ సంభాషింతురని కోరుచున్నాను."

మఱునాఁడు జమీందారులు తమకు జరిగిన పరాభవము మఱవఁదలఁచక క్రోధాగ్నిచే రవిలెడు మనసులతో నానందపురము విడిచిపోయిరి. పలుమాటలేల ? గురుగోవిందుని, తదనుచరులగు సీకులను నిర్మూలము చేసినఁగాని తనకు సంతుష్టి యుండదని యట్లు చేయుటకు భీమచందుఁడు ప్రమాణము చేసెను. నిర్నిమిత్తముగా నిట్టి కలహము సంభవించినందుకు గురువుకాని యా మన్నెదొరలుగాని యించుకేనియు విచారింపలేదనుట నిస్సందేహవిషయము. జమీందారు లెంతధనవంతులై యెంతపలుకుఁబడి గలవారైనను దాను వారి కించు

కేనియుఁ దీసిపోవుట లేదని యూదారలకు స్పష్టముగాఁ దెలియఁజేయ గురుగోవిందుఁడు సంకల్పించెను. ఇంక జమీందారులో గురుగోవిందుఁడు తండ్రియంతటి శాంతస్వభావముఁ గలవాఁడు కాఁడనియు గరువము పొగరు గలవాఁడనియుఁ దలంచి మొదటినుండియు నాతనియెడ ద్వేషమునే పూని యీసమయమున నాతని పూర్ణముగా నడఁగఁద్రొక్కవలయునని సంకల్పించిరి. అన్నిటికంటె గురువుమీఁద జమీందారుల కొక విషయమున నెక్కువ కోపము చిరకాలమునుండి యుండెను. గురుగోవిందుఁ డెక్కడికైన బయలుదేఱునప్పుడు రాజఠీవితో గుఱ్ఱముమీఁద నెక్కి చుట్టుప్రక్కల కొండలు ప్రతిధ్వనులు చేయునట్లు తనభేరి ముందు వేయించుచు దనరాకఁ దెలియఁజేయుచుండును. జమీందారుల మతమున నీభేరీలు వేయించుకొనుట రాజచిహ్నము కాని గురువుల కనుచితము. అందుచేత వారు గురుగోవిందుఁడు రాజలాంఛనములను స్వీకరించుటలోఁ దనతలకుఁ దగనిపని ప్రారంభించినాఁడనియు నతఁడా చిహ్నములఁ బాల్చుట రాజుల నవమానించుటనియు మొదటనుండియు భావించి చిరకాలమునుండి యాతనిమీఁద కడుపులలో నక్కస్సుఁబూని గర్వభంజనము చేయుటకదను నిమిత్తమెదురు చూచుచుండిరి. అంతలో నీయదను వచ్చినందున వారు పరమానంద భరితులై యది దాటిపోకుండఁ గసిఁ దీర్చుకొనఁదలఁచిరి. భీమచంద్రుఁడు తన రాజధానిఁ జేరినతోడనే చేసి

న మొట్టమొదటి పని యేమనఁగా నానందపురము విడిచి తత్క్షణము వెళ్ళవలసినదనియు నట్లు విడవకుండిన దన కాగ్రహము కలుఁగుననియు గురువున కొక జాబు వ్రాసిపంపెను. ఆజాబుచూచి గోవిందుఁడు చిఱునవ్వునవ్వి దానికి ఖడ్గముతోనే ప్రత్యుత్తర మీయఁదలంచెను. కాని మాటలతో నీయఁదలఁపఁడయ్యె. అనంతరము భీమచంద్రుఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁడయ్యెను. కాని యుభయ సైన్యములు రణరంగముఁ జేరకమునుపు నాహానుదేశపురాజగు మేదినీప్రకాశుఁడు గురువుం గలిసికొని యానందపురము విడిచి తనరాజ్యమునకు వచ్చి యుచ్చట కాఁపుర ముండుమని గురువుం బ్రార్థించెను. యుద్ధము వలన నష్టములు గలుఁగునను భయముననో యారాజు ప్రార్థనము నిరాకరింప నిష్టము లేకనో గురుగోవిందుఁ డందుకు సమ్మతించెను. గురుగోవిందుఁడు భీమచంద్రునితోఁ బోరాడుటకసమర్థుఁడై యుండుటంజేసి యట్లొనర్చి యుండవచ్చునని మహమ్మదీయ చరిత్రకారులు వ్రాసిరి. మహమ్మదీయులు గురుగోవిందునియెడ నెల్లప్పుడు ద్వేషభావమునే జూపువారు కావున వారిమాటలయం దెంత యాదర ముంచవలయునో చదువరులే యెఱుంగుదురు. మేదినీ ప్రకాశుఁడు తన కీవికి గురుకీవికిఁ దగునట్లు గురువును సమ్మానించెను. ఆరాజు తనయెడఁ జూపిన భక్తికి సంతసించి యాతని కవసరమైనప్పు డేఁబది వేల రణశూరులను దాను బంపునట్లు గురుగోవిందుఁడు వానికి వాగ్దా

నము జేసెను. నాహనరాజు దేశములో నున్నపుడు గోవిందుఁడు తాను స్వయముగ శంకుస్థాపనఁజేసి యొకగ్రామము కట్టించి పౌంతయని దానికి పేరుఁబెట్టెను. ఇది 1741 వ సంవత్సరమున కార్తీకమాసమునఁ జరిగెను. ఈనడుమ భీమచందుని కుమారుని వివాహముహూర్తము సమీపించెను. భీమచందుఁడు కుమారరాజుతోడను చుట్టములతోడను విశేష పరివారముతోడను వివాహనిమిత్తము కాశ్మీరరాజధాని యగు శ్రీనగరమునకు దరలిపోయెను. ఆకాలమున శ్రీనగరమునకుఁ బ్రభువు పతేషా. ఈయన కుమార్తెయే భీమచందుని కుమారున కీయదలఁచిన బాలిక. పతేషాకు గురుగోవిందునకుఁ బూర్వపరిచయ ముండుటచే గోవిందుఁడు వివాహకాలమునఁ బెండ్లికూఁతున కీయవలసినదని కొన్ని బహుమానములను దనదివానగు నందచందునిచేతఁ బంపెను. పతేషా యా బహుమానములను నిరాకరించి తిరుగఁగొట్టెను. పతేషాచే భీమచందుఁ డట్లు చేయించి యుండునుగాని స్వయముగా నతఁడిట్లు చేయఁడని యూహించి గురువప్పటి కూరకుండి కార్యగతులుముందుముం దెట్లగునో కనిపెట్టుచుండెను.

ఈవివాహమైన తరువాత భీమచందుఁడు బహురాజుల సహాయముఁ బడసి ప్రబలుఁడయ్యెను. శ్రీనగరప్రభువగు పతేషాయుఁ గొటోచి యాప్రభువగు గురురాజ కృపాళచందుఁడు జస్వోలియా ప్రభువగు కేసరచందుఁడు రాజాసుబ్ధియా

లుఁడు రాజాపృథివిచంద్రుఁడు మున్నగు నృపాలురు భీమచంద్రుని పక్షము వహించిరి. మొట్టమొదట గురువునకుఁ గొన్ని చిన్న చిక్కులు కలిగించి భీమచంద్రుఁడు క్రొత్తమిత్త్రుల సేనం గూర్చుకొని 1742 సంవత్సర వైశాఖమాసమున గురువు మీఁద నెత్తిపోయెను. గురుగోవిందుఁడు వారి నెదుర్కొన సన్నద్ధుఁడయ్యెను. యుద్ధ మారంభించుటకు సిద్ధముగనుండఁగ నదివఱకుఁ గొంతకాలమునుండి మఠమునఁ జేరి హాయిగఁ బంచభక్ష్య పరమాన్నంబుల నారగించుచు గురువునకుఁ దమ ప్రాణములైన ధారవోయునట్లు ప్రతిజ్ఞకు చేసిన యైదువందల మంది సన్యాసులు శత్త్రుసైన్యముఁ జూడఁగానే పిక్కబలమే శరణముగ క్షణములో నదృశ్యులైరి. వీరికి కండలుగల యీ తిండిపోతులు తన్ను విడిచినంతమాత్రమున గురువు విచారింపలేదు. కాని యాతనికి విచారముఁ గలుగఁజేయు సంగతి యొకటి జరిగెను. అంతకుమున్ను గురువు నాశ్రయించి జీతములు తినుచుండిన పటానుజాతి తురకలు గురువు కడకుఁబోయి సిగ్గురవంతయు లేక 'మేము కొలువు చాలించుకొనదలఁచితిమి. మాకు రావలసినజీతములిచ్చి మమ్ము పంపివేయుఁ' డని యతికఠినమైన యాసమయమున నడిగిరి. ప్రాణమువీఁదికి వచ్చిన యదనునందు మిక్కిలి కృతజ్ఞులై యుండవలసిన మహమ్మదీయులు కృతఘ్నులైనందుకు గురువు మిక్కిలి మనఃఖేదము నొందెను. ఈతురక లీయనకడ కెట్టిదుస్థితిలో వచ్చి

రో చూడుఁడు. కొండొక కారణమున నీపటాను లౌరంగజీబు చక్రవర్తి యాగ్రహమునకుఁ బాత్రులై కుడువఁ గూడు నిలువ నీడ లేక యొక యూరినుండి యొకయూరికి దిరుగుచు నెక్కడ దలఁదాఁచుకొనుటకు నెలవు లేక నానాకష్టములం బడుచుండ గురువు వారి దురవస్థంజూచి జాలినొంది చక్రవర్తి విరోధులకు దాను శరణమిచ్చుట యుపాయమనియైన వెనుదీయక వారిం దనకొలువులో నిలుపుకొని యాదరించెను. ఆ దురాత్ములా యుపకారమెల్ల మఱచి మోసముచేయఁదలంచి నప్పుడు గురుగోవిందుఁడు వారికి వెనుక దానుచేసిన మహోపకారమును దలపించి యట్టిఘాతుక కార్యమును జేయుటకు మనసెట్టులొప్పెనని యడిగి యాసమయమున వారు విశ్వాసవంతులై నిలిచినపక్షమున మునుపటికంటె నెక్కువజీతములు నెక్కువ బహుమానములు నిచ్చునట్లు వాగ్దానముఁ జేసి నిలచి యున్న పక్షమున వారికే యెక్కువ లాభములు కలుగునని యుపదేశముచేసెను. ఆయుపదేశము లన్నిఁటిని వారు పెడచెవిం బెట్టినందున నీగురువు జీతములిచ్చివేసి వారిం బంపెను. ఈ స్థితిలో ననేక రాజసైన్యముల బాసటజేసికొని వచ్చిన భీమచందుని యెదుటనిలిచి పోరుటకు గొంత మంచిసైన్యమున్నను గురువు సమర్థుఁడని చెప్పుటకు వీలు లేదు. అయినను గురువు నట్టి సమయముల జంకువాఁడుకాఁడుగదా.

పటానులు సైన్యము విడిచిపోవుటవలనఁ దక్కిన సైని

కులుకూడ దుర్నీతిపరులై వారిమార్గమునే యనుసరింతురే
మోయను భయమున గురుగోవిందుఁడు మిగిలిన సైనికుల కు
త్సాహముఁ గలుగఁజేయఁదలఁచి సమయభంగులై పాఱిపోయి
న పటానులు నమ్మదగిన పరమపాతకులనియు వారుపోవుట
యే లాభకరమనియు వారు పోవకయుండినను మంచి యుద్ధస
మయమున నింతకంటె నెక్కువనష్టముగలిగించి పోయెదువా
రే యనియు జాలసేపు నొక్కిచెప్పి భగవంతునిమీఁదనే భా
రమువేసిన పక్షమున సమస్తము శుభపరిణామమగును గావు
ననట్లు చేయవలయునని యుపదేశించెను. యుద్ధము మఱునాఁ
డు జరుగవలసియుండెను. అందుచేత ప్రతిసైనికుఁడు తన శ
క్తివంచనలేకుండ గురుపక్షము నిలిచి పోరవలయునని కృతని
శ్చయుఁ డయ్యెను. గురువుచేసిన యీ యుపన్యాసముతోనే
సైనికుల మనస్సులెల్ల వీరావేశము గలిగియుండ నంతలో స
య్యదు బుద్ధూషాయను నొకతురక వారిమనస్సులను మరిప
దిరెట్లు వీరరస భూయిష్ఠములుగఁ జేసెను. పాఱిపోయిన పటా
నులు నానావస్థలం బడుచుండఁజూచి యీబుద్ధూషాయను
నతఁడు జాలినొంది వారిని గురుగోవిందు కొలువులోఁ బ్రవేశ
పెట్టెను. తానుప్రవేశపెట్టిన మనుష్యులు కృతఘ్నులైనందున
నతఁడు మిక్కిలి విచారించి తన బలగముతో గురువుకడకుఁ
బోయి యాయన పక్షముపోరుట కంగీకరించెను. పాఱిపోయి
న పటానులలో నైదుగురు మనసుమార్చుకొని మరల గురుప

తమ్ముఁ జేరఁదలఁచిరి. కాని సిక్కులు వారివెన్నంటి తరిమి వధించిరి.

గుహవనుకొన్నట్లై మఱునాఁడుదయమున యమునానదికి గిరియను నేఱునకు నడుమనున్న బయలుమీఁద నుభయసైన్యములు యుద్ధము నిమిత్తము గలుసుకొనెను. ఈయుద్ధమేఁడుదినము లెడతెఱపిలేక జరిగెను. రెండుపక్కల సైనికులు మహాశౌర్యముతోఁ బోరాడిరి. భీమచందుని సైన్యమధిక సంఖ్యఁగలది. సైనికులు చక్కనిశిక్షఁగల వారగుటచే నెంతో నేర్పున యుద్ధము చేయఁగలిగిరి. గురుగోవిందుని సేవలోనున్న జోదులు మంచి శిక్ష లేనివారై దేవుఁడొక్కఁడేయని యాతని పాదపద్మములనే నమ్ముకొని దైవసమానుఁడుగా గురువును భావించి యాతని మాటలచేత నుత్సాహముఁగలిగి పోరవలసినవారైరి. గురుగోవిందుఁడు స్వయముగ రణరంగముఁజొచ్చి యుద్ధమును వేయికన్నులం గనిపెట్టుచు సైన్యమునకు వలయు నుత్తరువులిచ్చుచు స్వయముగ బోరుచు యోధులం బురికొల్పుచు శతావధానము చేసినట్లు విహరించెను. గురువుజూపిన మహాశౌర్యము ధైర్యము సైనికుల మనంబులమీఁదఁ బనిచేసెను. కాని వ్యర్థముగఁ బోలేదు. హిందూరు ప్రభువగు హరిచందుఁడు గురునిం దాకి యాయన గుఱ్ఱమును గొప్పగాయము తగులునట్లుకొట్టి గురువుమీఁది కురికెను. కాని సంకల్పించినపని నెఱవేరకమునుపే గురువు వింటినుండి వెడలిన యొక

కూ్రరబాణముచేత నిహతుఁడై హరిచందుఁడు నేలంగూలెను. తమనాయకులలో నొక్కఁడు నేలపాలగుటఁజూచి శత్రుసైనికులు భయభ్రాంతులై మృతినొందినవారిని గాయములు తగిలినవారిని వెనుకవిడిచి ముందుదృష్టియే కాని వెనుకదృష్టిలేక పారిపోయిరి. శత్రుసేనలోనున్న తక్కిన నాయకులు సహజధీరులయ్యుఁ జేయునదేమియులేక పలాయనమునే శరణను జేసికొనిరి. తక్కువసేనతో గెలిచిన యీగెలుపు గురువును బరమానంద భరితునిఁ జేయుటయేగాక యాతనికెంతో పేరు తెచ్చి యాతనిపక్షముఁ బ్రబలమగునట్లు జేసెను. ఈవిజయము భగవదనుగ్రహమువలన గలిగెనని గురుగోవిందుఁడు తన గ్రామమగు పౌంతకుంబోయి యీశ్వర ప్రార్థనలఁ జేసి తనకు నమ్మినబంటై తనపక్షమునంబోరి రణమున నొకకుమారునిం గోల్పోయిన సయ్యదు బుద్ధూషాను మిగుల గౌరవించి వానికొకపట్టా వ్రాసియిచ్చి తనతలపాగలో సగముచించి వానికి బహుమానముగ నిచ్చెను. అతఁడు చేసిన యుపకారమును గురువాతనికిఁ జేసిన సమ్మానమును మనసులో నుంచుకొని సీకులు నేఁడుసైతము బుద్ధూషా కుటుంబమును మిక్కిలి గౌరవముతోఁ జూచుచున్నారు.

అనంతరము గురుగోవిందుఁడు పౌంత గ్రామమునుండి యానందపురమునకుఁ బోయి తనవిద్యుముసాటించి వైభవముతో మరలఁ దండ్రిపీఠము నధిష్ఠించెను. అధిష్ఠించి యా

రకుండక మరలనేవేళ కేయుపద్రవము మూఁడిన నప్పుడు చిక్కుపడకుండ ముందు కాఁపుదలనిమిత్త మానందపురమునకు రక్షకసేనను బలపఱచెను. ఆపట్టణముచుట్టు నాలుగుకోటలు కట్టెను. అందు మొదటిదానిపేరు ఘురు. రెండవది పతేఘురు. మూఁడవది లోహాఘురు. నాలవది బోలఘురు. ఈ నాలుగు కోటలలో నతఁడాయుధములను నిలువచేసెను.

ద్వితీయప్రయత్నము.

ఈకొండరాజులతో యుద్ధమైన కొన్నిమాసములకే గురువు తనకత్తి మరల నొఱలోనుండి తీయవలసివచ్చెను. ఈసారి యాతఁడు కత్తిఁగట్టుట కొండరాజులను శిక్షించుటకుఁగాక వారిని రక్షించుట కయ్యెను. సర్హిందుపరగణాసుబేదారు, భీమచంద్రుఁడు మొదలగు మన్నెదొరలు సర్కారు ఖజానాకు బంపవలసిన కప్పముసరిగా బంపలేదను వంకబెట్టి వారిమీఁద గుపితుఁడై వారిని దండించుట కొఱక గొప్పసైన్యముం బంపెను. కప్పముసరిగాఁ గట్టలేదనుట కొంతవఱకు నిజమే. నిజమైనను గొండరాజులు బాకీయున్నకప్పమును బంపక ప్రాణములు పోయిననుసరే చిట్టచివఱకు శత్రుసైన్యము నెదిరింపవలయునే కాని కప్పము చెల్లించకూడదని కృతనిశ్చయులైరి. అందుచేత సర్హిందుసుబేదారు సైన్యముంగూర్చ

కొన్ని వారిమీఁది కెత్తిపోయెను. శత్రుసైన్యము సమీపింపగానే కొండరాజుల ధైర్యములు డీలుపడ భయకంపితులై గురువు నాశ్రయింపఁదలఁచి వెనుకటి మనస్పర్థలు మఱవవలసినదనియుఁ దమకెల్ల సామాన్యశత్రుఁడగు మహమ్మదీయుని బారదోలుటకు సాయపడ వలసినదనియుఁ బ్రార్థనపూర్వకముగా నాయనకు రాయబారమంపిరి. గురుగోవిందుఁడు దేశోపకారము నిమిత్తము తన పరాభవములన్నియు మఱచెడు స్వభావము గలవాఁడగుటచే కొండరాజుల సందేశమును గౌరవముగ నాలకించి తన సేనానాయకులగు మొహరీచంద దయారాములకు నైదువందల సైనికుల నప్పగించి యారాజులకుం దోడ్పడఁబంపెను. కొండరాజుల యదృష్టము పండుటచే గురుసహాయమున మహమ్మదీయసైన్యము పరాజయమొందెను. కాని యింతమాత్రపరాజయముతో మహమ్మదీయసేన యడఁగి యూరకుండునది కాదు.

ఈయుద్ధమైన స్వల్పకాలమునకే యనఁగా శాలివాహనశకము 1745 సంవత్సరమున లాహురునుబేదారు కొండరాజులను దండించుటకొక సైన్యమును గురుగోవిందునకు బుద్ధిచెప్పఁదలఁచి మఱియొక సైన్యమును బంపెను. దైవనిర్ణయమున నీసారికూడ బరాజయము తురకలదేయయ్యెను. అది వర్షకాలమగుటచే మ్లేచ్ఛసేన పొంగియుండిన నదులందాటలేక సరిగా బయనముఁ సలుపలేక చెడిపోయెను. మహమ్మదీ

య సేనానాయకుఁడగు రుస్తుముఖాను పరాభవముచే నిసువడించిన రోషమున వర్షకాలము గడచినతోడనే మరల సేనం గూర్చుకొని పర్వతరాజులపైఁ బడెను. గుహుప్రు భాయిసంగీతుఁడను నొకశిష్యునకు మూఁడువందల సీకుల నప్పగించి వారికి సాయమంపెను. పాపము విధివశమున జయలక్ష్మి యీసారికూడ హిందువుల పక్షముననే యుండెను.

మహమ్మదీయ సైనికులకు నొకదాని వెంట నొకటిగ జరుగుచున్న గొప్పపరాభవముల వార్తలు విని చక్రవర్తియైన నౌరంగజీబు మండిపడి గొండరాజులకు వారిచెలికాఁడగు గురుగోవిందునకు గట్టిగాబుద్ధిఁజెప్పి తీరవలయునని సంకల్పించి గొప్పసైన్యమిచ్చి తనకుమారుఁడగు ముజాముషాను వారిమీఁదికిఁ బంపెను. ఈరాజకుమారుఁడు కొండలలోనికిఁ దాను స్వయముగ వెళ్ళవలసిన యావశ్యకత లేదనుకొని తన సేనానాయకుఁడగు నమీరు మీర్జాబేగును బుత్తెంచెను. అతఁడు లెక్కమీరిన సైనికులను సామానులు మోయు జంతువులను దీసికొని కొండలలోఁ జొరఁబడి నాశనముజేయ నారంభించెను. కొండరాజులు దుర్బలసైన్యములతో వాని నెదుర్కొనిరి. కాని వారి ప్రయత్నములు నిష్ఫలములగుటచే నేమియుంజేయలేక శత్రువుఁడు తనమనసార దోఁచుకొని నాశనముఁజేయుటకు దమపట్టణములు పల్లెలువిడిచి పారిపోయిరి. గురుగోవిందుఁడు సయితము తనయానందపురమును శత్రువు

లశ్కరి కప్పగించి దూరపుటడవులకుఁ బారిపోయెను. మీర్జా
బేగుయొక్క సైన్యము దుర్జయమగుట దానియెదుట గొండ
రాజులయొక్కయుఁ దనయొక్కయు సైన్యము నిలువఁజాలదని
గ్రహించి యట్టిసమయమున శత్రువునిచేత నిర్మూలింపఁబడు
టకంటె గొంతకాలమెందేని యొదిగియుండి యదను వచ్చిన
ప్పుడు విక్రమించుట మంచిదని గోవిందుఁడా తెఱంగునఁ
జేసెను.

గురుగోవిందుఁడట్టు లానందపురము విడచి శత్రుభీతిచే
వనాంతరంబుల నివసించు కాలమున నొక చిత్రకథ జరిగెను.
అది మనము నమ్మదగినది కాకపోయినను! గురునిచారిత్ర కా
రులందఱుఁదచ్చరిత్రములందు వ్రాసిరి. కావునమనముగూడ
దాని నిట తెలిసికొనుట యవశ్యమని యావృత్తాంతము వ్రా
యఁదొర కొన్నారము. గురునొక నాఁడు పురాణములయందు
నితిహాసములయందు మహాప్రౌఢుఁడైన యొక బ్రాహ్మణుని
తోఁబ్రసంగించుచు సందర్భవశమున ,,నయ్యా! అర్జునకంత బ
లమెట్లు కలిగెనని యడిగెను. ఆప్రశ్నకు బ్రాహ్మణుఁడిట్లని
యుత్తరమిచ్చెను. ,,మీవంశకర్తయైన యర్జునుఁడు దేవీ ప్ర
సాదమును వడసి మహాతేజశ్శాలి యయ్యెను. శత్రువర్గము
ను నిశ్శేషముగ నిర్మూలించుటకుఁ బార్థునివలెనే దేవతాప్ర
సాదమును బడయవలయు. ఇందుకు మీరొక యజ్ఞముఁ జేయ
వలయును. అప్పుడు పఠింపఁ బడునట్టియాగము మంత్రముల

ప్రభావమున హోమకుండములో నగ్నిమధ్యమునుండి యొక మహాదేవి ప్రత్యక్షమై మీకు వరంబులిచ్చును. దానం జేసి సిక్కులు దుర్నిరీక్ష్యప్రతాపులై శత్రువులం బారదోలుదురు. ఈ యుపదేశము గురువునకు నచ్చుటయు నతఁడు సత్వరమే యా యాగముం జేయింపుమని యడిగెను. కాని యాగమ మంత్రకోవిదులగు బ్రాహ్మణోత్తములు చాలమంది కావల యును. అట్టివారు కాశ్మీరమునందు లేరు. యాగము నిర్విఘ్నముగఁ బ్రశాంతముగఁ దుదముట్టింపఁ దలఁచిన పక్షమునఁ బ్రయోగపద్ధతుల యందుఁ గుశలురగు బ్రాహ్మణోత్తములు కావలసి యుందురనియు నట్టివారు కాసికానగరమందే కాని తదితర స్థలముల లభింపరనియుఁ బరమపావనమగు నా దివ్యక్షేత్రమున కెవ్వరినేనిఁ దగు బ్రహ్మణులఁ బంపి వారిని రప్పింపవలయుననియు, గురుని సన్నిధినున్న బ్రాహ్మణులు పలికిరి. అప్పలుకులువిని గురు గోవిందుఁడు మంచి బ్రాహ్మణు నొక్కని వారణాశికిం బంప, నతఁడు వెదకివెదకి శ్రోత్రియులగు భూసురులను దోడ్కొని గురుని సన్నిధికిం బోయెను.

కాశిదాసు కేశవదాసు విశ్వంభరదాసు ననుమువ్వురు బ్రాహ్మణులు గురుసమక్షమునకుఁబోయి యాగము చేయింపఁ గలమని పలికిరి. యాగభారమంతయు వారిపై వైచి గురువు తగుప్రయత్నములఁ జేయించి యజ్ఞదీక్షితుఁడయ్యెను. యాగము జరిగెను. హోమకుండ మందలి మంటలలో

నుండి యొక ఖడ్గము పయికెగిరి పడెనఁట. అది చూచి గురువు దాని భావమేమని బ్రాహ్మణుల నడిగెనఁట. అందుకు బ్రాహ్మణులిట్లనిరఁట. ఇది మంచిశకునము. మీరు తొందరపడవద్దు. దేవియే మీకు ప్రత్యక్షము కావలయునన్న మీరు నిశ్శంకముగా మీ శిరస్సుఁగోసి హోమము చేయవలయు." అనవుడు గురు గోవిందుఁడు "'నేను చేయవలసినపని విస్తారముగ నున్నది. నేను శిరస్సుగోసి యియ్యజాలనని యుత్తరమిచ్చెనఁట. అందుకు బ్రాహ్మణులు మీకుమారులలో నొక్కని సిరస్సిచ్చినం జాలునని బదులుచెప్పిరఁట. అంతట గురువు తనకుమారులఁ బిలువనంప గోవిందునితల్లి ప్రపంచమంతయుఁ దలక్రిందైననుసరే తన మనుమలలో నొక్కనినైన నిచ్చుటలేదని నిర్భయముగఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అహాహా? ఆశ యెంతపనిఁ జేయించును. గురుగోవిందుని యంతవాఁడు కూడ దేవి సాక్షాత్కారమున శత్రునాశన మగునని బ్రాహ్మణులాశపెట్టినమాత్రమున వారి వలలలోఁబడి కుమారునిం జంపఁజూచెఁగదా? ఈమాట నిజమేయైన పక్షమున నీయనకంటె నాఁడుదియైన నీయనతల్లియే యెక్కువ వివేకముతోఁ బనిచేసెనని చెప్పవచ్చును. అప్పుడు చేయునదేమియు లేక గోవిందుఁడు యాగవిధాయకులగు బ్రాహ్మణులంజూచి ,,వీరె నా ప్రియశిష్యులగు సీకులిరువది నలుగురు తమసిరస్సుల నర్పింప సిద్ధముగనున్నారు. ఇందెవ్వని తలయైనఁ బనికివచ్చునా యు

ని పలికెను. బ్రాహ్మణులు దీనికొక విధముగ నిష్టపడిరి. అంతట నొకసీకునిసిరస్సు కొబ్బరి పుచ్చెవలె నఱకఁబడెను. హోమము యథావిధిగ జరిగెను.

ఈకథనే కొందఱు చరిత్రకారు లీలాగునఁ జెప్పుచున్నారు. గురుగోవిందుఁడు దేవీబలినిమిత్తము తనకొడుకులలో నొకని నంపుమని తన తల్లికి వర్తమాన మంపెనఁట ,,ఆమె నాకొడుకు పిచ్చివాఁడు. వానిపిచ్చిచేతల కొఱకు నా మనుములఁ జంపుకొందునా" యని తన నలువురు మనుములం దీసికొనిపోయి మొఖో వాలుకోటలో దాఁగుకొనియెనఁట. అదివిని గోవిందుఁడు బిడ్డలలో నొక్కనిఁ బంపనిపక్షమున మునలమ్మ యెదుట చిన్నబిడ్డల నలువురను జంపివేయుదునని వర్తమాన మంపెను. ఆయవ్వ యప్పటికిని బిడ్డల నప్పగింపనందున గురుగోవిందుఁడు చేయునదిలేక తన యనుచరులం బిలికొల్పెను. ఎంత పురికొల్పినను మరణమున కొప్పుకొనువాఁడు సాధారణముగ నుండఁడు కావున కొంతకాలమువఱ కెవ్వరును సాహసించిరాలేదు. అప్పుడు గురువు కోపించి యనేకులను శపించెను. పిమ్మట యిరువదినలువురు సీకులు సిద్ధమైరి. అందొక్కనిసిరస్సు దేవికర్పింపఁబడెను. అట్లు యాగముముగించి గురువు బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణలిచ్చి పంపెను. ఈ కథనమ్మువారు గురుగోందుఁడు సంపూర్ణముగఁ గాకపోయినను గొంతవఱకైనఁ దనమనోరథసిద్ధిని బొందెనని

యూహింప వచ్చును. ఈ యాగమునుగూర్చి యింకను మ
ఱికొన్ని కథలుగలవు. అందొకటి యీక్రింద జెప్పఁబడు
ను. ఈ యాగము బహుదినములు జరిగినపిదపఁగూడ దేవి
ప్రత్యక్షము కానందున గురుగోవిందుఁడు బ్రాహ్మణులంబిలి
చి యేల దేవి కానఁబడలేదని యడిగెను. పరమపవిత్రుఁడగు
మనుష్యుఁడొకఁడు తనసిరస్సు బలియిచ్చినంగాని దేవి సాక్షా
త్కరింపఁదని బ్రాహ్మణు లుత్తరమిచ్చిరి. అదివిని గురుఁడి
ట్లు బదులుచెప్పెను. "అట్లయిన మీలోనొకరు సిరస్సు బ
లియిండు. మీకన్నఁ బరమపవిత్రులగు మనుష్యు లెవరు
న్నారు? ఈపలుకులు బ్రాహ్మణులకుఁ గర్ణకఠోరములుగ ను
న్నందున వారందు కియ్యకొనక క్రమక్రమముగ నొక్కరొ
క్కరుగ జారిరి. అందుచేత యజ్ఞము సమాప్తమొందలేదఁట.

దేవి గురుగోవిందునకు స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి
కొంతబలము ప్రసాదించె నని మూఁడవకథ. బ్రాహ్మణులు
తిరిగి రానందున గురుగోవిందుఁడు కోపించి యజ్ఞమునిమిత్త
ము దెప్పించినసంభారము లన్నియు హోమకుండమున బ
డవైచె ననియు నందువలన జగద్భయంకరముగ బెనుమంటలు
బయలుదేరె ననియు బరిసరగ్రామవాసు లాజ్వాలలు చూచి
దేవి జాజ్వల్యమానరూపము ధరించి గురువునకు బ్రత్యక్షమై
నట్లు తలంచి రనియు నాల్గవకథ. గురుగోవిందుఁడు భగవం
తుఁ డొక్కఁడేయనియు నతఁడే సృష్టిస్థితిలయకారణభూతుఁ

డనియు దృఢవిశ్వాసము గలిగినయాస్తికుఁడయ్యెఁ గొన్ని కార్యముల నొసంగునట్టిక్షుద్రదేవత లున్నవనియు మంత్రాంతర సాధనాంతరములచే వాని నారాధించినపక్షమున నవి యభీష్టముల దీర్పగలవనియు నతఁడు నమ్మెను. భగవంతుఁ డొక్కఁడే యనియు నతనికంటె నితరదైవతములు లేవనియు విశ్వసించునట్టి మహానుభావులకుగూడ నిట్టిపిచ్చినమ్మకములు గలవని ప్రపంచచరిత్రలు చదివినవారికందఱకుఁ దెలియును. ఏకేశ్వరారాధనతత్పరుఁడైన యేసుక్రీస్తుదయ్యము లున్నవని నమ్మెను. మహమ్మదువారికిగూడ నిట్టినమ్మకము గలదు. భగవంతుఁడే లేఁడని బోధించిన బుద్ధదేవుఁడుసయితము మారుఁడు ప్రజాపతి మహేంద్రుడు మొదలగుదేవతలున్నా రని నమ్మి శిష్యులకు బోధించెను. మనదేశమందున్న మహమ్మదీయు: క్రైస్తవులలో గొందఱు తాము వర్ణభేదము లేనిమతములలో జేరినవారయ్యు స్వమతములకు విరుద్ధముగ వర్ణభేదము బాటించుచు గ్రామదేవత మొదలగువాని నారాధించుచుండ మన మెఱిఁగినవిషయమె. ఆపదవచ్చినప్పుడు తన్నివారణార్థమొభయముచేతనె మహాస్తికులు గూడ క్షుద్రదేవతారాధనతత్పరులగుదురు. ప్రథమగురువైననానకున కిట్టినమ్మికలు లేవు. గురుగోవిందున కెందుచేతనొ యిట్టినమ్మికలు కలిగెను. గురుగోవిందున కిట్టివానియందు విశ్వాసములేదు. కాని యతనికి మహమ్మదీయులతో వైరము సంభవించుటచేతను శత్రు

విజయమునిమిత్తము సేనలు కావలసివచ్చుటచేత హిందువులు సైనికులుగ జేరవలసినచ్చుటచేతను హిందువులను సంతోషపెట్టి వారిని విశేషముగ సైన్యములో జేర్చుకొని వారిసాయమున బగతుర సాధింపవలె నని గురుగోవిందుఁ డీశ్వరిదేవతారాధన మారంభించెనని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. రాజనీతికోవిదులు కాలానుసారముగ లేనినమ్మికలు తెచ్చిపెట్టుకొని పనిచేయవలసియుందురు. కావున నా కాలమున మతవ్యాప్తికి నాత్మసంరక్షణమునకు రాజనీతియు శస్త్రప్రయోగము గావలసివచ్చినందున గురుగోవిందుఁ డాయజ్ఞము చేసియుండవచ్చును. నానకు కాలమున మత మింతప్రబలము కాలేదు. గావున శత్రువులు లేకపోయిరి. శత్రువులు లేనప్పుడు కత్తి దూయుట రాజనీతి ప్రయోగించుట యనవసరములు గదా. పదియవగురువునాటికి సీకుమతము ప్రబలమై యనేకులకు గన్నెఱ్ఱ గావించెను. అందుచేత గురుగోవిందుఁడు కొన్నికొత్త త్రోవలు త్రొక్కవలసివచ్చెను.

బలి.

యజ్ఞమువలన గురుగోవిందున కేమియులాభము గలుగలేదు. యజ్ఞానంతరమున కొన్ని వందలమంది యతనిచుట్టుం జేరిరి. గాని పోరాడవలసినపగతురు వేనవే లున్నప్పుడు కొ

న్ని వందలమంది యేమిచేయుగలరు. పని చేసినను చేయకపోయినను వారివేషభాషలు వారియాచారవ్యవహారములు గురువునకు వారియందు బ్రీతి గలిగింపలేదు. గురుగోవిందునకు దేవి సాక్షాత్కరించి వరము లిచ్చెననునమ్మికతో వారు తన సైన్యమున జేరిరి. కావున వారు మూఢవిశ్వాసములు గల మూర్ఖులు విశేషించి విగ్రహారాధకులు. గురుగోవిందుఁ డేకేశ్వరారాధనపరుఁడు. మూఢవిశ్వాసములు లేనివాఁడు. విశ్వాసముల కేమిగాని క్రొత్తగా జేరినవీరు మహాబలసంపన్నులైనవీరు లేమో చూతమన్న విక్రమముగూడ వారికడ నేఱసున్నయయ్యెను. కొండలలోని వసించునట్టి వారియొక్క దేహస్థితి సంపూర్ణారోగ్యము గలది కాకపోయెను. వారు తినునట్టియాహారము బలవృద్ధి చేయునది కాదు. క్రీడలుగాని వ్యాయామములుగాని వారెఱుఁగరు. వారు శూరులవంశములనుండి వచ్చినవారు కాకపోవుటచే మంచిసాంప్రదాయములు లేవు. ఎట్లయిననేమి అతనిని సేవింపవచ్చిన జోదులు మతవిషయమునను దేహబలవిషయముననుగూడ బనికిరానివారైరి. అందుచేతనానకు సంస్థాపించిన యేకేశ్వరమతమునందు విశ్వాసము గలిగినట్టియు దనయాశతప్ప నితరులయాశకు లోబడినట్టియు గట్టిసేవయు లావును గలిగి, నిండుమగంటిమి గలిగి రణరంగమున వెనుకంజ యిడక పోరాడునట్టియు మహావీరులను జేర్పవలెనని యతఁ

డు సంకల్పించెను. ఇట్టివీరులు వర్ణభేదముచేతను జాతిభేదము చేతను కులభేదముచేతను మతభేదముచేతను మిక్కిలి చెడిపోయి యున్నహిందూమతమునుండి దొరకుట దుర్లభ మని గురువు తలంచెను. జాతిమతభేదములు గలవారు చేరునప్పుడు మహావినయము గలిగియు లేనిపోనిపట్టింపులు పట్టుకొని మనస్సుల వైరములు పెంచుకొని సమయమువచ్చినప్పుడు కార్యభంగము చేయుదురని గురువునకుఁ దోఁచెను. కావున వర్ణభేదములు లేకుండ తనయొద్ద జేరినతరువాత నొక్కటేవర్ణముగ నుండఁదలఁచిన వారినే యతఁడు జేర్చుకోఁదలఁచెను. ఒక్కవర్ణమువారినే జేర్చుకొన్న పక్షమున వర్ణభేదము పోవ దని యత డెఱుఁగును. అందుచేత నీవర్ణ మావర్ణ మనక సకల వర్ణములలోని హిందువులను జేర్చుకొని యత డొక్కవర్ణము చేయఁ దలఁచెను. అతఁడు గుణమేప్రధానము చేసికొనెను. మంత్రాంతర దేవతాంతరసాధనాంతరములు లేక దేవుఁ డొక్కఁడే యని నమ్మినవాఁడు. దృఢమైన బాహువుగలవాఁడు. గురువు నెడల విశ్వాసముగలవాఁడు శౌర్యము గలవాఁడు మాత్రమే దాసి కర్హుఁడు. అతఁ డేజాతివాఁ డైనను క్షత్రియుఁ డగును. అతనిశిష్యుఁ డైనతరువాత బ్రాహ్మణుఁడే క్షత్రియుఁ డగును. శూద్రుఁడే క్షత్రియుఁ డగును. ఈవిధముగ మతవృద్ధిచేయఁ దలఁచి 1756 వ సం॥రము వైశాఖమాసమున నతఁడు దేశమం దున్నసిక్కులనందఱ రావించి యొకమహాసభచేసెను. గు

రుని యాజ్ఞాప్రకారము నానాభాగములనుండి సిక్కు లనేకులు వచ్చిరి. ఆ సభ యొకగొప్పబయలు మీఁద జరిగెను. ఆబయలుమీఁద నొకగురులగుడారము వేయఁబడెను. గుడారముల యొక్క ద్వారములకు దట్టము లైనతెర లడ్డుగా గట్టఁబడెను. లోపల నేమిజరుగుచున్నదో పైకి దెలియకుండ యోఁచని చేయవలె నని యతఁడు చేసెను. సభాప్రారంభసమయమున గురుగోవిందుఁడు దారుణఖడ్గపాణియై యతిభయంకరరూపము దాల్చి గుడారము వెడలి వచ్చెను. వచ్చి విస్మితులై దన్ను జూచుచున్న సభాసదులఁజూచి యిట్లనియె. అమృతస్వరూపుఁడగుపరమేశ్వరుఁడు హిందూధర్మముయొక్కయు హిందూజాతియొక్కయు నిరంతరాయవృద్ధినిమిత్తము క్షేమునిమిత్తము నాభక్తులైనసిక్కులలో నొకనిశిరస్సు బలి యొసంగవలసిన దని యాజ్ఞాపించియున్నాఁడు. అది ముందు రాఁగలదేశాభిమానులను బురికొల్పునట్టి దేశక్షేమకరుల హృదయములయందు ధైర్యోత్సాహములు కలిగించియు వాడిపోయిన శౌర్యాగ్ని వెండియురవులుకొన జేయు వల్లయు. ఈమహాకార్యముకొఱకు జంకుగొంకు లేక ముందువెనుకలు విచారింపక దనశిరస్సునసమర్పింపఁ గలశూరుఁ డెవఁడైన నీసభలో నున్నాఁడా! పిట్టపిడుగులవంటి యప్పలుకులు వీనులం బడినతోడనే మొట్టమొదట సభయెల్ల నిశ్శబ్దమయ్యెను. క్షణకాలములో మహాత్మా? నే నున్నాను. అని యొకమూలనుండి యొకధ్వని వినబడె

ను. లాహోరునుండి వచ్చినయొకసీకుక్షత్రియుఁడు సభనుండి లేచి చేతులు జోడించి గురునిసన్నిధికి బోయి దేవా నాయాత్మయు నాశరీరము నీయధీనము జేసితిని. అవినీయిచ్ఛవచ్చిన తెఱంగున జేసికొనుము అని చెక్కుచెదరక నిలువఁబడెను. గురువరునిచేయి బట్టుకొని విసవిస గుడారములోని కీడ్చుకొనిపోయెను. పోయినతోడనే కత్తియేటు సభాసదులకు వినఁబడెను. గుడారపుగుడ్డ యొత్తబడునట్లురక్తము స్రవించెను. సభలో హాహాకారము చెలఁగెను. దయాసింగుజన్మము కృతార్థమైనదని యక్కడివా రందఱుఁ దలంచిరి. అంతట గురువు రక్తసిక్తమైనఖడ్గముతో మేనెల్ల చిందిననెత్తురుబొట్లతో గుడారము వెడలివచ్చి దయాసింగు ధన్యుఁ డయ్యెను. మఱియొకఁడు కావలయును. ఈసభలో నిప్పటికి వచ్చువాఁడు మరియొకడు కలడా యని యడిగెను. హస్తినాపురవాసి యైనధర్మసింగు లేచి గురునియాజ్ఞకు బద్ధుఁ డయ్యెను. అతఁడుకూడ గుడారమునకు దీసికొని పోబడెను. మొదటివానికట్లే జరుగవలసినపని వీనికిం జరిగెను. కాని బలి సమాప్తము కాలేదు. మఱిమూఁడు తలలు కావలసియుండెను. మఱియొకఁడు కావలెను. మఱియొకఁడు కావలె నని గురువు పిలువగానె నిర్భయముగ నొక్కొక్కఁడు వచ్చెను. కుమ్మరి హేమత్సింగు చాకలిమోఖంసింగు మంగలిసాహేబుసింగు గురునియానతికి విధేయులై గుడారములోనికి బోయిరి. ఆయేవురిగతి తలంచినపు డాసభాసదుల

మనస్సున నేరీతిగనుండెను యెవరుఁ వర్ణింపఁగలరు. పలువురుఁ బలువిధంబులుఁ దలంచిరి. మన మేకార్యము గావించినను భళీ యనువారు కొందఱు సీయనువారుకొందరు నుండకపోరు గురువుఁ మఱికొందఱు కావలె నని పిలిచిన పక్షమున నిశ్శంకముగ బోయిఁ కృతకృత్యులుఁ గాదలఁచినవారు మఱికొంద ఱుండిరి. దేవబలినిమిత్తము తమప్రాణముల దృణప్రాయముగ నర్పించి నయమ్మహావీరులకళేబరములు చూడవలయునని సభాసదులు కోరిరి. అట్టికోరికఁ నిరాకరించుట ధర్మముఁ గా దని గురువు గుడారపుం దెరల నెత్తించెను. అప్పుడు సభాస్థారులయాశ్చర్య మేమనవచ్చును. పరలోకమున ప్రీతకాపురులై యున్న వారనుకొన్నయయ్యేవురువీరులు చెక్కు చెదరక యుక్కు కంభములవలె యీసభాస్థారులయెట్టయెదుట నిలువంబడిరి. మిక్కిలియక్కజంపడుచున్న యమ్మహాజనులతో గోవిందుఁ డిట్లనియె. ఇటువంటి మహాత్ములకు బరమపద మెప్పుడును సులభమే కాని వీరి కీలోకమున నే ప్రస్తుత మెక్కుడుపని గలదు. మహాయశస్కులై వీరు తమసృష్టికర్తకడకు బోవకమున్ని క్కడ నున్నపని సంపూర్తిగ జేయవలయును. అందుచేత వీరిని సంహారింపలేదు. వారిం దెగవేయక పోయినయెడల నంత క్రొన్నెత్తు రెచ్చటనుండివచ్చె నని సభ్యులకు గలిగెడుననుమానము దొలఁగింపఁ దనఖడ్గమున కెరయై తెగిపడినయైదు మేకలఁ దెప్పించి వారికి చూపి యనుమానమునడంచెను. మనసీ

కుమతస్థులలో నెవ్వరెవ్వరికడ నెంతెంతసామర్థ్య మున్నదో బహిరంగమున సభామధ్యమున నరయుటకై నే నీసభ గావించితిని. కొందఱు సామర్థ్యముగనుగొంటిని మనమతమును తగినమహోన్నతస్థితిలోనికిఁ దీసికొనిపోవుటకును యీనాటి యద్భుతచర్య చిరస్థాయిగ నుండునట్లు చేయుటకును మనము గొప్పసన్నాహముచేయవలయు"నని గురువుఁ విరమించెను. అనంతరము గురువు సభ చాలించి తననివాసమున కరిగెను. సభాసదులందఱు నతనివెంట కాష్మురునకు జనిరి.

సన్నాహము.

కాష్మురునకు జనినపిదప గురు వొకపెద్దదర్బారు చేసెను. అతఁడు మహాయోధువేషము దాలిచి యాయుధపాణియై యున్నతాసనమున నిజపరివారపరివేష్టితుఁడై కూర్చుండెను. మృత్యుముఖమునుండితప్పించుకొనిన యేవురువీరులు గురునివిధంబున యోధవేషములతో నాతనికెదుట కనంబడిరి. అట్లు కూర్చుండి యతఁడు కంఠ మెత్తి గంభీరస్వరముతో నమ్మహాసభయొక్క ముఖ్యోద్దేశములను స్పష్టముగ జెప్పెను. సీకుమతముయొక్క సంరక్షణనిమిత్తమును సీకుమతము హిందూమతములో నొకభాగమే గనుక హిందూమతసంరక్షణము నిమిత్తమును. నాటనుండి సీకులుతమకుసంభవించునట్టి

మనస్సంకటములను దేహపీడలను నిర్భయముగ ననుభవింపవలసిన దనియు వెనుకటితొమ్మండ్రుగురుగురువులు చేసినబోధామృతముయొక్క సారమె తా నుపదేశించుటం జేసి పదియవగురువైనతనయాజ్ఞను సిక్కులెవ్వరు నుల్లంఘింపఁ గూడదనియు నట్లుచేయువా రెందఱుందురో కనుగొనుటకె యమ్మహాసభ కూర్పఁబడిన దనియు నితఁడు చెప్పెను. ఈకార్యము కొనసాగుటకును సన్నాహము సాంగముగ నెఱవేరుటకును పవిత్రమైనయొకానొకకర్మవలన వా రందఱు పునీతులు గావలయు ననియు వారుపునీతు లైనపిదప మహాయోధు లగుదు రనియు నతఁడు సెలవిచ్చెను. అట్లు చెప్పి యాపవిత్రకర్మమేదో వెంటనే తెలియఁజేయఁదలఁచి యినుపపాత్రి యొకటి తెప్పించి బెల్లము తెల్లపంచదార యెఱ్ఱపంచదార పటికబెల్లము తేనె గూడ తెప్పించి యాయినుపపాత్రములో మంత్రపూత మైనజలము పోయించి యం దీమధురపదార్థము లైనను బడవైచి గుడశర్కరలు కరగి పానకమగుదాక, నూరకుండి యాదిమగురు లైననానకు రచియించిన గ్రంథమునుండి కొంతభాగము చదివి తనఖడ్గమా పానకమున ముంచి యాపానకమున కమృత మనిపెట్టి నాలుగుచుక్కలు తననాల్కమీఁదను మఱికొన్ని చుక్కలు కన్నుగవమీఁదను తలమీఁదను వైచికొని యాయేవురుసిక్కులను దగ్గరు మని చెప్పి యొక్కొక్కడు పుడిసె డమృతము ద్రాగవలసిన దని యానతిచ్చెను. అట్లు వారు త్రాగిన

ప్రిధప వారిచేత గురుజీకిఫతే యనుమాట లనిపించెను. గురువుకు జయముగలుగుగాక యని యీమాటలయర్థము. ఈ కర్మపేరు పహూలు. ఈసన్నాహముపేరు ఖాల్సా. ఖాల్సా యనఁగా, క్రొత్తమతము. అనగా గురుగోవిందుఁడు నూతనముగ నేర్పఱచినమతదీక్ష. అటమీఁద సిక్కులకందఱకు దమతమనామధేయములతుదను శింగు అనుశబ్ద ముండవలయు నని యతఁడు శాసించెను. ఈశాసనములబట్టి మున్నుగురుగోవిందరాయ లనుతనపేరు గురుగోవిందసింగని మార్చెను. ఈ ఖాల్సాయొక్క సిద్ధాంతము లివి.

1 ఖాల్సామతములో జేర్చుకొనునప్పుడు చేయువలసిన కర్మనాఁడు గురుగోవిందుఁడు దయాసింగు, మొదలైనయేవురను జేర్చుకొనునప్పుడు చేసినకర్మమే. అనగా క్రొత్తగా నెవరైన నీమతమున జేరునపు డాకర్మచేసి చేరవలెను.

2 ఈవిధముగ జేరినప్రతివాఁడు సింగనుపేరు ధరింపవలెను.

3 అయిదుగురుసింగు లెచ్చటనుందురో నచ్చట ఖాల్సామతము సంపూర్ణముగ నున్నట్లై భావించవలెను. ఆసింగు లేవురునేవర్ణములవా రైన నై యుండవచ్చును.

4 ప్రతిసింగు జుట్టుపొడుగుగా పెంచుకొనవలెను. ఎల్లపుడాయుధ మేదోయొకటి ధరించియుండవలెను. పొట్టిలాగులు తొడుగుకొనవలెను. ఒకయినుపకడియము దువ్వెనయు సర్వదా తనదగ్గరనుంచుకొనవలెను.

5 ఖాల్సామతస్థులలో వర్ణభేద ముండగూడదు. అందఱేకవర్ణమువారై యుండవలెను. ఒకరికన్న నొకరెక్కువతక్కువ యను భేదములుండక నందఱుసమానస్థితిలో నుండవలెను.

6 ఖాల్సామతస్థుఁడుప్రతివాఁడు వృత్తి నాశకుఁడుకుల నాశకుఁడు ధర్మనాశకుఁడు కర్మనాశకుఁడు నై యుండవలెను. అనగా నిదిగొప్పవృత్తి యిది నీచవృత్తి యనక యన్నివృత్తులు సమానములని పాటింపవలయును. వాఁడు గొప్పకులమువాఁడని వీఁడు నీచకులమువాఁడని భేద మెన్నకుండ నందఱను సమానముగ జూడవలయును. కులధర్మములుపిచ్చిపిచ్చి కర్మలు మానవలయును.

7 ప్రతిఖాల్సామతస్థుఁడు నాయుధములయందు మిక్కిలిప్రీతియుగౌరవము గలిగి యుద్ధము పండుగగ దలంపవలయును. ఎవ్వఁడు యుద్ధములో శత్రువును జయించునో తానోడిపోయినను నిరుత్సాహుఁడుగాక యుండునో యతఁడీలోకమున బరలోకమునగూడ మహోన్నతుఁ డగును.

8. ప్రతిసింగు నిష్కళంకమైన నడత గలిగి యుండవలెను.

9. ప్రతిసింగు చాలా మతవిశ్వాసమే మోక్షసాధనమని నమ్మవలెను.

10. ప్రతిబూఖ్సామతస్థుఁడు జననమరణ రహితుఁడై

యవాఙ్మానసగోచరుఁడై సత్యస్వరూపుఁడైన పరమేశ్వరుచే మానసికముగ నారాధింపవలయును గాని బ్రతికియుండిన జంతువును గాని చచ్చినజంతువునుగాని విగ్రహములనుగాని పూజింపఁగూడదు.

11. ఈమతస్థులందఱు గురునానకును నతని యనంతరమున వచ్చిన తక్కినగురువులను మిక్కిలి గౌరవింపవలెను. వారి సిద్ధాంతములు గల యాదిగ్రంథము పరమ ప్రమాణముగ నెంచుకొనవలెను.

12. హిందువు లాచరించుకర్మలు సీకు లాచరింపఁగూడదు. కాని వారి పుణ్యక్షేత్రములు తీర్థములు వారి సిద్ధాంతములు మొదలగువానిలో సీకులు తమకుగూడ భాగ మున్నదని తెలిసికొని వానిని గౌరవించవలెను. హిందువుల యొక్కయు హిందువుల ధర్మములయొక్కయు సంరక్షణము నిమిత్తమై సింగులు తమ యర్థప్రాణముల నిచ్చి పోరాడుట విధి యని గ్రహింపవలెను.

13. తురుష్కులను నిర్మూలముచేయుట ప్రతిసింగునకును నుత్కృష్టమైన ధర్మవిధి.

14. సీకులు పొగాకునేవిధముగనుపయోగింపగూడదు.

15. ఖాల్సామతమునందు సర్వనియామకుఁడైన భగవంతుఁ డెల్లపుడు నిలిచి యుండునని గ్రహింపవలెను.

16. ప్రతి ఖాల్సామతస్థుఁడు దనకు వీలగునప్పు డమృ

తసరు పట్టణమునకు బోయి యచ్చటి సరోవరంబునంగల పుణ్యజలంబుల స్నాన మాడుచుండవలెను.

17. సిక్కు లొండొరులం గలిసికొన్నపుడు "వాగురుకా ఖాల్సా గురుజీకీ ఫతే" యని సలాములు చేసికొనవలెను. మఱియొకవిధమైన మర్యాద వారు చేసికొనగూడదు.

నాడు సభలో నుండిన సిక్కు లందఱు గురుగోవింద ప్రోక్తములైన ధర్మములన్నియు బ్రమాణములని నమ్మి వాని ప్రకారము నడచుకొనునట్లు శపథము చేసిరి. సింగుశబ్దమునకు సింహమర్థము. సింహమని పేరుపెట్టుకొని రణమున మేకవలె బారిపోవుట కెవ్వనికి మనసొప్పదని యతడు ప్రతివాని కానామ మిచ్చెను. కత్తి పానకమున ముంచుటవలన నిజముగ శౌర్యము ప్రతివాని హృదయమున నెలకొనదు. కాని హిందూదేశమున నట్టి సనాతనాచార మొకటి పూర్వకాలమునుండియు గలదు. పూర్వము రాజపుత్రులలోను బెలూచిస్థానవాసులైన హిందువులలోను మగశిశువు గలిగిన తోడనే గిన్నెలో నీళ్ళుపోసి కత్తికొన యందు ముంచి యా నీటిచుక్కలు రెండు శిశువునోట బోసెడి యాచార మొకటి యుండెను. సిక్కులీయాచారము భయభక్తులతో జేయుటకై గోవిందుడు దానిని మతసిద్ధాంతముగ మార్చెను. ఎల్లప్పుడాయుధములు ధరించవలసినదని చెప్పుటవలన సిక్కులటుమీద నెల్లప్పుడు యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండవలసినదని యతని

యభిప్రాయము. అట్లు వారిని పేరులుగ జేయకపోయినపక్షమున మహమ్మదీయుల బారిబడి సీకుమతము నశించునని భయపడి యట్లు చేసెను.

వెలియైనవారు.

సర్వవర్ణములవారు నెల్లతెగలవారు సీకుమతమున జేరవచ్చు ననుటచేత గురుగోవిందుఁడు గుణదోషములు విచారింపక యందఱు దనమతమున గలుపుకొనియెనని మనము తలంపరాదు. ఏలయన నతఁడు కొన్ని తెగలువారిని స్వమతంబునం జేర్చికొనక వెలివాండ్రుగ జేసెను. అందు మొదటివారు ధర్మశాలా పరిపాలకులు. అనగా సీకుదేవాలయముల యొక్కయు ధర్మసత్రములయొక్కయు ధర్మకర్తలు. సీకులు విగ్రహారాధనము సేయకపోయినను మహమ్మదీయులకు మసీదులు క్రైస్తవులకు చర్చిలు నుండినట్లే వీరికిగూఁడ కొన్ని పావనస్థానములు గలవు. అవే ధర్మశాలలనియు దేవాలయములనియు జెప్పఁబడును. ఈధర్మశాలాధికారులు సోమరులు; భోగపరాయణులు దుర్బలులు. అది కారణముగ వారు యుద్ధమున కనర్హులు. వెండియు గురుగోవిందుని తండ్రియగు తేజబహదూరు శత్రుపీడితుఁడై యమృతసరమందున్న "దర్బారు

సాహేబు” అనుపేరుగల బంగారుగుడికి బోయి దానిలో దాను తలదాచుకోవలెనని ప్రయత్నింప నాయాలయ పరిపాలకులు స్వమతాచార్యుఁడను నభిమానమైన లేక లోపల నడుగు పెట్ట నియ్యరైరి. అప్పు డాయన స్థలాంతరమున కరిగి బహుకష్టము మీఁద బ్రాణరక్షణము చేసికొనియెను. ఈరెండు కారణములచేత ధర్మశాలా పరిపాలకులు స్వలాభపరాయణులై మతాభిమానశూన్యులై స్వార్థత్యాగవిముఖులై నెందుకుం బనికిరాకయుండిరని యెంచి యతఁడు వారి శిష్యులను బరిగ్రహించుటకంగీకరింప లేదు. ధరమల్లు రామరాయలుయొక్క యనుచరులు బహిష్కృతులలో రెండవవారు. ఆయిరువురు తేజబహుదూరుతో చిరకాలము వైరముగలిగి యతనిని కుమారుని గూడ ద్వేషించి వారికి బలుసంకటములు గలిగించిరి. కలిగించుటయేగాక నిరంతరము సీకుమతమునకు శత్రువులై దానిని నాశనము చేయదలఁచినవారి నాశ్రయించి వారి యనుగ్రహమునకు పాత్రములై యుండుటం జేసి వారు మతస్వీకారమునకనర్హులని యతఁడు భావించెను. గురు వీబహిష్కారము ద్వేషముచేత చేసెనని మన మనగూడదు. ఇందు ద్వేష మేమియు లేదు. ప్రక్కలో బల్లెములట్లులుండి పలుసిలుగులు పెట్టుచున్న పగవాండ్రను జేరదీసినయెడల వారు సంఘములో నంతఃకలహములు గల్పించి మొదటికే మోసము దెత్తురని గోవిందుఁడు దూర మాలోచించి యాపని జేసెను. వణిజులు

బహిష్కరింపఁబడినవారిలో మూఁడవవారు వణిజులు. సాధారణముగ నీలోకపుమనుష్యులు గాని యాలోకము మనుష్యులు కారు. ఏదో వ్యాపారము చేసికొని ధనమార్జించుటయే పురుషార్థమని వారు భావించుటచేతనో వారు పిరికివాండ్రని లోకులు చెప్పుకొనుటచేతనో వణిజులు మతస్వీకారమునకుఁ బనికి రారని యతఁడు శాసించెను. కాని యతఁడు పొరబాటు పడెనని మనమూహింపవలెను. ఏలయన మనుజుఁడు తరతరములనుండి యేవృత్తి కలవాటుపడునో యావృత్తియందు మిక్కిలి నేర్పరి యగును. క్షత్రియుఁడు పితృపితామహులనాటంగోలె కత్తిపట్టి పోరాడుట కలవడుటంజేసి యతఁడు పోటుమానిసి యయ్యె. వ్యాపారమున కలవడుటంజేసి వణిజుఁడు రణపరాఙ్ముఖుఁడయ్యె. అంతియెకాని జన్మముచేతనే పిరికికండవారు పోటుమానసులు నుండరు. ఎట్లయిననేమి గురువు వారిని జేపట్టలేదు. జనులు వెలివాండ్రలో నాల్గవవారు. వారును వణిజులట్లె వాణిజ్యపరాయణులు. అదియుంగాక వారికి వెఱ్ఱిభూతదయ గలదు. మంచము నల్లులుపట్టి పుచ్చిపోయినను వారొక్కనల్లినైన జంపరు. తలనిండ పేలు కొలకొలలాడుచున్నను పేలుచచ్చునను భయమున తల దువ్వుకొనరు. ఈగలు మొదలైనవారి కాహారము దొరకదని జాలిపడి మేనంబుట్టిన పుండ్లు కుదుర్చుకొనరు. పగలీగలు పీకుచున్నను. రాత్రి నల్లులు కుట్టుచున్నను తమ మేని నెత్తురు ధారపోసి యాజంతువులను

బోషించి పుణ్యమార్జించుచున్నామని తలంతురే కాని .తమ కార్యము జనవిరుద్ధమని వారు తలంపరు. అట్టిబాధలు తాము పడలేనప్పుడు పెదచుట్టములం బిలిపించి వారు కోరినరొక్క మిచ్చి రూనల్లులమంచముమీఁద వారింబండుకొనబెట్టి నల్లుల పోటులు బడలేక నడిరేయి వారు మంచముకుక్కి విడిచి పారి పోవుదురని శంకించి వారికాలుచేతులు గట్టిగా మంచములకు గట్టి తాము చేయుచున్న భూతతృప్తి కానందించుచుందురు. మనుష్యుని బాధించి మత్కుణములం బోషించుట కాకులను గొట్టి గ్రద్దలకువైచుట యనుమాట వారెఱుగుదురు. ఇట్టి మూఢవిశ్వాసములకు దాసులైన జనులను శిష్యులం జేసుకొ న్న యెడల వారు నెత్తురు చూడగానే మొగము దిరిగిపడి తా ము పారిపోవుటయేగాక పిరికితనముమాత్రిలు తోడివారికంద ఱకు వైచి కొంపతీయవచ్చునని భయపడి గోవిందసింగు వారి బహిష్కృతులం జేసెను. ఇట్టివారినే యాయన తన సంఘ మునకు వెలివాండ్రుగఁ జేసెను., ఇది యౌచిత్యము పాటించి చేసినపని గాని విమర్శింపక వేగిరపడి చేసినకార్యము కాదు.

కొండదొరలతో కలహము.

గురుగోవిందునినూతనమతము పొరుగున నున్నకొండ రాజులకాగ్రహము గలిగించెను. హిందూమతసంరక్షణార్థ మును సీకుమతరక్షణమునకును నతఁడు కంకణము గట్టుకొని యంతవఱకునిర్జీవము లైనమనుష్యులహృదయములలో జీవము పోసి యుత్సాహము కల్పించి వారిని సత్కార్యములకుఁ బురికొల్పుచుండ దానిప్రభావము వారుగ్రహింపలేక గురుగోవిందుఁడు తానుజగదేకగురుఁడై ప్రతిష్ఠ సంపాదింపవలెనని స్వలాభపరాయణుఁడై యట్లు చేసె ననియు బైకి హిందూమతసంరక్షణ మని చెప్పుచున్నాఁడె కాని నిజముగావర్ణసాంకర్యము చేసి హిందూమతము పాడుచేయు నంతరంగమునఁదలఁపెట్టినాఁ డనియు నూతనముగ నతఁడు కనిపెట్టినపంచామృతపాన సిద్ధాంతము పాపహేతు వనియు నతని సాహచర్యము కూడ దనియు తలంచి యతనిం దూషించి యతనితో గిల్లి కయ్యము బెట్టుకొన జూచు చుండిరి. తనకట్టిదురుద్దేశము లే దని యతఁ డెన్నిసారులు నొక్కి చెప్పినను వా రాయన మాటలు పెడచెవిని బెట్టి యతనిమాటలు కల్ల లనియుఁ దనక్రొత్తసైనికులచేత ముందుగా నిరుగుపొరుగుననున్న దమ్ము నిర్మూలనము చేయించు ననియు నీచవర్ణములలోనుండి వచ్చి! కృత్రిమక్షత్రియులుగా జేయబడినయీసంకరసైనికులు పురాతనరాజ

వంశములు నిర్మూలించుటకు వెనుదీయరనియుఁ దమ్ము కుంక
టివేళ్లతో నిర్మూలించి గొప్పరాజ్యము స్థాపించుట కీపన్నుగ
డ పన్నెననియు వారుసిద్ధాంతీకరించిరి. కావున గురుగోవిందు
నిసంకల్పముపండకమున్న మొగ్గగా నున్నపుడె తుంచివైచు
ట సముచితం బని యాకొండరాజులె ముందు నెయ్యమును
భేదించి కయ్య మారంభించిరి. దేశాభిమానపరాయణుఁ డై
న గురుగోవిందుఁడు తనసైన్యమును ద్రవ్యమును హిందూసీకు
మతములకు విరోధు లైనవారియెడ వినియోగించుటకె నిశ్చ
యించుకొనెను. గాని స్వప్నమందైనస్వదేశస్థులతోఁ బోరా
డవలసివచ్చు నని తలంపలేదు. అట్టిపోరాట మెంతమాత్ర
మతని కిష్టము లేదు. కాని యతఁ డెవ్వరిసఖ్యము గోరెనో
వారికి వానిదేశాభిమానములో నూకోవంతైన లేదు. వారి
హృదయము లసూయకు నాగ్రహమునకుఁ దావలము లయ్యె
ను. కాని దేశోద్ధరణహేతువులై యుదారభావములకు నెలవు
లు కాకపోయెను. తనతో మైత్రి పాటింపవలసిన దనియు దన
మతమునఁ జేరవలసిన దనియు నతఁడు వారికి సందేశ మంప
నది పరాభవముగఁ దలంచిరి. అందువలన గురుగోవిందుఁడు
పరులను నమ్ముకొనుట నిష్ప్రయోజన మనియు స్వసైన్యము
నె నమ్ముకొని తనపై నెత్తివచ్చినవారి నెదుర్కొనవలసి యుం
డుననియు నెంచి తానును సమరసన్నాహముఁ జేసెను. ఆనం
దపురము విడువవలసిన దనియుఁ దమచుట్టుపట్ల నెచ్చట నుం

డక విదేశములకుఁ బోవలసిన దనియు గోవిందుఁ డాదేశమున
నుండుటవలన దమకు గలిగిననష్టమునకుఁ బ్రతిఫలముగ గొం
తద్రవ్యము దమకీయవలసిన దనియుఁ గొండదొరలు సందేశ
మంపిరి. ఆనందపురము తనసొంత మనియు నవ్విడు కట్టిన
స్థలము తనధనముతోనే నిలిచెననియు నంతియగాక విశేష
ద్రవ్యము వ్యయముచేసి కోటలు గృహములు కట్టింపఁ
బడె ననియు నందుచేత నది విడుచుటకు వీలు లే దనియు న
తఁడు మరల రాయబార మంపెను. ఒకనాడు గురుగోవిందుఁ
డు స్వల్పపరివారముతో వేఁట కరిగియుండ నతనిగెల్చుట క
దియె మంచిసమయ మని యలంచందుఁ డనునొకరాజును బ
లియుఁ డనుమఱియొకరాజునుగల్సి కుట్రపన్ని యెక్కువపరి
వారముతో నతనిమీఁద దుమికిరి. కాని గోవిందునిసైనికులు
స్వల్పసంఖ్యాకులయ్యు మిక్కిలిశౌర్యముతో బోరాడిరి. కొం
డరాజులు తలఁచిన దొక్కటి దైవము చేసిన దొక్కటియు
య్యెను. గోవిందునియల్పపరివారముచే గొండదొరలయధికప
రివారము పరాజయమునొందెను. విశేషించి బలియుఁ డనున
తఁడు కొందఱనుచరులతో నాకయ్యమున ప్రాణములు విడిచె
చెను. ఈపరాభవాగ్ని హృదయమును దాల్చుటచే హతశే
షు లైనమన్నె దొరలు తక్కినకొండరాజులం గలియగట్టుకొని
సర్ హిందూదేశపరిపాలకుఁడైనతురకతో నెయ్యముఁ గావిం
చి యాతనిసహాయమునుం గూడఁ బడసి రెండవసారి గురుగో

వింధునిమీఁదికి బోయిరి. ఈసారికూడజయము గురునిదే య య్యెను. తురకలు కాందిశీకు లై సిక్కులముందర నిలువలేక పలాయితు లైరి. ఈకయ్యమున గోవిందుని జ్యేష్ఠపుత్రుఁ డైన యజితసింగు మేటిమగంటిమి జూపి యెల్లరకాశ్చర్యము గలిగించెను. శత్రుపక్షమున వచ్చినవారిలో నొకఁడగురాజా కేసరిసింగు రణనిహతుఁ డయ్యెను. తక్కువజాతులను దనమతంబున గలుపుకొనుటచే గోవిందునకు గలిగినయమితలాభ మీరణమునం గనబడెను. తక్కువజాతివాఁ డైనవిచితారుసింగు గురువుచేత క్షత్రియుఁడుగఁ జేయఁబడి గౌరవము గాంచియుండి యానాటిపోరాటములో మిక్కిలివన్నె కెక్కెను. ఆనందపురముకోటతలుపులు భేదించుట కై పగతురు మదపుటేనుగు నొకదానిం బంపిరి. అది దుర్నిరీక్ష్యతేజముతో నెల యదురునట్లుకవాటపాటవమున కై యరుదెంచుచుండ విచితారసింగునకు గురువు కనుసన్నఁ జేసెను. తోడనే యాసింగుసింగమువలె మత్తేభముమీఁదఁ బడి తనఖడ్గముతో దాని యొడలెల్ల గాయములు చేసెను. ఆకైదువుపోటులు తినలేక యాదంతావళము వెనుకకు మరలి స్వసైన్యముమీఁదఁ బడి నాశనముఁ జేసెను. ఈవిజయ మైనతరువాత గురు వానందపురము విడిచికొండమీఁద నున్నకీర్తిపురముఁ జేరెను. కీర్తిపురముఁ జేరి కీర్తిమంతుఁ డై యున్నయాగోవిందుని జూచిపరాజయుంబున నపకీర్తిమంతు లైన కొండరాజులును మహమ్మదీ

యులును మిక్కిలి యశూయచేఁ బీడితులై యుభయులుఁ దన సైన్యములం గూర్చుకొని మూఁడవసారి గురువు మీఁదికి దండు వెడలిరి. సీకులు దుర్వారవిక్రమముతో బోరినను జయము మాత్రమీసారి శత్రువులకే దక్కెను. గోవిందుఁడు పరాజయము నొంది యానందపురికి బాఱిపోయెను. ఆపురము ను శత్రువులు ముట్టడించినందున నతఁడు హతశేషులైనపరివారముతో వారిబారిపడి నాశనము నొందకుండ వారికన్ను బ్రామి మిక్కిలి నేర్పుతో సాహిలీ పరగణాకు బాఱిపోయెను. ఇట్లతఁడు పరాజయము నొందుటకు రెండుమూఁడు కారణములు కలవు. అతనిబంటులలో గొందఱు పగతులయొద్దలంచములు తిని వారిలో జేరిరి. కొందఱు ద్రోహులై మంచిసమయమున వారిని విడిచి పాఱిపోయిరి. శత్రుసేనవానిసేనకంటె నధికముగ నుండెను. ఈయుద్ధసంబంధమున నొకచిన్నకథ చెప్పవలసి యున్నది. పిషావరుపురవాసియైనజోగిసింగను నతఁడు నెఱజవ్వంబున నున్నదండిమగఁడు యుద్ధమాసన్నమగు నప్పటికి వానికి వివాహము సమీపించెను. అందుకు రమ్మని తలిదండ్రులు జాబు వ్రాసిరి. అతఁడాజాబు గురువునకుఁ జూపి నాకిప్పు డేమియాజ్ఞయని యడిగెను. వివాహదీక్షితుఁడవై యాకార్యము ముగిసినవెంటనే యిక్కడకు రమ్మని గురువానతిచ్చెను. ఆయాన శిరసావహించి యతఁడు నిజనివాసమున కరిగి వివాహదీక్ష ముగిసినతోడనె తలిదండ్రులు చు

ట్టములు వెళ్ళవల దని బతిమాలు చున్నను, వారిమాటలు వినక పసుపుబట్టలతోడనె గురువువద్దకుఁ బోయెను. సహ యభంగులై మహాద్రోహులై గురువును మంచిసమయమున విడిచినవారును గలరు. ఈవిధముగ ధర్మబద్ధులై స్వార్థత్యాగముఁ జేసినవారును గలరు.

గోవిందునివిజయము.

ఆపరాజయ మైన వెనుక ననంతరకర్తవ్యమే మని గోవిందుడు దీర్ఘ విచారము జేసి మరల దగినసైన్యమును గూర్చుకొని స్వమతమునకు దేశమునకు శత్రువు లైనవారిని భంగపెట్టి హృదయవ్రణము మాన్పికోవలె నని నిశ్చయించుకొనెను. షోవారిరాజునొద్ద కొన్నిదినములుండి యచ్చోటు వాసి మఱియిద్దఱురాజులకడకుఁ బోయి కతిపయదివసంబు లచ్చట నుండి తరువాత మండిసంస్థానాధిపతి యైనదోహారసేనుఁ డాహ్వానము సేయ నతనిదేశమును కరిగి యతనియాదరము వడసి యచ్చట నొకకోట గట్టుకొని యం దుండెను. అతఁ డాకోటలో నుండగా గొందఱుసీకులు వానినిమిత్తము కొన్ని కానుకలం బట్టుకొని పోవుచుండిరి. గాల్మోటసంస్థానాధిపతి యది యెఱిఁగి తనబంట్లం బంపి యాకానుకలు దోఁపించుకొని పోయెను. సీకులావార్త గోవిందునకు విన్నవింప నతఁడు

మిక్కిలియలిగి యారాజును దండింపు మని కుమారుఁ డైన
యజితసింగునుగొంత సైన్య మిచ్చి పంపెను. కాల్మోటరాజు
ను యుద్ధసన్నద్ధు డై తనమిత్రుఁ డైనజ్వాలాముఖిమహంతు
ను బిలిచెను. జ్వాలాముఖిమహంతు పూర్వాచారపరా
యణుఁడు. నూతనమతస్థాపకుఁ డైన గోవిందునిమీఁద
నతని కమితాగ్రహముఁగలిగెను. గోవిందుడు నాస్తికుఁడనియు
నతఁడు వధ్యుఁ డనియు గోవిందుఁడు తలంచి పగదీర్చికొ
నుట కెదురు చూచుచుండెను. అంతలో మిత్రుఁ డనుకా
ల్మోటరాజుపిలిచినందున నైదువందల సైనికులతో నతఁడు
వానిని జేరెను. స్వసైన్యముకంటె శత్రుసైన్య మధికముగ
నున్న దని విని గోవిందుఁడు కుమారునకు సాయముఁ జేయఁ
దలంచి స్వయముగ రణరంగమున కరిగెను. యుద్ధము భ
యంకరముగ జరిగెను. కాల్మోటరాజు మహంత పరాజయ
ము నొందిరి. మహంతుయొక్క గ్రామము కొల్లవెట్టబడెను.
తనబుద్ధితక్కువకు మహంతు పశ్చాత్తాపము నొందెను. కాని
ప్రయోజనము లేకపోయెను. ఈవిజయము కలిగినపిదప గో
విందుఁడు పూర్వనివాస మైనయానందపురమునకుఁ బోయెను.
అప్పటి కాకోట శిథిలావస్థలో నుండెను. కూలినగోడలు పో
యినబురుజులు మున్నగునవి బాగుచేయుట కై గురుగోవిందుఁ
డు విశేషద్రవ్యము వ్యయము చేయవలసివచ్చెను. ఆకోట
మరమ్మతుచేసి యాక్రమించి తననలుగురుకొడుకులకు పహ

వులుదక్షిణలిచ్చి స్వమతమున గలుపుకొనెను. అప్పుడు కురుక్షేత్రమున గొప్పతీర్థము జరుగబోవుచున్న దని యతఁడు విని యచ్చోటి కతఁడు పోవ దలంచెను. హిందూదేశముయొక్క నానాభాగములకు ముఖ్యముగ వేనవేలుజనులు చేరునట్టి తీర్థములకుఁ బోయి యచ్చట స్వమతవ్యాప్తి చేయవలయు నని యతనిసంకల్పము. ఆసంకల్పసిద్ధి కతఁడు కురుక్షేత్రమున కరిగెను. అరిగి పూజ్యులగు బ్రాహ్మణోత్తములకు భూరిసంభావన లిచ్చి వారిమెప్పువడసి పిమ్మట స్వమతము బోధించెను. అతఁ డెందఱిని దనమతములో గలుపుకొనెనో తెలియదు. పదపడి యతఁడు కురుక్షేత్రమునువిడిచి స్వస్థానమున కరిగి తనవ్యవహారములు చక్కఁజేసికొనఁజొచ్చెను.

కొండరాజు లప్పుడైనను తమదుండగమును మానలేదు. తాము మున్ను గెలిచినగెలుపులు తమ కెంతమాత్రమును బ్రయోజనకారులు గాకపోయె ననియు గురుగోవిందుఁడు మున్ను పరాజితుఁ డైననువానికి దేశమున గల పలుకుబడి గౌరవము తగ్గలేదు; గావున వాని నెట్లైన నాశనము జేయ వలయుననియు గృతనిశ్చయు లైరి. కాని మనోరథసిద్ధికిఁ దగినబలము కాని ద్రవ్యము కాని వానికడ లేకపోయినందున హిందూమతమునకును గురుగోవిందునకును వానితండ్రికిని గూడ శత్రు లైనయౌరంగజేబుఫాదుషా నాశ్రయింపఁ దలఁచి తమకు సహాయముఁ జేయుమని వేడుచు వానికడ కొకరాయబారి

నంపిరి. అదూత చక్రవర్తిసన్నిధి కరిగి గురుగోవిందునిమీద నెన్నో నేరస్థాపనలు చేసి యెన్నో కథలు గల్పించి కృతకృత్యుఁ డయ్యెను. అందు ముఖ్యమైన వివి. ,,గురుగోవిందుఁడు దొంగమతము గల్పించి మూర్ఖులను మందబుద్ధులను దానిలో జేర్చికొని దేశపరిపాలకులమీఁద వారికి. ద్వేషము గలిగించుచున్నాఁడు. అతనిబలము క్రమక్రమముగ వృద్ధియగుట జేసి ముందుముందు మొగలాయిరాజ్యమునకె భంగము కలుగవచ్చును. అతనిగర్వోన్మత్తత యెంతదూరము వెళ్ళిన దనగా ,,నేనే హిందూస్థాన మంతకు బాదుషాను నాకన్న బాదుషాలు లేరు. ఇప్పటిఢిల్లీచక్రవర్తి పనికిమాలినవాఁడు వానిని నేనూడబెరికెద" నని కారు లఱచుచున్నాఁడు. మహమ్మదీయమతము హిందూదేశములో నుండి కుంకటివేళ్ళతో. బెల్లగించివైతు నని యతఁడు ప్రతిదినము డప్పులుపెట్టి చాటించు చున్నాఁడు.

అని చెప్పి చక్రవర్తిం బురికొల్పి యాగ్రహము దెప్పించి కొండరాజులకుసహాయముగ గొంతసైన్యము పంపు మనియు దొంగలదొర యగుగురుగోవిందుని నాశనము జేయవలసిన దనియు వేడుకొనెను. చక్రవర్తి యావేడికోలు మన్నించి యచిరకాలములోనె కొండరాజులకు సహాయముగ గురుగోవిందునిదండించుటకై కొంతసైన్యమును బంప వాగ్దానము చేసెను. ఆరాయబారియరిగినకొలఁది కాలమునకె గురుగోవిందుని బట్టుకొనిబ్రతికియుండఁగా ఢిల్లీకిబంపవలసినదని యౌరంగజేబు

చక్రవర్తి సర్హిందుపరగణాసుబేదారైన బయజీతసింగుపేర వ్రాసెను. ఒకవేళసైన్యము చాలకున్న ఢిల్లీనుండి పదివేలసేననిచ్చి యమీరుఖానునుబంపుచున్నట్లుగూడ నాలేఖలో వ్రాసియాప్రకారమతనిని పంపెను. చక్రవర్తిసైన్యము కొండరాజులసేనంగూడి యానందపురము ముట్టడించెను.

శత్రుసేన మిక్కిలిగొప్పదిగా నుండుటచే, గోవిందుఁడు వారి నెదుర్కొనక మంచియదను చిక్కువఱకు తనకోటలోనె యుండి వలయునప్పుడు పగతురపైఁ బడి చెరుపవచ్చునని తలంచి లోపలనె యుండెను. ఆఱుదినములు పగతురు కోట ముట్టడించిరి. కాని కోటంబట్టుకొనలేకపోయిరి. గోవిందుని సైనికులుగూడ పలువురు నిహతులైరి. ఆఱవనాఁడు మంచి యదను గలిగినందునకోటలోనుండి యతఁడు సేనాసమేతుఁడై బయలుదేఱి మొగలాయీసైన్యమును బటాపంచలు చేసెను. పేరువడినయిద్దఱుతురకదళవాయిలు గురునికత్తికె యెరవైరి. తురకసేనాపతియైన యజమీరుఖందునకు గొప్పగాయము తగిలెను. తురకలు తిరిగి చూడక పాఱిపోయిరి. సీకులు వారిని దరిమితరిమి కొట్టిరి.

గోవిందుని పరాజయము.

తనసైన్యము గురుగోవిందునిచేత పరాజయము నొందెనని విని చక్రవర్తి మేరమీఱినకోపము జెంది యెట్లయిన గు

రుగోవిందుని సంపూర్ణముగ నాశనము చేయవలయునని నిశ్చ యించుకొని మహాసైన్యసమేతులై గురుగోవిందుని మీఁదికి దాడివెడలవలసినదని కాశ్మీరపరిపాలకుని లాహూరుపరిపాలకుని నియోగించెను. అట్లు నియోగించుటలో గోవిందసింగును వాని యాలుబిడ్డలను వాని యనుచరులను నిర్మూలింపవలసినదని యాజ్ఞాపించెను. ఆపరిపాలకు లిద్దఱు సర్ హిందూపరిపాలకునిగూడ గలిసికొని కొండరాజులుం గూర్చుకొని మహాసేనాసమేతులై యానందపురము ముట్టడించిరి. గోవిందుఁడు తన సైన్యమును ముందు నాలుగుభాగములుగ విభజించి నలుదెసలం బెట్టఁదలఁచెను. కాన మొగలాయిసేన మహాసముద్రమువలె మేరమీఱియుండుటచే తనదళ మొక్కచోటనే యుండుట సముచితమని దాని నానందపురముననే నిలిపెను. మొట్టమొదటినాడు తురకలు మిక్కిలి విజృంభించిరి. ఆవిజృంభణ మాపుటకై గురుగోవిందుఁడు తన జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు నజితసింగును గూడుకొని శత్రువుల నతిఘోరముగ దాఁకెను. మొగలాయిసైనికులు మహోగ్రమూర్తులగు నారెండు సింగంబులయెదుట నిలువలేక చెల్లాచెదరై పఱుగెత్తిరి. మొదటి నాఁడు పరాభవము జరుగుటచే మొగలాయీలు రెండవనాడు తమఫిరంగుల బారుపెట్టి కోటం దాఁకిరి. పట్టపగలు వారిం దాకుట కవకాశము లేనందున గోవిందుఁడు నిశాసమయమున మహమ్మదీయసైన్యములు నిద్రాముద్రితము లైనకాలమున

తన యల్పసైన్యములతో గోట వెడలి ప్రమత్తులైయున్న పగతురపైబడి పలాయితుల జేసెను. అంతట మహమ్మదీయసైనికులు తమకు సాయముగ ఢిల్లీనుండి మరల బలంబులు వచ్చువఱకు కలహ మాపివైచిరి. 1761 వ సం॥ రము చైత్రమాసమున మహమ్మదీయసైన్యమునకు మరల సహాయముగ గొంతసేన వచ్చుటం జేసి వారు మునుపటికన్న దిట్టముగ నానందపురముకోట ముట్టడించిరి. గోవిందునిసేన క్రమక్రమముగ క్షీణించెను. భోజనసామగ్రిలు సన్నగిల్లిపోయెను. సరుకులు పైనుండి వచ్చుట కవకాశము లేదు. గోవిందుఁడు నమ్మిన బంటు లందఱుఁ దమకింక జయము చేకూరదని దిగులుజెంది కూలబడి యిటుమీఁద నెంతమాత్రము జాగుసేయక శత్రువులపైఁ బడి వారిని నాశనము చేయువఱకు తాము నాశనమగువఱకు పోరుదుమని గురువుతో జెప్పిరి. సాహసించుట స్వనాశహేతువనియు దగుకాలము వచ్చువఱకు నిరీక్షించుట మంచిదనియు గురువు బహువిధముల నుపదేశించెను. కాని వారా మాటలు పెడచెవిం బెట్టిరి. గురువు వారిమొండితనముఁ జూచి విసిగి యెవరియిష్టమువచ్చునట్లు వారు చేయవచ్చును. కాని నన్నువిడిచినవాఁడు నామతము విడిచినవాఁడే యగునని కఠినముగ బలికెను. ఆపలుకులు విని సీకులలో ననేకులు భయము, భక్తి, రోషముఁ దమ్ముఁ బురికొల్ప మేనులయందుఁ బ్రాణము లున్నంతకాలముఁ పిఱికి కండలుగల కొందఱు మేము

సీకులముగాము పోవుచున్నామని యాయనను విడిచి పోయిరి. ఆయల్పసైన్యముతోఁడనే గురువు కోట సంరక్షించుకొనుచు దగుకాలముకొఱకు నిరీక్షించుచుండెను. కోట నేల గూలక పోవుటయు గోవిందుఁడు కోట వెడలి యెంతకాలమునకు నీవలకు రాకపోవుటయు గొండరాజులకు విసుఁగు పుట్టించెను. అందుచేత వారు గురుగోవిందున కొకబ్రాహ్మణునిచేత నిట్లు సందేశ మంపిరి. మీరు కోట విడిచి మీయిచ్ఛవచ్చిన తావునకు బోయినపక్షమున మీకుటుంబమునకు మీకు హాని సేయకుండ మేము వదలెదము. ఇట్లు చేయకపోయినపక్షమున మేము గోహత్య చేసినట్లే. "ఆసందేశార్థములు సత్యములని నిష్కపటియైన గురుగోవిందుఁడు నమ్మి తనకుటుంబమును వెంటబెట్టుకొని కోట వెడలెను. అతఁడు కోట వెడలగానే హిందువులు మహమ్మదీయులుగూడ తాముచేసిన బాసలు దప్పి యూరెల్ల గొల్లపెట్టి కోట గూలందోసి తమమాట నమ్మి శిశువులతోఁడను స్త్రీలతోఁడను వృద్ధులతోఁడను బోవుచున్న గోవిందుని వెంబడించిరి. అతఁడు వారికందక నిరంతరప్రయాణములు చేసి కొంతదవ్వరిగెను. కాని యక్కడ సర్సానది యడ్డువచ్చెను. ఆనది నిండువఱదమీఁద నుండుటంజేసి సేన దాటుటకు వీలులేకపోయెను. శత్రువులు సమీపించిరి. అప్పుడు గోవిందుని చిన్నబిడ్డలను భార్యలను దక్కిన యంతఃపురాంగనలు నెట్టులో గుఱ్ఱములమీఁదను నేనుఁగులమీఁదను

నెక్కించి యావలకు దాటించిరి. అప్పుడు సింగులకును మొగలాయిసైనికులకును సందడికయ్యము జరిగెను. సింగులందఱు దాదాపుగ నశించిరి. అప్పుడు గురుగోవిందుఁడు హతశేషులైన స్వల్పసైనికులతో వెన్నిచ్చిపఱుగెత్తి చంకర్ కోట జేరెను. ఆకోట చేరునప్పటి కతనివెంటఁ దనకుమారులుగాక నలువదిమంది సైనికులుమాత్రమే యుండిరి. గురుగోవిందు నెట్లయినఁ బట్టుకొని ప్రాణములతో ఢిల్లీచక్రవర్తికడకుఁ బంపి యతనిచేతఁ జిత్రవధ చేయింపవలెనని కొండరాజులు సంకల్పించి మరల మాయోపాయముపన్ని కోటవెడలించి యతనినావలకు దీసికొని రావలయునని నిశ్చయించి యిట్లు సందేశమంపిరి. "మీరాకోట విడిచి మావెంట మీరాజ్యమునకు మరల వత్తురేని మీకేయపాయము లేకుండ దీసికొనిపోవుదుము." ఆరాయభారము దెచ్చినయతఁడు తాను మొగలాయీల దూతనని గర్వించి తనయంతర మెఱుఁగక యహంభావమూన సందేశము మిక్కిలి కఠినోక్తులతో జరిగించి గురువునెడల దుర్వినయము బ్రకటించెను. గోవిందుని జ్యేష్ఠతనూజునకా దుర్వర్తనము దుస్సహమగుటయు నతఁడని బాల్యకోపప్రేరితుఁడై ఖడ్గమెత్తి యాసందేశము దెచ్చినరాయబారితల యొక్కవేటున దెగవేసెను. తెగవేసి కొండరాజులకు బరాభవము గలుగునట్టి మాటలతో నతఁడు మరల సందేశ మంపెను. తమ రాయబారి నిహతుండగుటయు దుస్సహమైన సందేశము

పరఁగ వచ్చుటయు విని శత్రువులు గురుగోవిందుని నాశనము నందు గృతనిశ్చయులై కోట ముట్టడించిరి. సింగులు సింగము లట్లు పోరాడిరి. కాని వేనవేలు కరకుతురకలమీఁద నలువది మంది యేమిచేయఁగలరు. సాయంకాల మగునప్పటికి ముప్పది యెనమండ్రుగురు సింగులు నేలపాలైరి. అందులో నతనిపెద్ద కొడుకులిద్దఱు నుండిరి. జ్యేష్ఠతనూజుఁడగు నజితసింగు నిహతుఁడు కాఁగానే రెండవకుమారుఁడగు జూజహారసింగు పదునైదేండ్ల ప్రాయమువాఁడు. పగతురపై దుముకఁబోవుచు త్రాగుటకు కొంచెము మంచినీరిమ్మని యడిగెను. శూరశిఖామణియైన యాకొమరుం జూచి గురుగోవిందుఁ డిట్లనియె. "నీవు త్రాగవలసిన దీనీరు గాదు. ఇంతకంటె నుత్కృష్టమైనజలము మృత్యుదేవతయిచ్చు పానకము త్రాగుము. పొ"మ్మని పంచుటయు నాబాలవరుఁడు పగతురం దాఁకి వీరశైవములంకరించెను. శౌర్యభూషణులును వంశాలంకారులునైన కుమారసింహము లిద్దఱొక్కనాఁడు తనకన్నులముందట గతించినప్పుడా దుఃఖము సామాన్య మానవులు భరింపఁగలరా. గురుగోవిందుఁడు హిమవత్పర్వతమువంటి ధైర్యసారము గలవాఁడగుటచేతను జననమరణములతత్త్వ మెఱిఁగినవాఁ డగుటచేతను శుభాశుభములపర్యాయములు దైవమే కలుగఁజేయుచుండునను విశ్వాసము గలవాఁడగుటచేతను దుర్భరమైన యాపుత్రశోకమును పరమశాంతముతో సహించెను. కుమారద్వయ

మరణానంతరమున మిగిలిన నలువురు ముప్వురుతో నటమీఁద గర్తవ్యమేమని యాలోచింపఁ జగద్వంచకులైన పగతురను వంచనచేతనే నిర్జించుట రాజనీతియనియు, నాపద్ధర్మమనియు జెప్పిరి. అదే కట్టకడపటియుపాయమని యట్లుచేయుటకు గురు వొడంబడెను. చీకటిపడినతరువాత గోవిందుఁడు పాఱిపోవు చున్నాఁడు పాఱిపోవుచున్నాఁడని కోటయొక్క యొకద్వార ముకడ శబ్దము వినఁబడెను. వెంటనే గుఱ్ఱములనెక్కి మొగ లాయీసైనికులు వాసిం బట్టుకొన నరిగిరి. కాని యెంతదూ ర మరిగినను సింగులదొర కనబడలేదు. అది యరణ్యమార్గ మగుటచేతను గాలిచీకటులు క్రమ్ముటచేతను తురకలుముందు నకు సాగిపోవలేక వెనుకకు మరలిరి. గోవిందుఁడు పాఱిపో యినదొకవైపు వెళ్లితురకలు వెదకిన దొకవైపు. గోవిందుని బంట్లు తురకలం దప్పుదారిని బెట్టదలఁచి యతని నొకద్వార మునుండి బంపి మఱియొకద్వారము దీసికొని యతఁడు పాఱి పోవుచున్నాఁడని కేకలు వైచిరి. ఎట్టకేలకు మహమ్మదీయులు తమతప్పుం దెలిసికొని గురువు చనుదారిని వెంబడించిరి. కాని యతఁడాలోపున గడుద వ్వరుగుటం జేసి వారిప్రయత్నములు వ్యర్థము లయ్యెను. అట్లు గురువు నలుగురైదుగురు పరాజను లతో నట్టడువులంబడి కన్నుకన్ను గనబడని చిమ్మచీకటిలో దైవముమీఁదనే భారమువైచిపోయి తెల్లవారునప్పటికి శత్రు వులకు దుస్సాధ్యమైన స్థానము జేరెను. కాని మార్గాయాస

మునను నిద్రాభావమునను బుత్రశోకమునను నతఁడు కడుం
డస్సిపోయెను. పలుగురాలు గుచ్చుకొనియు ముండ్లు దిగి
యు కాళ్ళు నెత్తురువఱద లయ్యెను. ముండ్లుదాఁకి యొడలెల్ల
గీచికొనిపోయి గాయములకునిలయ మయ్యెను. కాని శరీరా
యాశము నతఁడు సరకుసేయలేదు. ఆకష్టకాలమును దెల్ల
వారినతోడనే తన్నెవ్వరైన గుర్తించి యరుల కప్పగింతురే
మో యని యతనికి భయము తోఁచెను. భయము తోఁచినట్లు
గానె గుజారుజాతివారైన యిరువురుతుచ్ఛు లాయనం జూచి
యిడుగో గోవిందుఁ డిడుగో గోవిందుఁ డని యరచిరి. అదివిని
యామహానీయుఁడు మనోధైర్యము చిక్కబట్టి మెల్లగా వారి
డకుఁ బోయి యూరకుండుఁ డని బతిమాలి కొన్ని బంగారునా
ణెములు తీసి వారి కియ్యఁబోయెను. అవి వారు గ్రహింపక
గట్టిగా నరవఁజొచ్చిరి. వారికేకలు వారిమిత్రులకు వినఁబడక
మున్నె గోవిందుఁ డొరలో నుండిఖడ్గ మూడబెఱికి వారిరువుర
శిరస్సులుఁ జేరియొకయేటున నేలంగూల్చెను. అనంతర మతఁ
డు నిజానుచరులతో మిక్కిలినాచాటుచోటునకుం జని కటికిరా
లుతలగడగ జేసికొని నేలంబండుకొని తనయవస్థంగూర్చి వి
చారించుచుండఁగా నన్నము నీరు లేక మిక్కిలి యాయాసప
డినందున నతనికి గాఢమైననిద్ర పట్టెను. మరల రాత్రివఱకు
నతనికి మెలఁకువ రాలేదు. నిద్ర సుఖమెఱుఁగ దన్నమాట
నిక్కముగదా.

మాళవదేశప్రవేశము.

ఆయడవిలో గురుగోవిందుఁడు తెల్లవారుజాము వఱకు నుండి యప్పుడు బయలుదేఱి తెల్లవారునప్పటికి మచ్చివార ను నొకగ్రామముఁ జేరి యొకతోట జొచ్చి యం దొకమూల దాగికొనెను. ఆవనయజమాను లగుమహమ్మదీయసోదరు లిరువురు తోటలో నిట్టటుఁ దిరుగుచుండ గోవిందుఁడు వారికంటఁ బడెను. వారొండొరుల నానవాలు బట్టిరి. నిజమతద్వేషు లైనకరకుతురకలం జూడగానె తన్ను వారు పట్టుకొని పగతుర కప్పగింతు రని గోవిందుఁడు సందేహించెను. కాని యా తురకలు పూర్వపరిచితు లగుటచేత నట్లు చేయఁ దలఁచుకొన లేదు. ఆతురకలు గుఱ్ఱాలవర్తకులు. ఎన్నోసారులు గోవిందునకు గుఱ్ఱము లమ్మినవారు. అందుచేత స్వమతద్వేషి యైనను వా రాయననుబట్టి యప్పగించుట యధర్మ మని తలఁచి యభయ మిచ్చి యాతిథ్య మిచ్చి విశ్వాసము గలమనుష్యులను సాయ మిచ్చి భల్లాలపురము పంపించిరి. చమకారకోటనుండి గురువు తప్పించుకొని పోయినప్పుడు నానితో జనకతమదారిం బాముపోయి తురకవేసములు వైచికొని తిరుగు చుండినసికులు భల్లాలపురమున గోవిందుం గలిసికొనిరి. గులాబుసింగను నొకసిక్కుఁడు మొట్టమొదట గురువును తనగృహమునకు రమ్మని యాహ్వానము జేసి యధికారుల కావిషయము దెలిపి

నయెడ తనతలమీఁదికి వచ్చు నని భయపడి తనయింటికి రావల దని చెప్పి గోవిందునకు సహాధ్యాయియు భల్లాలపురపు ఖాజీయునైన మీరుమహమ్మదనునాతనిగృహమునకు బంపెను. అతఁడు తనపూర్వసహపాఠిని మిక్కిలియాదరించి ప్రియభాషణంబుల సంతుష్టుం జేసి భోజన మిడెను. గోవిందుఁడు మహమ్మదీయులచేతివంటకము తినఁగూడ దని పూర్వము నియమము గలవాఁ డయ్యుఁ దనమిత్రుఁడు స్నేహభావమున నిడిన యన్నము గడుపార దిని నాటంగోలె నాపత్సమయమున సికులు తురకలచేతికూడు తినవచ్చునని శాసించెను. గురుగోవిందుఁడు శత్రుసైన్యముబారి బడకుండ రక్షించు టెట్లని ఖాజీమున్నగుమిత్రులు వితర్కించి గోవిందుఁడు తురకపీరువేసము వేసికొనునట్లు నిర్ణయించిరి. అతనిశిష్యులుగూడ తురకవేసములువేసికొని గురువును సవారిలో గూర్చుండబెట్టి యతఁడెవ్వ రని దారిలో నెవ్వ రైననడిగినపక్షమున ఖాజీ యనిచెప్పుచు మెల్లమెల్లగా మాళవదేశము ప్రవేశింపవలసిన దని వా రంద ఱుపదేశించిరి. గురువు తురకగురువువలె నవిషరాయిలు నీలియంగీలు తొడిగికొనిపల్లకిలో గూర్చుండెను. శిష్యులె యాపల్లకి మోసిరి. అందుచేత నెవ్వరి కేవిధమైనయనుమానము గలుగలేదు. ఆకారణమున నతఁడు సురక్షితముగ మాళవదేశము జేరి గంఘరాల యనుగ్రామము బ్రవేశించెను. తురకవేసములు దీయుకయె యతఁడచ్చట నాయుధములు

విడిచి యాయూరు విడిచి హీరగ్రామమునకుఁ బోయి కృపాళదాసుమహంతుయొక్క గృహమున విడిసి యుండఁ దలఁచెను. కాని యామహంతు పరమఖరు వగుటచే రాజద్వేషి యైన గురుగోవిందుని దనయింట నిలుపుకొన్న పక్షమున రాజాగ్రహమునకుఁ దాను పాత్రుఁడు గావచ్చు నని చకితస్వాంతుఁ డై గురువున కాతిథ్య మీయజాలకపోయెను. అనంతర మతఁ డా యూరు విడిచి జేయికోట యనుమఱియొక జనపదము జేరి జమీందారుఁ డైనరుకవ మహమ్మదీయున కతిథి యయ్యెను. ఆ మహమ్మదీయుఁడు మిక్కిలిప్రసన్నుఁ డై గురువును సగౌరవముగ గొన్ని దినములు తనయింట నుంచుకొని యామంత్రణము చేసెను. వా రనేకగ్రామములు గడచిగడచి యెట్టకేలకు దన యనుగ్రామము జేరిరి. ఆగ్రామమున గొన్ని దివసంబులుండి గొంతమనస్థిమితము గలుగుటయుఁ దనవ్యవహారము జూచుకొని కొందఱుసైనికులం గూర్చుకొని యాయూరు విడిచి కోట్కపూరా యనుగ్రామము జేరెను. ఆయూరిప్రభువు గోవిందుని మిక్కిలియాదరించి కొన్నియాయుధములను గుఱ్ఱములను నిచ్చి కొంతద్రవ్యమిచ్చి తనభక్తిం బ్రకటించెను. కాని చిరకాలము తనగ్రామమున నుండవ ద్దనియుఁ దనసైనికులను సాయ మిచ్చుట దనకిష్టము లే దనియుఁ జెప్పి యాజమీందారు గురువును దనయూరనుండి సాగనంపెను. ఆజమీందారునివచనములు గురువునకు గొంతయసంతుష్టిని నా

శాభంగమును గలిగించెను. అతఁడు విధిలేక యాయూరు విడిచి దాల్వానను గ్రామము జేరి యచ్చటకోధికల్వా లనుసజ్జమని సాంగత్యము జేసెను. అతఁడు మిక్కిలిపలుకుబడి గలవాఁడు. అతఁడు గురువంతివలెను దాల్చిననీలిగుడ్డలు విసర్జింపవలసిన దని కోర గోవిందుఁడు సమ్మతించి యాగుడ్డలు పరశురామప్రీతి గావించెను.

తొల్లి యానందపురమును తురకలు ముట్టడించినప్పుడు కొందఱుసీకులు గురువుమాటల కెదురాడి మేము సీకుల మే కామని వ్రాసియిచ్చి లేచిపోయిరి గదా. అట్లు వారు గురుద్రోహము జేసి పోయినపిదప వారిని జుట్టములు శాకులు పొడిచినట్లు పొడిచి తిట్టి చీవాట్లుపెట్టి మరల గురుసేవ జేసి దోసము బాపికొనవలసిన దని నిర్బంధించిరి. అందుచేత వారు పశ్చాత్తప్తులై తాము మున్నగావించినమహాదోషమునకు ప్రాయశ్చిత్తము గురుచరణసేవయె యని నమ్మి యతఁ డున్నచోటు వెదకికొనుచు వచ్చి కోటువులో వెండియుం జేర్చికొమ్మనిపాదములపైబడి ప్రార్థించిరి. వారిదీనాలాపములు హృదయమును గరగింప గురువు వారికోరికనిరాకరింప లేక వారిని స్వసైన్యమున జేర్చికొనెను.

గోవిందుఁడు స్వదేశము విడిచి విదేశములపాలై పోయినను మొగలాయీసైన్యము లాయనను విడువదలఁచుకొన లేదు. గోవిందుఁడు మాళవదేశమున నున్నాఁ డని తెలిసికొని

సరేహిందూదేశపరిపాలకుఁ డైన వజీరుఖాను గొప్పసైన్యము వెంటబెట్టుకొని మాళవదేశము జొచ్చెను. సమరప్రీతి గలిగి శత్రువులు వచ్చుచున్నపుడు వారికి సమరభీతిఁ బెట్టకపోవుట యధర్మమని గోవిందుఁడు తనస్వల్పసైన్యముతోనె వారినెదిరించి కాలోచిత మైనసన్నాహముఁ జేసెను. ఉభయసైన్యములు గలసికొనెను. ఘోరసంగ్రామము జరిగెను. సింగులకన్న తురకలు తురకలకన్న సింగులు శ్లాఘాపాత్రముగఁ బోరు సలిపిరి. విజయంబుతనకు తప్పక సేకూరునని గరువతనముఁ బూనియున్నవజీరుఖాను తప్పక పరాజయము నొందెను. తురకబలము పోయినపోకగాఁ బోయెను. సింగులు రెండుమూఁడుక్రోసులవఱకు వారిని దరిమికొట్టి వారికి గొప్పనష్టము గావించి లబ్ధవిజయు లై వెనుకకు మరలిరి. యుద్ధము ముగిసినవెనుక గోవిందుఁడు పోలికలను జూడబోయెను. పోయి సీకుయొక్కకళేబరముకనఁబడగానె యచ్చట కొన్నినిముసము లాగి యతనిం గొంతశోకప్రశంసించును. అట్లు పోవబోవముంజస్థానప్రభువును దనపక్షమువాఁడు నగుమానసింగతసికంట బడెను. అతఁడు చావలేదు. వచ్చెడుప్రాణముతోఁ బోయెడుప్రాణముతో నవసానదశలో నుండెను. గోవిందునికంఠధ్వని చెవిని బడగానే యారాజు కన్నులు తెరచి యాయనను జూచి మ్రొక్కఁదలఁచెను. కాని చేతులు రాకపోయెను. గోవిందుఁడు జాలిపడి నీకోరిక యే మని యతని నడిగెను. అతఁ డిట్లని

ము. ,,ఆనందపురమందు నాడు ద్రోహులై మిమ్ము విడిచిన యాసిక్కులపేళ్ళు గలకాగితము మీరు చింపివేయుదురేని నా ప్రాణము సుఖముగాబోవును." అట్లెచేసెద నని. గురువుఁ మాటయిచ్చి తనవాగ్దానప్రకారము గావించెను. ఆడితప్పని వాఁడగుటచేతనే గురుగోవిందుని యందు శిష్యునికంతభక్తి గలిగెను.

కుమారవీరులు.

గురుగోవిందుని నలుగురు కొడుకులలో మొదటి యిద్దఱు కుమారులు సంగ్రామ నిహతులైరని యిదివఱకే చెప్పబడియె. నాడు సర్సానదీతీరమున గోవిందుఁడు శత్రువులకోడి పాఱిపోవునప్పుడు యతని తల్లిని గిల్లాండ్రను జిన్నకొడుకుల నిరువురను సేవకు లెట్టెటో బహుకష్టముమీఁద నది దాటించి పగతురబారినుండి తప్పించిరి గదా. ఆయన భార్యలు చనినదారినే తల్లియు నిరువురుకొడుకులు బోవ యత్నించుచుండ వారి యింటఁ జిరకాలమునుండి సేవకుఁడుగ నున్న యొకబ్రాహ్మణుఁడు గోవిందమాతను జూచి తన యూరక్కడకు సమీపమున నున్నదనియుఁ జిన్నమనుమలను దోడ్కొని తనయింటికి వచ్చినయెడల వారు సురక్షితముగ నుండవచ్చుననియు నామెకు నచ్చచెప్పి తనగ్రామము వచ్చునట్లామె నొడంబరచెను.

చిరకాలమునుండి తమ్ము సేవించుచు దమబిడ్డవలెనున్న యా బ్రాహ్మణుని యుపదేశము తమకు క్షేమకరమని తలంచి యా యవ్వ కోడండ్రును దక్కిన పరిజనంబును బోయినదారిని బోవక యా బ్రాహ్మణునితో జనెను. గ్రామము చేరునప్పటికి రాత్రియయ్యెను. ఆయవ్వకు మనుమలకు బ్రాహ్మణుఁడొకగది యిచ్చి యాహార మిడి యోపినకొలఁది సపర్యలు చేసి పండు కొనుట కొక గడ్డిపరు పిచ్చెను. మార్గాయాసఖిన్నులై మనో వేదనాపీడితులై యున్నకతమున యాబాలకులిరువురు కన్ను మూసి వెంటనే నిద్రించిరి. ఆముసలమ్మదగ్గర కొంతరొక్క ము కొన్నినగలు నుండుటచే నామె నిద్రింపక మేలుకొని యుండఁ దలఁచెను. కాని యట్లుండుట కామెతరమా! కొంత సేపటి కప్రయత్నముగ నతనికన్నులు మూతలువడెను. ము వ్వురు గుఱ్ఱుపట్టి నిద్రపోయిరి. అప్పుడా బ్రాహ్మణుఁడు చప్పు డు గాకుండ బొటనవ్రేళ్ళమీఁద నడచి గదిజొచ్చి యొడలు మరచి నిద్రించుచున్న యాయవ్వతల యెత్తిగించి తలక్రింద నున్ననగలపెట్టె సంగ్రహించి యది దొడ్డిలో నొకచో బాతి పెట్టి తనమీఁద ననుమానము లేకుండునట్లు దొంగలుదొంగ లని పెద్దపెట్టున నరచెను. ఆకూయి విని గోవిందమాత యదరి పడి లేచి పెట్టెనెదకికొని కానక విప్రుని దనయెదుటం నిలు వంబెట్టి తత గామే తనపెట్టెఁ దెచ్చియిమ్మని కఠినముగ నడిగె ను. అట్లడుగుటకుఁ గారణమేమన దొంగలు పడినజాడ లేమి

యు నామెకు గనబడలేదు. మీఁదుమిక్కిలి పారునివాలకము
మాటలతీరు జూడ నామె కనుమానముదయించెను. అప్పలు
కులు విని యక్కపటబ్రాహ్మణుఁడు తొల్లింటివినయమును
గౌరవంబును విడిచి యేమేమీ నాయింటికి వచ్చి నాకెదురు
దొంగతనము గట్టెదరా. ఇటువంటిమాటలన్న యెడ జాగ్రత్త
యని బెదిరించెను. ధనముపోయిన బోయెగాక దుష్టబ్రాహ్మ
ణుఁ డేమిదౌర్జన్యము చేయునో యని భయపడి లోకానుభ
వము గలయావృద్ధాంగన శాంతభావము వహించి నీకు దొంగ
తనము గట్టలేదు. దొంగలు వచ్చినప్పుడు నాపెట్టె జాగ్రత్త
పెట్టితివేమో యనుకొని మునుపు నీయెడ నాకుగల చనువు
చేత నట్లంటినని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఆదురాచారుఁడు దొంగి
లించినసొమ్ము తనకు దక్కునో దక్కదోయని సంశయించి
వారి నెట్లయిన గడతేర్చినగాని తనకు సేమములేదని కనిపెట్టి
వారిని వదలించుకొను నుపాయము వెదకి తత్క్షణమే యిల్లువి
డిచి గోవిందునియెడల నతిద్వేషము బూనిన యిరువురు
కరకుతురకల వెంటఁబెట్టుకొని బోయి యాగదిలో బ్రవేశ పె
ట్టెను. ఆదురాత్ములు బాలకుల నిరువురను బలవంతముగ దీసి
కొని పోయిరి. ఆఘోరకృత్యము జూచి గోవిందమాత మూ
ర్ఛబోయెను. మూర్ఛబోవుగాక మృతినొందుగాక ఆమొఱ్ఱోలి
తురకలకు గావలెనా దుష్టబ్రాహ్మణునకుఁ గావలెను. ఆమ
హమ్మదీయు లా బాలకులను, దోఁడ్కొనిపోయి సర్ హిందా

పరిపాలకుఁడైన వజీరుఖానున కప్పగించిరి. వజీరుఖాను మున్న గు మహామ్మదీయులకు గోవిందునిమీఁద నెంతద్వేషము గల దో యతనిబిడ్డలమీఁదను నతనివాండ్రమీఁదను నతనియను చరులమీఁదను వేయేల నతనికుక్కలమీఁదఁ గూడ నంతద్వే షము కలదు. అందుచేత నతనిచిన్నబిడ్డలు దొరకుట వజీరు ఖానునకు నిక్షేపము దొరికిన ట్లుండెను. ఆయిరువురులో బెద్ద వాఁడు పండ్రెండేండ్లవాఁడు. రెండవయతఁ డెనిమిదేండ్లవాఁడు. పెద్దవానిపేరు జోరావారసింగు. రెండవవానిపేరు సతేసింగు. ఆకుమారసింహములను దనయెదుటకు రావించి మీరు మహా మ్మదీయమతము స్వీకరించినచో మీప్రాణములు నిలుచును. లేనియెడల మిమ్ములను జంపించెదనని కఠినముగ బలికెను. ప్రాయమున బండ్రెండేండ్ల యర్భకుఁ డయ్యు శౌర్యమున నతివృద్ధుఁడగు జోరావారసింగు నిర్భయముగాను నిశ్శంకము గాను వాని కిట్లనియె. పతితులను నజ్ఞానులను నుద్ధరించుటకై యీదేశమున గురునానకు నెలకొలిపిన పరిశుద్ధాస్తికమతము నందే మాకు విశ్వాసముగలదు. సత్యము జయించుకొ రకును హిందూజాతి వృద్ధిపొందుటకును మనఃపూర్వకముగ దనప్రాణమును బలియిచ్చిన మహానుభావుఁడగు తేజబహ దూరుయొక్క సంతతివారము మేము. సత్యమునిమిత్తము భగ వంతుని నిమిత్తము తనసర్వస్వము గోలుపోయిన గురుగోవిం దునిపుత్రులము. అట్టియుత్తమరాజవంశాంకురములగు మేము

తురకలమత మవలంబించుట ఇదిఈశ్వరేచ్ఛకువిరుద్ధము చేయుట మాపితృపితామహులయొక్కయు మావంశముయొక్కయు పేరు చెడగొట్టుట. మే మిప్పుడు తురకల మైనయెడల బ్రతుకవచ్చుభాగ్యవంతులము కావచ్చు కాని యెప్పుడో యొకప్పుడు చావక చిరంజీవులము కాగలమా. ఇంతమాత్రమునకు మేము స్వమతద్రోహుల మేలకావలయును. ఆడింభకులు తనవంటివాని కట్టిప్రత్యుత్తర మొసంగుదురని ఖాను తలంపలేదు. ఆయుత్తరము వినఁగానే యతఁడు కోపఘూర్ణిత నయనుఁడై కోపావేశమున గద్గదస్వరుఁడై యీబుడుతలను దీసికొనిపోయి తల తెగవేయుఁడని యానతిచ్చెను. ఆబాలకులు సుకుమార శరీరములు ముద్దులు మూటగట్టు మొగములు వీరరసగర్భితము లైనమాటలు సభాస్థారుల హృదయములు గరిగించెను. ఆసభలో నున్న మీరుమహమ్మదుఖా ననునట్టిగొప్పతురక మిక్కిలిజాలిపడి యాఘోరకృత్యము జేయవలదని వారించెను. వజీరుఖానుఁ డతనియుపదేశమున దా దలపెట్టిన దుష్కార్యము మానదలఁచెను. కాని శచీచంద్రుఁడ నెడు నొక హిందువుఁడు గురుగోవిందుని శత్రుఁడు వజీరుఖానున కాప్తుఁడు లేచి యిట్లనియె. "పాముం జంపి పిల్లలను విడుచుట వివేకమా. అవి పెరిగి కాలక్రమమున కొంపతీయవా." అప్పలుకులు విని వజీరుఖాను బాలకులం జూచి మహమ్మదీయమతము స్వీకరింపవలసినదని మరల కోరెను. ఆపలుకులకు వారు మునుపటికన్న

కఠినముగ బ్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. అప్పలుకులు దుస్సహము లగుటయు వజీరుఖాను కోపము పట్టజాలక యీబాలకులను పునాదిలో వైచి వారిమీఁద గోడకట్టుఁడని యాజ్ఞాపించెను. అతనినోట నమ్మాట వచ్చుటేతడవుగ సేవకు లామానవకులను గెంటుకొనిపోయి ప్రాతగోడ యొకటి పడగొట్టి పునాదిత్రవ్వి బాలకుల నందు బడవైచి గోడ కట్ట మొదలుపెట్టిరి. గోడ మోకాళ్ళవఱకు వచ్చునప్పటికి వేడుక చూచుటకై వచ్చినవజీరుఖాను వారిని జూచి యిప్పుడైనను మీరు తురక లైనయెడల మిమ్ముగాచెద నని యాసగొలిపెను. చచ్చెదము గాని మతము విడువ మని వారు గంభీరముగ బలికిరి. అట్లయిన జావుఁడని యాతఁడు వెడలిపోయెను. గోడగుండెలవఱకువచ్చునప్పటి కెనిమిదేఁడులయీడుగలఫతేసింగు మిక్కిలియాయాసపడి కొంచెము భయపడెను. అది కనిపెట్టి భయ మెట్టిదో యెఱుఁగనిజురవారసింగు వత్సా ఫతేసింగు భయపడకు వహా గురూజీకే ఫతే యనుమాటలు స్మరించుకొనుము. నీశరీరములో మహావీరు లైనమన పితృపితామహులరక్తము ప్రవహించు చున్నది. వీరమాత యైనమనయమ్మపాలు త్రాగినందుకు పిరికితనముఁ జూపి నీవప్రతిష్ఠ తేకుము అని యెల్లవారు నచ్చెరువడ పలికెను. అనంతరము గోడ కంఠముమీఁదను మొగముమీఁదను గట్టబడ క్షణముసేపు వా రూపిరి సలుపక బాధపడి భౌతిక దేహములు విడిచి యశః

కాయములఁ దాల్చిరి. ప్రపంచమునందు బాలకులనేకులు పగతురచే జిక్కి దుర్మ్మణము నొందిరి. కాని యింత పరమశాంతముతో నింత మహాధైర్యతో నింత స్వమతవిశ్వాసముతో మృతి నొందినవారు లేరు. ఈఁడు జూడ నెన్మిదేండ్లవాఁ డొకఁడు. పండ్రెండేండ్లవాఁ డొకఁడు. వారినోట వెడలిన మహాద్భుతవచనములు వయసుచెల్లిన శూరశిఖామణులకైన లోకోత్తరమైనగౌరవమును సముపార్జించినవి. అట్టిమహాశూరులను గన్నతల్లియె తల్లి. తండ్రియె తండ్రి. ఆగుణరత్నములు జన్మించినవంశమీవంశము. ఈమహాపురుషులచరిత్ర మింతటితో విరమించి వీరకీదుర్గతి దెచ్చినయాబ్రాహ్మణుని నొక్కమాఱు దలంచుకొనుఁడు. వాఁడు బ్రాహ్మణుఁడా. వానికన్న కటికివాఁడు వేయిమడుఁగు లుత్తముఁడు. వానికన్న కుక్కను తినుచండాలుఁడు పూజ్యుఁడు. వానికన్న గోహంతకులు మంచివారు. ఆపాపాత్మునివంటి కృతఘ్నులు లోకమున లేరు. చిరకాలము గురుగోవిందునియింట నుండి వానిసొమ్ము తిని తుదకు వానితల్లిని బిడ్డలను వంచించి తనయింటికే తీసికొనిపోయి ధనము హరించి పసిబిడ్డలను పగవారి కప్పగించి మహాపాతకమును కొడిగట్టినయాదురాచారునిగుండె రాయి గాని హృదయము కాదు. వాని దలచుటయు పాతకమే. పితామహి మనుములదుర్గతి విని తలఁ గోడకు గొట్టుకొని ప్రాణము వదలెను. తనచిన్నబిడ్డలయొక్కయు దల్లియొక్కయు దుర్మరణవార్త విని ధైర్యసంపన్నుఁడును జ్ఞాన

నిధియు నైన గురుగోవిందుఁడు కంట దడివెట్టక పరమేశ్వరుని యిచ్ఛ జరుగుఁగాక యని భక్తిజ్ఞానప్రదము లైనకొన్ని పద్యములఁ జెప్పి యూరకుండెను.

వజీరుఖానుతో జరిగినయుద్ధమున నిహతులైనస్వజనులకు దహనసంస్కారములు చేయించి తన్నుగురించి ప్రాణములు విడిచిన జోదులపేరులు జ్ఞాపకముండున ట్లొకస్థలమున నొకయూరుకట్టి దానికి ముక్తిసరమను పేరుపెట్టి యనంతర మతఁడు దేశాటనమున కరిగెను. ఈసంచారమున నతఁడు పెక్కుగ్రామములు చూచెను. కొన్ని యూళ్ళజనులతనిని మిక్కిలి గౌరవించిరి. కొన్ని యూళ్ళవారు తిరస్కారభావము జూపిరి. ధనము తగినంత లేకపోవుటచే సైనికులకు జీత మిచ్చుట యాలస్యమగుచు వచ్చెను. అందుచేత సైనికులు గోలపెట్టిరి. ధనము దగ్గఱనున్నపు డాయన దాచుకొనక యెప్పటికప్పు డతఁడు జీతము లిచ్చుచుండెను. లేనప్పుడు కొంచె మాలస్య మగుచు వచ్చెను. దివానుసింగనువతఁడుమాత్రము తనకు జీత మక్కఱలే దనియు గురుపాదసేవయె గొప్పజీతమనియుఁ జెప్పెను. ఈ ప్రయాణములలో నొకతురకఫకీరతనిని సందర్శించి సిక్కుమతములోఁ జేరదలఁచుకొనెను. అతఁడు మ్లేచ్ఛుఁ డని సందేహింపక గోవిందుఁడు తనమతసిద్ధాంతముప్రకార మతనిని శుద్ధుం జేసి స్వమతమున గలుపుకొని వాని కీజమీరుసింగని పేరుపెట్టెను. అనంతరమాయన కొంతకాలమునకు నానకుజన్మభూమి

యైనతాల్వొండి జేరెను. చిరకాలముక్రిందట నెడబాసినకుటుంబ మాయన నక్కడ కలసికొనెను. కొడుకులందఱు గతించుటచే గోవిందునిమనస్సు పరిపక్వమై యైహికవాంఛలు విడిచి పారలౌకికవిషయములమీద నేనిలిచెను. తాల్వొండినుండి యతఁడు దమ్డమయమనుగ్రామముఁ జేరెను. దండమ యమనుపేరు గోవిందుఁడేపెట్టెనని కొంద అందురు. ప్రాతపేరేయని కొంద అందురు. ఈగ్రామమునం దుండఁగా మొగలాయిచక్రవర్తి యగునౌరంగజీబు తనదర్బారునకు రమ్మని యాతనినాహ్వానము చేసెను. మొట్టమొదట మెత్తపడి యతఁడు వెళ్ళఁదలఁచెను కానిపౌర్వాపర్యములు విమర్శించినతరువాత హిందూమతద్వేషి యైనయాతనిసన్నిధికి బోవుట శ్రేయము గాదని మానుకొనెను. ఔరంగజీబు తనప్రయత్నము మానక తనకొలువునకు రమ్మని మరలసందేశ మంపెను. ఆసందేశమును గూడ నతఁడు నిర్భయముగ నిరాకరించెను. మొగలాయిదర్బారునకుఁ బోవుట తన కిష్టము లేదని యౌరంగజీబున కతఁడు పద్యరూపముగ నొకజాబు వ్రాసెను. ఆజాబుకొంతపారసీకభాషలోను కొంతపంజాబుభాషలోను నున్నది. దానిపేరు జాఫరునామా యందురు. జాబనఁగాఁ బదిబంతులవ్రాత గాదు. అది యొకచిన్నగ్రంథము. ఆదండమగ్రామములో నున్నకాలముననె గురుగోవిందుఁడు సీకులవేద మైనయాదిగ్రంథమును తిరుగ వ్రాయించెను. పూర్వగ్రంథములోఁ దన యొక్క

యు దనతండ్రియు దొమ్మిదవగురువగు తేజబహాదూరు యొక్కయు నుపదేశములు లేవు. అవి చేర్చి యితఁడు గ్రంథము సమాప్తము చేసెను. ఇదిగాక విచిత్రనాటక మని యితఁడు మఱియొకగ్రంథము చేసెను. ఇది వెనుకటితొమ్మండ్రుగురుగురువులయొక్కయుఁ దనయొక్కయు చరిత్రము. ఈవిధముగ నతఁ డిహలోకసౌఖ్యపరాఙ్ముఖుఁడై స్వమతవ్యాప్తి జేయుచు ధర్మమార్గపరాయణుఁ డై యుండెను.

గోవిందునిశత్రువులబలము మహాసముద్రమువలెపారములేనిది. అతనిసైన్యము మిక్కిలిస్వల్పము. సిక్కు లెంతధీరు లైన నెంతశూరు లైన సంఖ్యలో నధికు లైనమహమ్మదీయులముందర నిలువగలరా. ఇరువురసైన్యములు సమానసంఖ్య గలిగినప్పుడు సిక్కు శౌర్యము పగరకు దుస్సహమై యుండును. సైన్యము కావలె నన్న ధనము కావలెను. అతనియొద్ద ధనములేదు సైన్యము లేదు. కాని హృదయమున దేశాభిమానము స్వమతాభిమానము మేరమీఱియున్నవి. ఎన్నియభిమానము లున్న నేమి ధనమూల మిదం జగత్తను మాట నిజము. ఈధనదారిద్ర్యము సైన్యదారిద్ర్యము దీర్చికొని మొగలాయిసైన్యములతో బ్రతిఘటించి నిలచి హిందూస్థానమున దనమతము బాదుకొలుపుట కై యతఁ డొక్కయుపాయమాలోచించెను. రాజపుత్రులు మహావీరు లనియువారిలో ననేకులు దేశమునిమిత్తము మతమునిమిత్తము ప్రాణములు

విడిచి రనియు మొగలాయిచక్రవర్తికి నిత్యవిరోధు లనియునత
డు వినుచుండుటచే వారియొద్దకుఁ బోయి తనయవస్థ వారికె
ఱిఁగించినపక్షమున వారు తప్పక తమపక్షముఁ బూని తనకు
ధనము సైన్యము నిత్తు రనియు వా రొకవేళ నిరాదరము జూ
పినపక్షమున స్వదేశోద్ధరణమునిమిత్తమై నెత్తురు ధారవోయు
చున్న మహారాష్ట్రులు తనకు మహోపకారముఁ జేయుదు
రనియు నతఁడు తలంచి మొట్టమొదట రాజపుత్రస్థానమునకు
జనెను. రాజపుత్రప్రభువులలోని కొందఱు మొగలాయీలకు వి
ధేయులై చక్రవర్తిమాట జవదాటకుండిరి. కొందఱు చక్ర
వర్తితోఁ బోరాడుచుండిరి. ఈర్ష్యాసూయలచే బ్రేరితులై
కొందఱు స్వజనస్వదేశనాశనము జేసికొనుచుండిరి. గురుగో
విందుఁడు సందర్శించినప్పుడు వా రాయనయెడఁ దిరస్కార
భావముఁజూపక మిక్కిలిగౌరవించిరి. కాని తమవ్యవహారము
లె తమకు సరిపోవుచుండుటచే వా రాయనకు ధనసహాయ
ముగాని జనసహాయముగాని చేయజాలరైరి. అక్కడస్థితి తన
కనుకూలముగ లేకపోవుటచే గోవిందసింగు రాజస్థానము విడి
చి దక్షిణాపథమునకుఁ బయనమై మహారాష్ట్రదేశము జొచ్చె
నుకాని యప్పటికి వైదికమార్గజీవకుఁ డైనశివాజీమహారాజు
వానికుమారుఁడైన శంభాజీయు మృతినొందుటచేతను శివాజీ
మనుమఁ డైనసాహుజీ ఢిల్లీచక్రవర్తిచేత వధింపఁబడుటచేత
ను మహారాష్ట్రసామంతులు భిన్నాభిప్రాయులై పరస్పరవిరో

ధములు గలిగియుండుటచేతను గోవిందునకు రాజస్థానమును నెంతయాలంబనము గలిగెనో మహారాష్ట్రమునుగూడ నంతియె యాలంబనము గలిగెను. అతఁడు సాగూరనుపట్టణమున నుండగా హిందూమతనిరంతరద్వేషియు గోవిందునకుమన శ్శూలము నైనయౌరంగజేబు చక్రవర్తి దక్షిణదేశమునందు మృతినొందె నని యాయనకు తెలిసెను. అంతటిమహావిరోధి పోయినాఁడని విన్నప్పుడాయన సామాన్యమానవునకు వలె మితిమీఱినసంతోషము నొందక పరమశాంతముతో నవ్వార్త నాలకించెను.

బహాదరుషా.

నిజసోదరులరక్తము కంట జూడకుండ స్వకుటుంబనాశనము జేయకుండ నొకరిద్దఱుతప్ప సింహాసన మెక్కిన మొగలాయీచక్రవర్తులు లేరు. షాజహానుగద్దెనెక్కినప్పుడుతన యన్నదమ్ములనందఱను గత్తి కెఱజేసెను. షాజహానునియొక్కనలుగురుకొడుకులు తండ్రిచావకముందె రోగపీడితుఁడైనంతమాత్రమున చక్రవర్తిపద మాక్రమించుకొనవలె నని యన్యోన్యసంహారణదీక్షితులై ఘాతుకమృగములవలె బోరాడిరి. మూర్ఖుఁడైనమురాదును శౌర్యశాలి యైనదారాను వారికొడుకులను వేయిమాటలేల తనకన్నతండ్రినిగూడ గా

రాగృహమున బెట్టించి చంపించెను. అవశ్యంపితాచార మన్న మాట మొగలాయికుటుంబమునందు నిక్కమైనట్లు మఱియే కుటుంబమునందుం గాలేదు. షాజహానుయొక్క యాచార మౌరంగజీ బవలంబించెను. ఔరంగజీబుయొక్క పద్ధతి నతనికొడుకు లవలంబించిరి. ఆచక్రవర్తి కాలధర్మము నొందునప్పటికి వానికి ముప్వురుకొడుకు లుండిరి. పెద్దవానిపేరు ముజాము. రెండవవానిపే రజాము. మూడవవానిపేరు కామరభక్షు. ఔరంగజీబు తనతమ్ముండైనమురాదు నెట్లువంచించెనో యుజాము తనతమ్ముండైన కామరభక్షునట్లువంచించి చెఱబెట్టించి తుదముట్టించి యన్నగారైనముజాము సింహాసన మెక్కకుండం జేయవలె నని ప్రయత్నించెను. తండ్రిపోవునప్పటికి ముజాము గాబూలులో నుండెను. పితృమరణవార్త వినినతోడనె తనతండ్రివలన దనపెదతండ్రి యైనదారాకు నెట్టియవస్థ సంభవించెనో యట్టియవస్థయె తా నాలస్యము చేసినయెడం దనకుగూడ సంభవించు నని భయపడి వెంటనే ఢిల్లీకి బయనమయ్యెను. హిందూస్థానము జేరినతోడనె ముజాము ముందుగా నొక తెలివైనపని జేసెను. తనతండ్రికి విరోధి యై దేశమున మిక్కిలి పలుకుబడి గలిగిన గురుగోవిందు సింగు యొక్క స్నేహము సంపాదించుకొనుట తనకు శ్రేయోదాయకమని యతడు తలంచి తనకు సహాయము చేయుమని కోరుచు నతనియొద్ద కిద్దరు హిందూ ధాయబాసుల నంపెను.

గోవిందసింగునకు ముజాము గద్దెయెక్కినను నజాము గద్దెమెక్కిన నెక్కెను. అయినను శత్రువైన యౌరంగజీబుకొడుకులలో నొకనికిసాయము చేసి రెండవవానిని గడతేర్చుట కొంత శత్రునాశనము చేయుటయె యని తలంచి యతఁడు ముజామునకు సహాయముచేయ నిశ్చయించెను. అజాముముజాముల కాగ్రానగరమువద్ద గొప్పయుద్ధము జరిగెను. గోవిందసింగు తన సైన్యముతో ముజాముపక్షము చేరి యతనికి విజయము కల్పించెను. ఇందతిశయోక్తి లేదు. గురుగోవిందునివింటినుండి వెడలిన యొక బాణము హౌదాలో నున్నయజామునకుఁ దగుల నతఁడు మృతినొందెను. నాయకుఁడు మృతినొందగానె సైన్యమంతయు చెల్లాచెదరయ్యెను. ముజాము బహదూరుషా యనుబిరుదుతో ఢిల్లీచక్రవర్తి యయ్యెను. గురుగోవిందుగావించినమహాసహాయము మనసులో నుంచుకొనిబహదూరుషా వానియెడ మిక్కిలికృతజ్ఞుఁడై యతని కొక్కజాగీరు నిచ్చె ననియుఁ దనకు జాగీరక్కఱ లేదని గోవిందుఁడు! నిరాకరించె ననియుజరిత్రకారులు వ్రాసి యున్నారు. తనచిన్నబిడ్డలను దుర్మరణము పాలుచేసిన కొండరాజులను వజీరుఖానును దనకు బట్టి యప్పగించవలసినదని గోవిందసింగు గోరె నట. ఒకసంవత్సరముగతించినతరువాత నట్లు చేయుటకు చక్రవర్తియొడంబడె నట. కాని చక్రవర్తి వారి నెన్నఁడుబట్టి యప్పగింప లేదు. గోవిందసింగు బహదూరుషాయొద్దనె కొంతకాల ముండె

ను. ఆచక్రవర్తి దక్షిణదేశమునకు దండు వెడలినప్పుడు సిక్కు గురువుకూడ నిజసైన్యముతో వానివెంట జనియెను. ప్రాతపగ తురను దనకుపట్టి యప్పగింపక పోవుటచే గురువునకు బహాదూరుషామీఁద కోపము వచ్చెను. ఆపని చేయజాలనందుకు బహదూరుషా మిక్కిలి చింతించి కావలయునంతధన మిచ్చెద ననిసింగుతోఁ జెప్పెను. కాని సింగు ధన మక్కఱలే దని నిరాకరించి మొగలాయిసైన్యమునువిడిచి తనబలగమును దీసి కొని వెడలిపోయెను. బహాదూరుషాచక్రవర్తి యై సింహాసన ముమీఁద స్థిరముగాగూర్చుండెను. గావున గురుగోవిందు వెడ లిపోయినను నతనికి భయము లేదు. ఏరు దాటి తెప్పతగు లవేయుస్వల్పమతులు లోకమున నెందరో గలరు అందులో బహాదూరుషా యొకఁడు.

ఖాండుఁడు.

గోవిందసింగు చక్రవర్తిసైన్యమును విడిచి దక్షిణదేశ మున గ్రుమ్మరుచుండఁగా గోదావరితీరమున నాదరనునొక గ్రామముఁ జూచెను. అది గౌతమీతీరమున మిక్కిలిసుందర మైనస్థానమున నుండుటచే నచ్చట కొంతకాలము వసియింపవ లె నని నిశ్చయించుకొని కొంతప్రదేశము ధనమిచ్చి నిలిచి య చ్చట కొన్నిమందిరములు గట్టి యందు గాపురముండెను. అ

చ్చట నుండఁగా నొకనాఁ డొక బైరాగి యాతని సందర్శించెను.
ప్రసంగవశమున గోవిందు డతనితో హిందూమతమునకు
మహమ్మదీయులు చేసినదుర్ణయములను జెప్పి ధైర్యముతో మ
తపక్షము బూని పనిచేయువారు లేరని విచారించెను. ఆకా
ర్యమునందు దన్ను నియోగించినపక్షమున దాను తురకలతో
బ్రతిఘటించి స్వమతరక్షణము చేయగల నని చెప్పెను. ఆతని
పేరు బాండుఁడు అతఁడు దృఢమనస్కుఁడు. గొప్పశరీర దార్ఢ్యము
గలవాఁడు. ఆతనిశరీర దార్ఢ్యమునుమనోనిశ్చయమునుజూచి య
మ్మహాకార్యభారము నతఁడు వహింపఁ జాలు నని చేయవల
సినపని పంజాబుదేశమందుండుటచే గొన్నిజాబులు వ్రాసియి
చ్చి యతని నాదేశమున కంపెను. బాండుఁడు పంజాబున కరిగి
సిక్కులం గలియఁగట్టుకొని ముందుగా సర్హిందుమీఁదికి బోయె
ను. గోవిందసింగుయొక్క చిన్నబిడ్డలను, గోడపునాదిలో వైచి
దురాత్ముఁడైనవజీరుఖాను వారిమీఁద గోడ పెట్టించిన చ్చో
టనే యని యాయూరుపేరు వినఁగానే యీనాటమనకే దు
ర్వారవిషాదము గలుగుచుండఁగా బాండునకు విషాదక్రోధ
ములు గలుగుట యాశ్చర్యము కాదు. సర్హిందులో నడుగు
వెట్టినది మొదలుకొని బాండుఁడుకనబడినయిల్లెల్లగాల్చి యామత
స్థుఁడనక దొరకినవారినెల్ల గత్తికెరజేసి యతిఘోర
ముగ విహరించెను. రెండుమూఁడుదినములలో పట్టణమంతయు
భస్మపటల మయ్యెను. అతనినామశ్రవణము ప్రాంతభూముల

వసియించువారికి హృదయనిర్భేదక మయ్యెను. అతఁడు సర్
హిందు విడిచి వచ్చుచున్నాఁడని వినఁగానే దారిలో నున్న పల్లి
యలజనులు గృహారామక్షేత్రములు విడిచి యడవులలో దా
గొన బోయిరి. సర్హిందునగరనాశనమైనతరువాత నతఁడు స
ట్లెజి బియాసునదులు దాటి బాటాలనగరవినాశనమున కరిగెను.
ఆపురపరిపాలకుఁడైన షేకుపులుహాదు నగర మెంత కాపాడిన
ను తుద కది బాంఘునిచేత బడియెను. పురపరిపాలకుఁడు యు
ద్ధములో మృతినొందెను. ఆపట్టణమున బాంఘుఁ
డు మొట్టమొదటగా కాల్చినయిల్లు ఖాజీయబ్దుల్లాది దీనింబట్టి
మహమ్మదీయులయెడ నెంతద్వేషమున్నదో తెలియవచ్చును.
అక్కడనుండి యతఁడు లాహోరునకుఁ బోయి యాపట్ట
ణముగూడ నిప్పులకుప్ప జేసెను. అనంతర మతఁడు రావినది
దాటి జామూనగరమునకుఁ బోయెను. అప్పటికి బహదూరు
షాచక్రవర్తి మృతినొందెను. ఫెరుక్సియరు ఢిల్లీపాదుషా య
య్యెను. అతఁడు బాంఘునియొక్క దుండగములను విని పంజా
బుపరిపాలకుఁడైనయబ్దుల్సమ్మదనువానిని బాంఘుని బట్టుకొ
మ్మని పంపెను. అతఁడు గొప్పసేనతో నతనిమీఁదికి బోయెను.
కాని బాంఘునిప్రతాపాగ్ని యతనిముందర చల్లబడియెను. అ
తఁడుపరాజితుఁడై కోటలో డాఁగొనవలసివచ్చెను. మొగలా
యీలు ముట్టడించి యూపిరి పుచ్చుకొనుటకైన నెడ మీయ
నందున బాంఘుఁడు కోటలోనుండి పాఱిపోవుటకు వీలులేక పో

వుటకు సామర్థ్యము లేక శత్రువులచేతిలోఁ జిక్కెను. అతనిని బట్టువడినతక్కినవారిని పంజాబుపరిపాలకుఁడు ఢిల్లీకి పంపెను. అవ్వల బాందుసిరియొక్క దుర్గతి నేమని చెప్పవచ్చును. ఎన్నిచిత్రవిధముల నరునిజంపవచ్చునో యన్నివిధములా తనియెడ ప్రయోగింపబడెను. అతఁడు తనస్వహస్తములతోఁ దురకలయాజ్ఞాప్రకారము కన్నకొడుకులను చంపవలసివచ్చెను. అట్టిసమయమున నైతమతఁడు కంటదడిపెట్టక చేయి వడకనీయక యతిధైర్యముతోఁ నిలిచియాదారుణకృత్యము నెరవేర్చెను. తరువాత నతనిచర్మ మొలిపింపవలసిన దని చక్రవర్తి యాజ్ఞాపించెను. కరకుతురకలు కత్తులతోఁ జర్మము చీరి మేను నారింజపండువలె నొలుచునప్పుడునయితమతఁడు దుఃఖపడక దయదలఁచి రక్షింపు మనిదేవురింపక మూలుగక పర్వతమువలె నిలిచి యాబాధసహించి దారుణమరణమును నొందెను. బాందుఁడు ధైర్యమునను గాంభీర్యమునను బాధా సహనమునను శ్లాఘాపాత్రుఁడే కానియతఁడు చేసిన దారుణకృత్యములకతని నెవ్వరు క్షమింపజాలరు. పంజాబుదేశమున నతఁడు నెరపినవి రాక్షస కృత్యములు కాని నరకృత్యములు కావు. అతనికి స్వమతాభిమానమున్నట్లు గనబడలేదు. విమతద్వేషమున్నట్లు కనబడలేదు. ఏలయన నతఁడుహిందువులను మహమ్మదీయులను సమానముగ హింసించెను. ఎంతమతాభిమానమున్నను, నెంతపరమమతద్వేష మున్ననువజీరుఖానునిదౌర్జన్య

ములు గ్రహించినట్లు యితని దురాచారములను గూడ నాగరకులందఱు గ్రహింపవలసియుండెను. గురుగోవిందుఁడు పంజాబునకు వానిని బంపుటకు వాసిచేత నాలుగుశపథములు చేయించెను. 1 మంచినడతనడిచి పవిత్రుఁడవై యుండుము. 2 అబద్ధమాడకుము. 3 గురువువలె గద్దెనెక్కి కూర్చుండకుము. 4 క్రొత్త మతముస్థాపింపకుము. సీకులందఱు నీసోదరులుగ సమానులునని భావింపుము. ఈశపథము లతఁడు పాటించినట్లు కనబడదు. పురములు పరశురామప్రీతి సేయు మనియు శత్రుమిత్రవిచక్షణ లేక యెల్లవారిని హింసింపవలసిన దనియు గురు నాతనితో జెప్పియుండలేదు. కావున నతఁడు చేసినదుండగములలో నెంతమాత్రమతనికి భాగములేదు.

అవసానదశ.

గురుగోవిందసింగు గోదావరీతీరమందు నాదరుపట్టణమందే మృతినొందెనని చరిత్రకారులనేకులు గురుగోవిందుఁడు నాదరుపట్టణమునందే తన యవసానదశ గడపెను. ఉదయమున నతఁడు స్నానముచేసి యీశ్వరధ్యానము జేసికొని భజనలు చేయును. మధ్యాహ్నము భోజనము జేసి పేదల కన్నదానము చేయించును. సాయంకాలము శిష్యులకును దన్ను జూడవచ్చు వారికిని బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశము చేయుచుండును. రాత్రి మరల

భగవద్ధ్యానము జేసి భజనలు చేయుచుండును. ఈవిధముగ నతఁడు గోదావరీతీరమున గొన్ని సంవత్సరములు కాలక్షేపము జేసెను. మహావీరుఁడైనయాతనికి శత్రుమరణమే సంభవించెను. పఠానుజాతివాఁడైన యొకతురక చదరంగ మాడుచుండఁగా నొకనాఁ డాయనను ఖడ్గముతో గడుపులో బొడిచెను. ఈపొడుచుట కనేకు లనేక కారణములు చెప్పుచున్నారు. గురుగోవిందుఁడు తనపై నలిగి తన్ను విడిచిపోవుటచేత నతఁడు ససైనముగ బ్రతికియుండుట తనకు క్షేమము గాదని బహూదూరుషాచక్రివర్తి స్వమతస్థునిచేత నీపని జేయుంచెనని కొందఱయభిప్రాయము. ఈపొడిచిన పఠానుజాతివానితండ్రి యేడువేలరూపాయలకు గురుగోవిందునకు గుఱ్ఱమమ్మెను. ధనము దగ్గఱ లేకపోవుటచే గోవిందుఁ డరువుబేరము జేసి యప్పుడప్పుడు కొంతసొమ్మిచ్చి పలుమారు వానిని త్రిప్పుచు వచ్చెనఁట. అందు కాతురక కోపించి కత్తిపుచ్చుకొని గురుగోవిందునిపై బడెను. గోవిందుఁడు వానియేటు తప్పించుకొని తనఖడ్గముతో వానిశిరమ్ము నేలబడ నరకెను. అతనికొడుకు గురుగోవిందునికొలువులో చిరకాలమునుండి పని చేయుచుండి యతని యనుగ్రహమునకు బాత్రమై యుండెను. అతఁడే పితృమరణమునకుఁ బ్రతీకారముచేయఁ దలఁచియో మఱియేకారణముచేతనో గురుగోవిందుని బొడిచెను. గోవిందునికోరికంబట్టియే యాతురక పొడిచెనని కొందరనుచున్నారు. ఏలయన గోవిం

డుఁడు బిడ్డలు లేక శూన్యమైన సంసారముజూచి విసిగి మరణమున కెదురు చూచుచు దనచే నిహతుఁడైన తురకవానికొడుకును బిలిచి "నీతండ్రిని నేను జంపితినిగదా నీవు నన్ను జంపి పగ దీర్చికొనరాదా" యని పలుమారుల పలుకుచు వచ్చెనఁట. ఎన్నిమా ఱాపని జేయుమని గురువు వానిని బురికొల్పినను వాఁడట్టి దుష్కార్యము జేయఁదలఁచుకొన లేదఁట. కాని యొకనాఁ డాపఠానుకుఱ్ఱవాఁడును గోవిందుఁడును జదరంగమాడుచుండఁగా గోవిందుఁడు వానికిరోష మెక్కునట్లు తండ్రిం జంపినవానిని జంపలేకపోయితివిగదా యని పరిహసించెనఁట. ఆపరిహాసము భరింపలేక వెంటనే యతఁడు మొలలో నున్న కత్తిం దీసి గురువుపొట్టలోఁ బొడిచెనఁట. తురకపిల్లవాఁడు గురువుం బొడిచెనని తెలియఁగానే యాపట్టణ మందున్న సీకులందఱు విసవిస యచ్చోటికి బోయి పఠానును ముక్కముక్కలుగ నరుక యత్నించిరి. కాని గోవిందుఁడు వారిసంభ్రమము వారించి తనపితృమరణంబునకు ప్రతిక్రియ చేర్చికొనెను కాని యాబాలుఁడు దోషము జేయలేదని చెప్పి వారిని శాంతపరచెను. వెంటనే వ్రణవైద్యు లాగాయము కట్టి చికిత్స జేసి యుపాయకరమైనది గాదని చెప్పిరి. గాయము మానుపట్టెను. అది సంపూర్ణముగ మానకుండగనే గోవిందుఁ డొకనాఁడు తనవిల్లు వంచి యెక్కుపెట్టెను. ఆప్రయత్నములో గాయపు కుట్లు విడిపోయెను. చికిత్స నిష్ప్రయోజన మయ్యెను. అచిర

కాలములోనే సిక్కుమతమునకు దశమగురువును మహావీరుఁడు పరిశుద్ధాస్తికమతప్రచారకుఁడును గాఢదేశాభిమానియు మేటి స్వార్థత్యాగియు నైన గురుగోవిందుఁడు పరమపదము జేరెను. ఆయన సమాధి యచ్చటి కనతిదూరమునందున్న యబ్జుల్ నగరమునం దున్నది. అక్కడి కేటేట వేనవేలు సిక్కులు యాత్రకై పోవుచుందురు. ఈతీర్థవాసుల యన్నపానమునకు గావసిన ద్రవ్యమంతయు మహమ్మదీయమతస్థులైనను హైదరాబాదు నవాబులే వ్యయము చేయుచుందురని చెప్పుచున్నారు.

గోవిందుని శరీరచ్ఛాయ పచ్చనది. మేను లావుగానున్నను చేవగలది. అతఁడు వేఁటయందు మిక్కిలి తమకము గలవాఁడు. వేఁటయందు దేహపరిశ్రమలయందు నధికాసక్తి గలిగి చాకచక్యము శరీరబలము పౌరుషము గలవారియం దతనికి మిక్కిలిప్రీతి. అతఁడు మాంసాహారి. నంజుఁడు లేక యొక్కపూటయైన భుజించి యెఱుఁగఁడుఁట. తఱచుగా నతఁడు వేటాడి తెచ్చుకొన్నమృగముల ఫలలమే భుజించువాఁడుక యఁట. అడవిపంది వేఁట యాతనికి మిక్కిలి యిష్టము. అతఁడు మిక్కిలి పండితాదరణము గలవాఁడు. పండితులం బలువుర జేర్చికొని వారిచే సంస్కృతగ్రంథములను వినుచుండును. సంస్కృతభారతరామాయణముల నితఁడు తరుచుగా చదివించుకొని విని యావీరులవిక్రమవిహారములు మెచ్చుచుండును. అతఁడు హిందీభాషలో గొప్పకవి. అర్థగాంభీర్యము శబ్దసౌ

ష్టవము గలుగున ట్లతఁడు కవిత్వము చెప్పగలఁడు. వేదశాస్త్రములం జదువుకొని రమ్మని బ్రాహ్మణుల వారణాసి బంపి వారు మరల వారివలన వేదశాస్త్రపురాణములు నుపనిషత్తులు విని సీకుసభలలో గూడ సీకులజ్ఞానాభివృద్ధి నిమిత్తము వారిచేత నాగ్రంథముల జదివించుచుండును. అతఁడు మిక్కిలి ధర్మాత్ముఁడు ధనమున్న సమయమున గొప్పదాత. అతనిదగ్గఱ నొకనాఁడు పుష్కలముగ ధనముండును. మఱియొకనాఁడు క్రొత్తడబ్బైననుండదు. యాచననిమిత్త మాతనికడకు బోవువారు వట్టిచేతులతో నెన్నఁడు జనలేదు. అతనికి ధనకాంక్ష లేదు. సైన్యసంరక్షణముకొఱకు నాత్మసంరక్షణముకొఱకు నతఁడు ధన మార్జించుచుండెను. కాని నిలువ జేసికొని భోగము లనుభవించుటకొఱకు గాదు. ధనవిషయమున నతఁడెంత నిస్పృహుఁడో తెలియజేయుటకొక చిన్నకథ గలదు. ఒకనాఁడొకశిష్యుఁడు రత్నఖచితములై యేబదివేలరూపాయలు విలువగల బంగారుమణికట్లు తెచ్చి యతనికి సమర్పించెను. అవి తన కక్కఱలేదని యాయన యెంతచెప్పినను వినక యాశిష్యుఁడు యవి గురువుచేతిలో బెట్టెను. అవి కొంతసే పుంచుకొని గురువు వానిలో నొకదానిని గోదావరినదిలో బడవైచెను. శిష్యుఁడు గురువారిరి క్రపక్రోష్టములు చూచి నగ యేమైనదని యడిగి గంగపాలైనదని విని సీటమునుగగల బెస్తవాళ్లం బిలిపించి వెదకింపదలఁచి యది పాఱవైచినచోటేదియని యడిగె

ను. గోవిందుఁడు రెండవచేతిమణికట్టుతీసి నదిలో విసిరి పాఱ వైచి యదిగో నక్కడపాఱవైచితి నని చెప్పెను. అది చూచి శిష్యుఁడు మిక్కిలి నక్కజంపడి రెండుమణికట్లమెడ నాస వదలుకొని వెదికించుటమానెను. అతనికి పండుగులన్న మిక్కిలి యిష్టము. దీపావళిహోళీ మొదలయిన పండుగ లతనికి మిక్కిలి యానందకరము. ఇతఁడు గొప్పరాజనీతివేత్త. రాజ్యాంగ వ్యవహారపరిజ్ఞానము మిక్కిలిగలదు. ఆర్యుల మతాచారములను నడంచునట్టి విదేశీయుల పరిపాలనములో మాతృదేశముండఁగూడదని యాతని యభిప్రాయము. ఇది మనసులోఁ బెట్టుకొని మొదటినుండి యతఁడు పనిచేసెను. మిక్కిలి భూతదయ చూపవలసిన మతస్థాపకుఁడయ్యు నతఁడు కత్తి యేలపట్టెనని కొందఱికి సందేహము తోఁచవచ్చును. హిందూమతములో నున్న కొన్ని పద్ధతులను నిరాకరించుటచే గొండరాజులు మొదలగు కొందఱు హిందువులును మహమ్మదీయమతధర్మములను ఖండించుటచే మహమ్మదీయులును నతనియెడల విరోధము వహించి హింసించుటచే నతఁడు ఖడ్గము దాల్చి తనమతమునంతను వీరరసప్రధానమగు మతముగా జేసెను. గాని లేనిచో నతఁడు నానకునివలె మతబోధములోనే కాలము బుచ్చియుండును. కత్తిబట్టుట యతనితప్పు గాదు. ఆయన మరణసమయమున శిష్యులు చుట్టుంజేరి తరువాత మతగురు వెవ్వరని యడిగిరి. ఇఁక మీఁద గురువెవ్వరు నుండఁగూడదు. భగవంతుఁడే గురువు.

భగవదర్పితమైన యాదిగ్రంథమే గురువు. ఇంతకంటె గురువులు లేరు. ఇఁకమీఁదట మానవగురువుపాదములకు మీరు నమస్కారము లెన్నఁడు చేయవద్దని యతఁ డుపదేశించెను.

ఇట్టిమహాపురుషులు ప్రపంచమున నరుదుగ జన్మించుచుందురు. ధర్మసంస్థాపనమే వీరిసంకల్పము. లోకానుగ్రహమే వీరిపరమావధి. ఇతఁడ సాధారణమేధావంతుఁడనియు రాజతంత్రజ్ఞుఁడనియు నాంగ్లేయచరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. భారతమాతృగర్భమున నిట్టిమహాదేశాభిమాను లనేకు లుద్భవింతురుగాక !

సంపూర్ణము.